

TAMPEREEN YLIOPISTO

Mirka Ukkonen

YLISTETTY YHTEISKUNNALLISUUS, VIEROKSUTTU VIHTEELLISYYS

Journalismin sisäiset hierarkiat ja naistenlehtijournalismin arvostus nuorten toimittajien silmin

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

UKKONEN, MIRKA: Ylistetty yhteiskunnallisuus, vieroksuttu viihteellisyys. Journalismin sisäiset hierarkiat ja naistenlehtijournalismin arvostus nuorten toimittajien silmin

Pro gradu -tutkielma, 99 s., 2 liites.

Tiedotusoppi

Marraskuu 2014

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tuottaa uutta, ajankohtaista tietoa journalismin eri lajityyppien välisistä hierarkioista. Erityisenä tarkastelun kohteena on naistenlehtijournalismin ja naistenlehtitoimittajan työn arvostus journalismin kentällä. Tutkimus pyrkii laajentamaan median ja journalismin tutkimusta ja kiinnittämään entistä enemmän huomiota naistenlehtiin osana journalismin ammatillista kenttää. Samalla tavoitteena on herättää keskustelua alan sisäisistä asenteista ja mahdollisista piilevistä arvostuksista. Yhtenä keskeisenä osa-alueena tutkielmassa tarkastellaan journalismin eri lajityyppien sukupuolittuneisuuden suhteutumista hierarkioiden rakentumiseen.

Journalismin lajityyppien välisiä hierarkioita lähestytään kymmenen nuoren toimittajan teemahaastattelujen kautta. Tarkastelun kohteena ovat toimittajien käsitykset ja mielikuvat alan sisäisistä arvojärjestyksistä, naistenlehtijournalismista ja sen asemasta näissä hierarkioissa. Samalla nuoret toimittajat tuottavat puheessaan omalta osaltaan erilaisia hierarkioita ja kertovat, miten henkilökohtaisesti arvottavat eri lajityyppejä. Aineisto kerättiin puolistrukturoiduin teemahaastatteluin keväällä ja syksyllä 2013. Aineiston, eli litteroidun puheen, sisällönanalyysi perustuu teemoitteluun.

Nuorten toimittajien käsitysten mukaisissa ja puheessa tuotetuissa hierarkioissa eniten arvostusta nauttivat yhteiskunnalliseksi mielletyt uutisgenreen kuuluvat lajityypit, erityisesti politiikan journalismi, talousjournalismi ja ulkomaanjournalismi. Vähiten arvostusta nauttivat viihteellisemmäksi mielletyt lajityypit, erityisesti naistenlehtijournalismi, viihdejournalismi ja urheilujournalismi. Tutkimuksen keskiössä olleen naistenlehtijournalismin arvostus ja asema näissä hierarkioissa muodostui etenkin suhteessa uutisgenreen kuuluviin lajityyppeihin. Vaikka toimittajat liittivät naistenlehtijournalismiin puheessaan myös positiivisia käsityksiä ja mielikuvia, uutisjournalismiin kuuluviin lajityyppeihin verratessa selkeä ero arvostuksessa oli havaittavissa. Huomionarvoista oli myös, että yleisaikakauslehdet miellettiin arvojärjestyksissä naistenlehtiä korkeammalle. Naistenlehtijournalismi miellettiin journalismin ytimen ulkopuolelle.

Haastatteluissa rakentuvia hierarkioita peilataan tutkielmassa feministisen mediatutkimuksen teorioihin journalismin, eri lajityyppien ja journalismin yhteiskunnallisuuden ja viihteellisyyden sukupuolittuneisuudesta. Journalismin sukupuolittuneisuus suhteutuu haastatteluissa hahmottuviin arvojärjestyksiin yhtenä olennaisena, joskaan ei ainoana, ulottuvuutena.

Asiasanat: journalismi, toimittajat, hierarkia, naistenlehdet, sukupuolittuminen, feministinen mediatutkimus, haastattelututkimus

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Tutkimuksellinen viitekehys	4
2.1 Aikaisempi naistenlehtitutkimus	4
2.1.1 Naistenlehti ja naistenlehtijournalismi	8
2.1.2 Naistenlehti journalismin kentällä	12
2.2 Journalismin sisäinen hierarkia	16
2.2.1 Arvostettu yhteiskunnallisuus, kovahdettu kaupallisuus ja viihteellisyys	19
2.2.2 Naistenlehden yhteiskunnallisuus	24
2.3 Sukupuolittuneet hierarkiat	30
3. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	35
4. Tutkimusmenetelmät ja aineisto	36
4.1 Aineisto	36
4.2 Tutkimusmenetelmät	39
4.2 Aineiston analyysi ja teemoittelu	41
4.3 Tutkimuksen toteutus	42
5. Tutkimuksen tulokset	48
5.1 Teema 1: Journalismin eri lajityyppien väliset hierarkiat	48
5.2 Teema 2: Yhteiskunnallisuuden ylistys	59
5.3 Teema 3: Naistenlehtijournalismia koskevat käsitykset ja naistenlehtien paikka journalismin sisäisessä hierarkiassa	65
5.4 Teema 4: Journalismin sukupuolittuneisuus ja sukupuolen hierarkia	76
6. Päätelmät ja pohdinta	87
6.1 Kritiikki	87
6.2 Päätelmät	91

Lähteet

Liite 1

”Pohjimmiltaan median ja sukupuolten eriarvoisen aseman pohdinnassa on kyse vallasta ja sen rakenteista yhteiskunnassa.”

- Maija Töyry: Nainen mediassa –
kuinka sukupuolta rakennetaan ja
luetaan. (2006)

1. Johdanto

[O]nhan se myös paljon helpompi lähtee mukaan semmoseen, et me tehään näist huulikiilloist nyt tätä vertailua kuin sit siihen, et sun pitäis lukee vaik joku 800-sivuinen lakiesitys. [...] Se mun arvokäsitys on perinteinen siinä mielessä, et mä arvostan yhteiskunnallisia osa-alueita ja sitä kautta myös niitä toimittajia, jotka tekee sitä. Koko journalismin tehtävä tässä yhteiskunnassa on ensisijaisesti välittää sitä tietoa tässä yhteiskunnassa, eikä tuottaa ajanviihdettä. (Haastattelu 7. Nainen, 24)

Ylläoleva sitaatti on kandidaatin tutkielmastani (Ukkonen 2011, 18) muutaman vuoden takaa, jolloin otin ensiaskelia journalismin sisäisen hierarkian tutkimukseen. Tutkin tuolloin Tampereen yliopiston tiedotusopin opiskelijoiden mielikuvia ja arvostusta naistenlehtitoimittajan työtä koskien. Tässä pro gradu -tutkielmassa hyödynnän soveltuvien osien joitakin osia esitutkimuksena toimineesta kandidaatin tutkielmastani, enimmäkseen aiemman naistenlehtitutkimuksen ja tutkimusmenetelmien osalta (emt., 2–7, 10–11), ja sukellan lisäksi entistä syvemmälle journalismin kentän ja journalismiprofession sisäiseen hierarkiaan. Samalla pureudun myös journalismin sukupuolittuneisiin hierarkiarakenteisiin. Erityisenä tutkimuskohteena on yhä naistenlehtijournalismin ja naistenlehtitoimittajan työn asema alan sisällä, mutta tällä kertaa toimittajaopiskelijoiden sijaan siirryn astetta edemmäs jo työelämässä ja alalla täyspäiväisesti vaikuttaviin, uransa alkuvaiheessa oleviin nuoriin toimittajiin. Eräs kysymys askarruttaa minua erityisesti: yhteiskunta ja journalismi muuttuvat ja kehittyvät uuden sukupolven myötä, mutta muuttuvatko asenteet?

Tämän tutkielman tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa naistenlehtijournalismin asemasta ja journalismin sisäisistä hierarkiakysymyksistä. Haluan tutkimuksellani laajentaa median ja journalismin tutkimusta ja kiinnittää entistä enemmän huomiota naistenlehtiin nimenomaan osana journalismin ammatillista kenttää. Samalla haluan herättää keskustelua alan sisäisistä asenteista ja piilevistä arvostuksista. Erityisen kiinnostunut olen siitä, millä tavalla sukupuolittuneisuus linkittyy journalismin lajityypin, journalistisen sisällön tai toimittajan asemaan ja arvostukseen. Koska kysymys on hyvin laaja ja tutkimusta tehdessä on tehtävä valintoja ja rajauksia, tarkastelen journalismin sisäistä sukupuolittunutta hierarkiaa ennen kaikkea naistenlehtijournalismin näkökulmasta. Naistenlehtijournalismissa naiseus on jo mukana vahvasti kyseisen journalismin lajityypin nimessä ja määrittelyssä, joten se antaa hedelmällisen lähtökohdan sukupuolittuneiden hierarkioiden tarkasteluun.

Kiinnostukseni naistenlehtijournalismia ja lajityyppien välisiä hierarkioita kohtaan kumpuaa myös omasta taustastani. Olen itse työskennellyt toimittajana sekä uutismedioissa uutisjournalismin parissa että aikakauslehtimaailmassa naistenlehtijournalismin parissa. Uutistoimituksissa työskennellessäni kuulin lähinnä neutraaleja kommentteja alan opiskelukavereilta ja työkollegoilta työpaikkoihini liittyen, kun taas työskennellessäni naistenlehdissä huomasin eron ihmisten reaktioissa: osa opiskelu- ja toimittajakollegoista ihmetteli kesätyötä naistenlehdessä peräti ääneen ja kulumiaan kohottaen, osa nauroi epäuskoisesti ja huvittuneesti, osa reagoi innostuneesti. En ollut huomannut vastaavaa tunnereaktioiden kirjoa kertoessani uudesta työpaikasta uutistoimituksessa. Tämä sai pohtimaan alan sisäisiä mahdollisia arvostuseroja sekä sitä, mistä erilaiset mielikuvat, asenteet ja arvostukset mahdollisesti kumpuavat. Kiinnostuksen siemen tutkimusta varten oli kylvetty.

Oma suhteeni naistenlehtiin tutkielman tekijänä on ristiriitainen. Näen naistenlehdissä paljon hyvää ja mielenkiintoista, mutta myös paljon kritisoitavaa. Kiinnostukseni naistenlehtitutkimusta ja journalismin hierarkioita kohtaan ei tarkoita sitä, että pitäisin naistenlehtiä automaattisesti esimerkillisen upeana journalismina, mutten toisaalta turhanakaan medianana. Olen ennen kaikkea kiinnostunut naistenlehtien arvottamisen nivoutumisesta sukupuolten eriarvoiseen asemaan journalismissa ja yhteiskunnassa.

Tätä taustaa vasten koen ristiriitaa naiseuden ja sukupuolen korostamisesta pro gradu -tutkielmassani. Tuntuu vaativalta tasapainottelulta löytää balanssi sen suhteen, kuinka käsitellä sukupuolen merkitystä ja vaikutusta journalismissa niin, että pystyisi todella purkamaan sukupuolittuneita rakenteita ja dikotomioita eikä päätyisi tahtomattaan toistamaan niitä. Olen huolissani siitä, että joka kerta kirjoittaessani naiseudesta ja mieheydestä, sukupuolesta tai feministisestä tutkimuksesta päädynkin haluamattani korostamaan dikotomioita ja naiseuden ja feminiinisyyden toiseutta – tai vähintään erilaista asemaa – valtavirtana ja normina pidettyyn maskuliiniseen uutisjournalismiin nähden. Haluan kyseenalaistaa ja purkaa vanhoja piintyneitä journalismin patriarkaalisia rakenteita ja hierarkioita, mutta liiallisella sukupuolen merkityksen korostamisella pelkään tekeväni päinvastoin. Toisaalta – kuinka näitä rakenteita ja hierarkioita voi analyyttisesti tarkastella ja purkaa, ellei niiden olemassaoloa, mahdollisia ilmenemismuotoja ja vinoumia tutki ja paljasta?

Tässä pro gradu -tutkielmassa pääosaan pääsevät nuoret toimittajat, jotka kertovat omista näkemyksistään eri journalismin lajityypeistä, journalismin sukupuolittuneisuutta ja naistenlehtijournalismia koskien. On tärkeää antaa ääni journalismin tekijöille ja sen sukupolven toimittajille, jotka vaikuttavat pitkällä tähtäimellä journalismin muokkaamiseen ja kehittämiseen. Heidän näkemyksensä ja mielipiteensä voivat antaa jonkinlaista viitettä siitä, millaisia tuoreita asenteita ja arvostuksia ainakin osalla nuorista toimittajista on. Samalla on mielenkiintoista kuulla, millaisia havaintoja haastateltavat ovat tehneet journalismin alan yleisistä hierarkioista ja suhtautumisesta naistenlehtijournalismiin. Kaikki tämä antaa toivottavasti hyvät eväät jatkokeskustelulle, -tutkimukselle ja journalismin kehittämiseksi.

Pro gradu -tutkielmani alkaa tutkimuksellisen viitekehyksen esittelyllä, jossa käyn läpi aiempaa naistenlehtitutkimusta, naistenlehden ja naistenlehtijournalismin määritelmää sekä naistenlehden paikkaa journalismin kentällä. Tutkimuksellisessa viitekehyksessä käsittelen myös journalismin sisäistä hierarkiaa, yhteiskunnallisuuden vaikutusta journalismin statukseen sekä sukupuolittuneita hierarkioita. Tämän jälkeen luvussa 3 esittelen tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset, minkä jälkeen luvussa 4 vuorossa on tutkimusmenetelmien, aineiston ja tutkimuksen toteutuksen kuvailu. Luku 5 on omistettu tutkimuksen tulosten esittelylle. Lopuksi luvussa 6 kerron tutkimuksen rajoitteista ja teen loppupäätelmät.

2. Tutkimuksellinen viitekehys

2.1 Aikaisempi naistenlehtitutkimus

Naistenlehtiä koskevassa tutkimuksessa on sekä Suomessa että kansainvälisesti keskitytty ennen kaikkea lehtien esittämiin ja rakentamiin naiskuviin eli representaatioihin. Naistenlehtiä on tutkittu myös lukija- tai yleisötutkimuksen näkökulmasta, mutta tutkimus naistenlehtien tuotannon, journalistisen työn ja journalismin kentän sisäisen aseman näkökulmasta on ollut suhteellisen vähäistä. (Ruoho & Saarenmaa 2011, 10; Ruoho & Torkkola 2010, 40–44; Saarenmaa 2010, 18–20.) Toistaiseksi harvinaisemmasta tuotannon ja journalistisen työn näkökulmasta naistenlehtiä ovat esimerkiksi lähestyneet Anna Gough-Yates (2003) ja Marjorie Ferguson (1983) sekä Iiris Ruoho ja Laura Saarenmaa (2011). Oma tutkimukseni sijoittuu lähimmäksi Ruohon ja Saarenmaan tutkimusta, sillä myös heidän työssään kimmokkeena toimi naistenlehtitoimittajan työn arvostus. Naistenlehtitutkimukseen perehtynyt Maija Töyry (2005, 19; 2006b, 96) kirjoittaa, että vaikka naistenlehtitutkimus ei ole uusi ilmiö, eikä historia täysin vieras, kuitenkin journalismin historian valtavirtatutkimuksessa varsinainen naistenlehtijournalismi yhtenä journalismin alana on ollut marginaalissa.

Naistenlehtien tutkimuksella on ollut oma erityinen paikkansa laajimpana naisia ja mediaa käsittelevänä tutkimuskenttänä (Töyry 2006b, 98–99). Tutkimus ei ole rajoittunut vain mediatutkimuksen pariin, vaan se on ollut monitieteistä ja ulottunut myös viestinnän tutkimuskentän ulkopuolelle: naistenlehtien tarjoaman aineiston perusteella on tutkittu muodin ja mainonnan kehitystä, pureuduttu sukupuolirooleihin historian eri ajankohtina ja analysoitu esimerkiksi ruokakulttuurin muutosta (Ruoho ym. 2006, 8; Töyry 2005, 37). Tämä onkin loogista, sillä naistenlehtien monipuolisten juttuaiheiden voi nähdä kertovan aina jotain myös kyseisestä ajasta, pinnalla olevista ilmiöistä ja asenteista. Ovathan lehdet kiinnittyneitä kulloiseenkin ajankohtaan ja kulttuuriin, eivätkä ole siitä irrallisia ja fiktiivisiä lukupaketteja.

Viestinnän tutkimuksen sisällä naistenlehtiä ja sen yleisintä tutkimuskohdetta – sukupuolen representaatiota – on tarkasteltu erityisesti feministisen mediatutkimuksen näkökulmasta (Gough-Yates 2003, 7). Juuri feministiselle mediatutkimukselle on ollut tyypillistä analysoida sukupuolen representaatioita ja syventyä naisille suunnattujen medioiden tutkimiseen (Ruoho ym. 2006, 8).

Naistenlehtien tutkijoista suuri osa on siis ollut feministejä, sillä sukupuolispesifi lähestymistapa ei ole ollut kovin laajalti osa muiden tutkijoiden repertuaaria (Töry 2006b, 98).

Feministisen mediatutkimuksen tarkoituksena on muokata ja päivittää tutkimusta paljastamalla muun tutkimuksen aukkoja, purkamalla tutkimuksen sukupuolittuneita rakenteita ja tuottamalla uutta tutkimusta naisten näkökulmasta ja elämästä kummuten (Töry 2005, 34). Tätä taustaa vasten on hyvin luonnollista, että naistenlehtiä on tutkittu paljon sukupuolispesifien silmälasien läpi. Naistenlehtiin onkin viitattu feministisen mediatutkimuksen lempilajityyppinä (Ruoho ym. 2006, 12). Lempilajityyppi ei kuitenkaan ole tarkoittanut naistenlehden ja naistenlehtijournalismin ylistämistä ja nostamista jalustalle – päinvastoin. Feministisen mediatutkimuksen tutkimusote naistenlehtiin on monesti ollut kriittinen. Tutkijat ovat suhtautuneet naistenlehtiin, niiden vaikutuksiin ja lukijoihin ristiriitaisesti ja vähätellenkin. Myös lehtien kaupallisuutta on kritisoitu, mikä tuntuu jossain määrin erikoiselta, sillä muutkin mediat haluavat yleisesti tehdä voittoa ja saada journalistisia tuotteitaan kaupaksi. (Ruoho ym. 2006, 12; Töry 2005, 38–39.)

Naistenlehtitutkimuksessa voi nähdä erilaisia vaiheita ja suuntauksia ajankohdasta ja mediatutkimuksen trendeistä riippuen. Angela McRobbie (1997, 192) on esittänyt naistenlehtitutkimukselle neljä erilaista vaihetta, jotka ilmentävät, kuinka tutkijoiden suhtautuminen ja tutkimusintressit muuttuivat vuosien varrella 1960-luvulta 1990-luvulle:

1. Vihainen torjuntavaihe
2. Ideologian teoriavaihe
3. Mielihyvän tutkimisen vaihe
4. Lukijan palaaminen tutkimuskohteeksi

Ensimmäistä vaihetta on kutsuttu vihaiseksi torjuntavaiheeksi, jolloin naistutkijoiden oli nykyajan naisliikkeen muovautuessa suorastaan tuomittava naistenlehdet ja kerrottava kuinka vääriä ja naisia esineellistäviä niiden kuvastot olivat. Samalla korostettiin lehtien kaupallisten päämäärien vinoutuneisuutta ja haitallisuutta ja haluttiin saada naiset lopettamaan naistenlehtien ostaminen. Naistenlehdet nähtiin naisten alistuksen koneistona ja naisia vastaan toimivana salaliittona, jonka avulla naiset kytkettiin kotiin neljän seinän sisälle. (McRobbie 1997, 192; Töry 2006b, 100).

Vihaisen torjuntavaiheen jälkeen asenteet alkoivat muuttua, ja tutkijat alkoivat pohtia, että naiset voivat lukea naistenlehtiä myös vastavirtaan, eli valikoiden ja kriittistenkin silmälasien läpi. Tutkijat näkivät, että lehdet eivät vaikuta naisiin automaattisesti ja suoraviivaisesti, vaan lukijat osaavat itse suodattaa lehtien sisältöä. Kolmannessa vaiheessa kyseenalaistava luenta kuitenkin todettiin marginaaliseksi ja lehtien tarjoaman mielihyvän merkitys tutkimuksessa korostui: lukijat näyttivät etsivän ja löytävän lehdistä ennen kaikkea mielihyvää. Tällöin kolmannessa vaiheessa aloitettiin tarkastella naistenlehtien tarjoaman mielihyvän syitä ja lähteitä. Mielenkiintoista on, että kolmannessa vaiheessa todettiin akateemisten feministitutkijoiden suhtautuneen lukijoihin liian tuomitsevasti ja todettiin, että tutkijoiden itsensä olisi paikallaan tarkastella omia asenteitaan. Neljännessä vaiheessa seurasi lukijan paluu tutkimuskohteeksi ja havaittiin, että lehtiä luettiin erilaisin tavoin ja tarkoituksin ja että naistenlehtiin kietoutuu monenlaisia ilmiöitä eri merkityksistä ja tunteista aina kuluttajuuteen liittyviin kysymyksiin. Neljännessä vaiheessa naistenlehdet on siis nähty jo varsin monimuotoisena ilmiönä, ja lukijan voi nähdä tasapainoilevan naistenlehtien tarjoamien erilaisten sisältöjen, haavekuvien ja ehkä kyseenalaistenkin normien välimaastossa. (Töyry 2006b, 100). Kuten Töyry (2005, 21) osuvasti huomauttaa, McRobbien nelivaiheisen naistenlehtitutkimuksen kehityskertomuksen fokus ei ole tuotannossa ja journalistisen työn merkityksessä, vaan lehtiä tarkastellaan ennemmin vaikutusten ja lukijasuhteen kautta.

Kuten jo tämän tutkielman alun lähdeviitteiden perusteella voi havaita, Maija Töyryllä on oma olennainen paikkansa suomalaisen naistenlehtitutkimuksen tekijänä ja naistenlehtitutkimuksen kentällä. Ensimmäinen naistenlehtiä käsittelevä suomalainen väitöskirja ilmestyi vasta vuonna 2005 ja oli juuri Töyryn käsialaa. Väitöskirjan ilmestymisen myöhäinen ajankohta on yllättävä siihen nähden, että ensimmäinen suomalainen naistenlehti *Om konsten att rätta behaga* ilmestyi jo vuonna 1782 (Töyry 2005, 27). Kun vielä ottaa huomioon, että naistenlehtiä on ollut jo vuosikymmenten ajan useita muodostaen genreltään ja volyymiltaan selkeän osan suomalaista mediamaisemaa ja journalistista kenttää, voidaan pohtia kertooko ensimmäisen naistenlehtiä käsittelevän väitöskirjan myöhäinen julkaisuajankohta jotain erityistä naistenlehtien asemasta tutkimuskentällä. Mikä on tällöin ollut naistenlehtitutkimuksen historiallinen painoarvo Suomessa? Kun tutkijat eivät Suomessa ole ennen vuotta 2005 pureutuneet naistenlehtijournalismiin väitöskirjan laajuudella, voidaan tätä pitää ainakin yhtenä osoituksena naistenlehtien erilaisesta, marginaalisemmasta asemasta suomalaisessa mediatutkimuksessa verrattuna esimerkiksi uutisjournalismiin. On paikallaan nostaa tällaiset pohdinnat esiin, sillä ne ovat relevantteja kysymyksiä tutkiessani gradussani naistenlehtijournalismin paikkaa journalismin sisäisessä hierarkiassa. Erilaiset hierarkiat

ja arvostukset eivät synny itsestään ja automaattisesti, vaan luonnollisesti kumpuavat jostain ja sijoittuvat jonkinlaiseen isompaan historialliseenkin viitekehykseen.

Mediatutkimuksessa uutismedioita on perinteisesti arvostettu naistenlehtiä enemmän. Uutismedioita on tutkittu, koska niitä pidetään tärkeinä ja arvokkaina, kun taas naisille suunnattuja medioita on pidetty ennemmin viihteellisinä kulutusmedioina arvokkaan laatujournalismin sijaan. (Ruoho & Torkkola 2010, 40–44.) Kuten Jonita Siivonen (2006, 227) huomauttaa, edes naistenlehtien suuri levikki ei ole taannut naistenlehdille merkittävää asemaa viestinnän tutkimuksessa, vaan lehdet on mielletty hömpäksi. Tämä tuntuu yllättävältä, sillä laajalevikkisten medioiden luulisi herättävän myös tutkijoiden kiinnostuksen. Irma Kaarina Halonen (1999, 38) analysoikin, että koska juuri kovaan uutisjournalismiin liitetään kulttuurissamme niin vahvasti yhteiskunnallisia ja tärkeitä merkityksiä, tutkijoiden kiinnostus voi myös osittain kytkeytyä siihen, että samalla tutkija ja tutkimus pääsevät itsekkin osalliseksi samanlaisesta statuksesta ja arvostuksesta. Luonnollisesti samaa ajatuskulkua jatkaen voisi kuvitella, että rahoitusta olisi enemmän tarjolla sellaisille tutkimushankkeille, jotka keskittyvät yhteiskunnallisesti merkittävänä pidettyihin medioihin ja journalismin lajityyppeihin.

Vaikka naistenlehtijournalismi, naistenlehtitoimittajan työ, sen asema ja arvostus journalismin kentällä eivät ole olleet perinteisesti suomalaisen mediatutkimuksen ytimessä, on yhtälailla tärkeää huomioda, että muutosta saattaa olla ilmassa. Erityisesti viime vuosina eräät feministiset mediatutkijat ovat nostaneet naistenlehtijournalismin selkeästi esiin, ja voidaankin kysyä, onko mediatutkimus vihdoinkin vastaamassa kritiikkiin naistenlehtien tuotannon ja journalistisen työn tutkimuksen uupumisesta. Naistenlehtien asemaa journalismin tutkimuksen kentällä käsittelevät muiden muassa Iris Ruoho ja Sinikka Torkkola yhtenä osa-alueena tutkimuksessaan Journalismin sukupuoli (2010), jossa he tutkivat journalismin sukupuolen institutionaalisia, rakenteellisia, kulttuurisia ja yksilöllisiä puolia. Lisäksi asiaa pohtii muiden muassa Laura Saarenmaa väitöskirjassaan Intiimin äänet (2010) sekä Maija Töyry (2006a) ja Jonita Siivonen (2006) omissa artikkeleissaan teoksessa Sukupuolishow (2006). Myös esimerkiksi Brita Ytre-Arne (2011) on tutkinut norjalaisten naistenlehtien, julkisen elämänalueen ja yhteiskunnallisuuden yhteenkietoutumista, ja Ruohon ja Saarenmaan (2014) tuore artikkeli syventyy suomalaisiin naistenlehtiin poliittisen julkisuuden areenana. Tässä yhteydessä haluan heittää ilmaan kysymyksen naistenlehtitutkimuksen meneillään olevasta, mutta vielä nimeämättömästä viidennestä vaiheesta. Onko liian ennenaikaista pohtia, voisiko viides vaihe kenties olla keskittymässä

naistenlehtien tutkimukseen journalismina, tuotantona ja arvostuksina – naistenlehtien paikkaan journalismin sisäisellä kentällä tai naistenlehtiin journalismin tekijöinä?

Yksi kattavimmista naistenlehtitoimittajan työtä ja sen arvostusta käsittelevistä tutkimuksista on Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan –tutkimus, joka perehtyy naistenlehtien tarjoamaan julkisuuteen sekä naistenlehtitoimittajien ammatti-identiteettiin (Ruoho & Saarenmaa 2011). Tutkijat ovat haastatelleet 22:ta toimittajaa 11:stä suomenkielellä ilmestyvästä eri naistenlehdessä ja tutkineet kolmen eri lehden vuosikertoja. Erityisen kiinnostavaa graduni kannalta on, että tutkimuksen kimmokkeena oli juuri naistenlehtitoimittajan työn arvostus tai arvostuksen puute, josta alun perin myös oma kiinnostukseni kumpusi. Vaikka omassa pro gradu -työssäni en tutki naistenlehtien tuotantoprosesseja tai haastattele naistenlehtitoimittajia – osittain juuri siitä syystä, että edellä mainitussa tutkimuksessa juuri niin tehtiin, enkä halua toistaa samaa tutkimusastelemaa vaan luoda uutta – tutkimukseni sijoittuu kuitenkin tarkoituksellisesti enemmän journalismin ja journalismiprofession tutkimuksen kentälle kuin ”perinteisen” naistenlehtitutkimuksen eli representaatioiden tai lukijasuhteen kentälle. Kuten Ruohon ja Saarenmaan tutkimuksessakin (emt., 11), myös omassa pro gradu:ssani tutkimusnäkökulmani voi nähdä myös tutkimuspoliittisena valintana: keskiössä on naistenlehden tutkiminen osana journalismin ja journalismiprofession kenttää tuoden mediatutkimukseen kaivattua erilaista näkökulmaa naistenlehdistä ja niihin kytkeytyvistä mielikuvista ja käsityksistä, tarkoituksenaan laajentaa aiempaa tutkimusta.

2.1.1 Naistenlehti ja naistenlehtijournalismi

Mikä sitten varsinaisesti on naistenlehti? Määrittely ei ole aivan yksinkertaista, sillä naistenlehtiä on hyvin monenlaisia, ja määritelmät riippuvat määrittelijästä ja rajauksesta. María Isabel Menéndez Menéndez (2009) syventyy artikkelissaan naisille suunnatun lehdistön ja naistenlehtien määritelmiin ja kirjoittaa, että naistenlehdistä käsitteenä ei ole ollut aiemmassa tutkimuksessa yksimielisyyttä – selkeää määritelmää ei ole päässyt muotoutumaan, koska akateemisen maailman kiinnostus kyseisiä julkaisuja kohtaan on historiallisesti tarkasteltuna ollut vähäinen. Maija Töyry (2005, 25–26) näkee puolestaan, että naistenlehdille on vakiintunut oma määritelmänsä kansainvälisessä tutkimuksessa, vaikkakin ylimalkainen sellainen: naistenlehti määritellään aikakauslehdiksi, joka kytkeytyy olennaisesti määritelmältään ja erityispiirteiltään yleisöönsä ja sen sukupuoleen, eli naistenlehdet ovat naisille suunnattuja lehtiä. Menéndez (2009, 293–294) kuitenkin huomauttaa, että naisille suunnattujen lehtien ja naistenlehtien välillä on ero. Naisille suunnatut

lehdet eivät automaattisesti ole niitä, joita arkikielessä nimitämme naistenlehdiksi, koska naisyleisölle *suunnatut* lehdet eivät välttämättä käsittele sisällöltään sellaisia aiheita, jotka on mielletty feminiinisiksi ja naistenlehtityyppisiksi. Naisille suunnattuihin lehtiin voivat Menéndezin mukaan esimerkiksi kuulua niin kutsutut juorulehdet tai selkeän feministiset julkaisut, mutta ne ovat erityyppisiä kuin varsinaiset naistenlehdet.

Artikkelissaan Menéndez summaa naisille suunnattujen aikakauslehtien olevan kerran viikossa tai harvemmalla julkaisuvälillä ilmestyviä erikoistuneita julkaisuja, joiden kohdeyleisö on suoraan tai epäsuorasti naiset – nuoret tai aikuiset naiset. Lehtien lukijat koostuvat pääosin naisista – vähintään 60–75-prosenttisesti – ja lehdet voivat ominaisuuksistaan riippuen joko kuulua tai olla kuulumatta laadukkaisiin ja hienostuneisiin *high-end* –lehtiin. Sisältönsä puolesta naistenlehdet käsittelevät lehdestä ja tavoitteesta riippuen naisten tarpeisiin, kanssakäymiseen, sosiaaliseen tilaan, kodin piiriin ja elämään liittyviä asioita ja joissain tapauksissa myös sukupuoliseen syrjintään ja/tai naisten emansipaation liittyviä aiheita. (Emt., 294). Itse näen, että tämä määritelmä sopii naisille suunnattujen lehtien lisäksi myös puhtaasti yhteen niiden alalajiin, naistenlehtiin.

Menéndez tuo hyvin artikkelissaan ja määritelmässään esille naistenlehtien monimuotoisuuden ja osoittaa, ettei kysymys ole vain homogeenisestä yhdestä isosta joukosta, vaan kohderyhmän ikä ja intressit, lehden sisältö ja teemat voivat vaihdella lehden konseptista riippuen. Tavalla tai toisella yhdistäviä tekijöitä ovat kuitenkin naiset kohderyhminä ja aiheet, joiden oletetaan kiinnostavan kunkin lehden kohdeyleisöä. Jutta Röser (1992b, 138) kirjoittaa, että naistenlehdet ovat vahvasti kytköksissä naisten elämänpiiriin ja käsittelevät suurinta osaa aiheista nimenomaan erityisestä naisnäkökulmasta (*frauenspezifisch*). Tyypillisiin aihepiireihin ovat sekä historiallisesti että tänä päivänä kuuluneet ulkonäköön ja kodin piiriin kuuluvat aiheet, kuten muoti ja trendit, ruoka, sisustus, kauneus ja kosmetiikka, henkilöhaastattelut ja julkisuuden henkilöitä käsittelevät jutut sekä myös työelämään ja uraan liittyvät artikkelit (Ruoho & Saarenmaa 2011, 11; Töyry 2005, 36; Ferguson 1983, 159). Julia E. Hanigsberg (1997, 81) huomauttaa, että näiden perinteisten aihepiirien lisäksi naistenlehdet käsittelevät myös feministisiä ja poliittisia kysymyksiä, oikeusjärjestelmää ja syrjintää, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, (seksuaali)terveyttä ja erilaisia muita yhteiskunnallisia kysymyksiä. Aihepiirien ja juttujen kirjo naistenlehdissä voi olla siis hyvin monipuolinen. Naistenlehdissä myös mainokset ovat näkyvässä roolissa, ja niiden aihepiirit ovat samantyyppisiä kuin lehden sisällöllisetkin teemat (Töyry 2006a, 212). Lehtien puhetapa ja äänensävy on tänä päivänä kaverillinen: tekstit puhuttelevat lukijaansa sellaisella äänellä ja tavalla, joka voisi kuulua naispuoleisen ystävän suusta (emt., 209).

Oma henkilökohtainen kokemukseni naistenlehtien puhetavoista naistenlehtitoimittajana työskennellessäni oli samansuuntainen. Erityisesti sellaisessa naistenlehdessä, jonka kohdeyleisö oli varsin selkeärajaisesti määritelty ja yhtenäinen, lukijaa yritettiin puhutella juuri hänelle sopivalla äänensävyllä ja kielellä, johon hänen miellettiin samastuvan, ja asioita yritettiin lähestyä juuri lukijan elämänpiiriin sopivasta näkökulmasta. Toisaalta toisenlaisessa naistenlehdessä, jossa lukijakunta on laajempi ikähaarukansa puolesta, ystävätärmaisien äänensävyjen löytäminen voi olla vaikeampaa. Jos lehteä luetaan esimerkiksi kolmessa sukupolvessa – kuten erästä toista naistenlehteä, jossa myös olin töissä – voisi ajatella, että kaverillisen äänensävyjen löytäminen on vaikeampaa, koska kolmen eri sukupolven naiset ovat todennäköisesti tottuneet keskenään erilaisiin puhetapoihin ystäviensä kanssa ja arjessaan. Vaikka oma kokemukseni on suppeahko ja subjektiivinen, väittäisin silti, että mitä tarkemmin rajattu ja homogeeninen kunkin lehden kohdeyleisö on, sitä helpompi on räätälöidä tietynlainen tätä lukijakuntaa parhaiten puhutteleva puhetapa. Jos lukijakunta on laajempi joko ikäjakaumaltaan tai muuten profiililtaan, aivan yhtä tarkan puhutavan kehittäminen voi olla vaikeampaa.

Marjorie Ferguson (1983, 158) kirjoittaa naistenlehtiä ja niiden feminiinisyyden kulttia käsittelevässä klassikkoteoksessaan, että naistenlehdet ovat kulttuuri- ja kategoriasidonnaisia; ne paikantavat itsensä tietynlaiseen naisten kulttuuriseksi alueeksi mielletyn alueen ja aihepiirien sisään, jota ovat luoneet sekä yhteiskunta että naistenlehdet itse. Tämä näkemys on osuva, sillä se huomioi naistenlehtien ja naisten kulttuuriseksi mielletyn alueen *rakentumisen* eri tekijöiden kautta, sen sijaan, että naistenlehdet ja naisten kulttuurinen alue vain automaattisesti nähtäisiin tietynlaisena luonnollisena ja itsestään syntyneenä ilmiönä ja journalistisena tuotteena.

Ferguson määrittelee naistenlehdet varsin villillä ja eksoottisella tavalla: hän kuvailee naistenlehtiä feminiinisyyden kulttina ja sosiaalisena instituutiona, johon liittyy tiettyjä toimintoja ja uskomuksia, jotka määrittelevät naiseutta sosiaalisena sukupuolena. Tämän kultin ylipapittarina toimivat naistenlehden toimittajat, jotka toimivat portinvartijoina naisten maailmaan, ja päättävät, mitä naisten maailman agendalla on. Kultin ylipapittaret – naistenlehtitoimittajat – vahvistavat valitsemallaan lehden sisällöllä tiettyjä käsityksiä ja uskomuksia ja sitä kautta vetävät puoleensa uusia seuraajia palvomaan toteemiaan, eli Naista. (Emt., 119, 188.) Tämä lähestymistapa naistenlehtiin tuntuu kovin eksoottiselta, mutta voinee naistenlehdet varmasti tällaisestakin näkökulmasta nähdä. Kultiksi mieltäminen tuntuu kuitenkin paitsi erikoiselta, myös hivenen

pulmalliselta, koska se tuntuu vertauskuvillaan melkein vieraannuttavan naistenlehdet journalismin maailmasta rinnastaessaan ne ennemminkin lähes uskonnolliseen kontekstiin. Uskonnollinen vivahde voi helposti lähteä nakertamaan naistenlehtien journalistista uskottavuutta ja journalistisen sisällön merkitystä, erityisesti jos toimittajista maalailtaan kuvaa ylipapittarina, jotka houkuttelevat lukijoitaan palvomaan jonkinlaista naiseuden toteemia. Naistenlehtijournalismissa ei kuitenkaan ole mitään yliluonnollista tai uskonnollista, vaan sitä tekevät tavalliset arjessa elävät toimittajat, jotka haluavat lehdelle lukijoita siinä missä muidenkin journalististen julkaisujen toimittajat.

Journalismin tuotannon näkökulmasta vertaus on turhan yliampuva. Naiseus toki varmasti yhdistää lukijoita, mutta lukijoiden vertaaminen toteemia palvoviin kultin jäseniin tuntuu paitsi liioitellulta, myös hieman alentuvalta. Määritelmä on silti mielenkiintoinen ja havainnollinen esimerkki siitä, miten todella monin eri tavoin naistenlehdet voidaan nähdä ja määritellä.

Naistenlehdet kuuluvat mediana aikakauslehtien perheeseen, mutta rajanveto naistenlehtien ja muiden aikakauslehtien välille voi olla paikoin häilyvää. Esimerkiksi Aikakausmedia (2014) luokittelee naistenlehdiksi myös erilaisia terveys- ja ruoka-aiheisia aikakauslehtiä, jotka ovat vahvasti keskittyneet yhteen tiettyyn aihe- tai harrastuspiiriin ja joita en ainakaan itse näe aihepiiriensä puolesta automaattisesti suunnatun vain naisille, vaan kyseisistä aihepiireistä kiinnostuneille ihmisille. Naisten erikoisajakauslehtien joukkoon on Aikakausmedian internetsivuilla listattu esimerkiksi Glorian Ruoka & Viini -lehti, jonka esittelytekstissä lehti kuitenkin yllättäen onkin suunnattu sekä miehille että naisille: ”Lehteä tehdään laatua arvostaville miehille ja naisille, joilla on aktiivinen suhde ruokaan.” Terveysaiheet tai ruoanlaittoharrastuneisuus eivät oman näkemykseni mukaan ole nykyarjessa sukupuolispesifisiä aiheita, vaikkakin ne toki voidaan mieltää intiimin ja yksityisen piiriin kuuluviksi, mikä puolestaan esimerkiksi journalismin sukupuolittuneita rakenteita ja logiikkaa tutkineen Monika Djerf-Pierren (2007, 97) mukaan on perinteisesti yhdistetty juuri naisiin. Kuten aiemmin mainittu, muista aikakauslehdistä naistenlehdet poikkeavat kuitenkin profiloimalla sisältönsä ennen kaikkea naislukijoille: haastateltavana saattaisi olla esimerkiksi menestynyt naisjohtaja, joka kertoo uransa kehittymisestä miesvaltaisessa työyhteisössä. Toisaalta myös yleisajakauslehdessä voisi aivan yhtä hyvin olla samanlainen lehtijuttu, ja Aikakausmedian naisten erikoislehtien joukkoon niputtaman Glorian Ruoka & Viini -lehden kategorisoinnin ja esittelytekstin pienoinen ristiriita osoittaakin, kuinka rajanveto yleis- tai harrasteajakauslehtien ja naistenlehtien välillä on paikoin hiuksenhieno. Aikakausmedia listaa yhteensä 34 suomalaista erilaista naisten yleislehteä ja naisten erikoislehteä, mutta kuten edellä kirjoitin, listaa ja tarkkaa lukumäärää on syytä tarkastella kriittisellä silmällä rajojen häilyvyyden takia.

Konkreettisia esimerkkejä suomalaisista naistenlehdistä oli mukana tätä pro gradu -tutkielmaani varten tekemissäni teemahaastatteluissa, joissa naistenlehdet toimivat esimerkkeinä ja keskustelunavaajina. Näihin lehtiin kuuluivat Kodin Kuvalehti, Me Naiset, Elle ja Trendi, jotka toimivat suurimmassa osassa haastattelutilanteita havainnollisina näytelappaleina suomalaisten naistenlehtien monipuolisesta ja keskenäänkin erilaisesta kirjosta. Lehtien brändejä hyvin suuripiirteisesti kuvailtaessa Kodin Kuvalehti edusti suomalaista perinteistä kotiin, ruuanlaittoon ja sisustukseen painottuvaa naisten kuluttajalehteä, Me Naiset edusti muun muassa julkisuuden henkilöistä, trendeistä ja hyvinvoinnista kirjoittavaa naisten viikkolehteä, Elle edusti muotiin keskittyvää ulkomaista konseptilehteä ja Trendi kotimaista muoti- ja lifestyle-lehteä (A-lehdet 2014; Aller 2014; Sanoma Magazines 2014). Nämä ovat suuntaa-antavia, lehtien brändejä keskenään erottelevia kuvailuja, mutta esimerkkilehtien sisältöihin kuului paljon muitakin juttuja ja aihepiirejä. Yhteenvetona voisi sanoa, että vaikka naistenlehtien määritelmät ovat monimuotoisia ja rajanveto esimerkiksi juuri muihin aikakauslehtiin paikoin häilyvä, itse koen jo aiemmin esittelemäni Menéndezin (2009, 294) tekemän määritelmän osuvaksi ja naistenlehtien monimuotoisuuden hyvin huomioivaksi.

2.1.2 Naistenlehti journalismin kentällä

Journalismin sisäisen hierarkian näkökulmasta on paikallaan tuoda esille, että naistenlehtiä tekevien journalistien työtä ei ole tunnut kunnolla arvostavan muiden journalistien piirissä (Ruoho & Torkkola 2009, 32). Naistenlehtitoimittajat ovat joutuneet jatkuvasti tavoittelemaan työlleen samanlaista yhteiskunnallista arvostusta, joka on liitetty vakavana pidettyyn journalismiin – esimerkiksi perinteiseen uutisjournalismiin – lähes automaattisesti (Ruoho & Torkkola 2010, 47).

Naistenlehtitoimittajien omien kokemusten mukaan heidän työnsä tuotoksia vähättelevät muissa välineissä työskentelevien toimittajien lisäksi jopa oman mediatalon sisällä muissa toimituksissa työskentelevät kollegat. Myös esimerkiksi Ylen Pressiklubi-ohjelmassa ja Journalisti-lehdessä naistenlehtiin on viitattu kriittisissä, sarkastisissa tai humoristisissa yhteyksissä. (Ruoho & Saarenmaa 2011, 93.) Vaikka kritiikki on varmasti monesti myös hyvästä ja se voi parhaimmillaan auttaa toimittajia tekemään entistä parempia juttuja ja kehittämään journalismia eteenpäin, on varsin huolestuttavaa, että oman alan tekijät rakentavat kuilua journalismin kentän sisällä.

Yksi tapa mitata arvostusta journalismin sisällä on journalistisesta työstä myönnetty palkinnot. Suurin osa Bonnier-journalistipalkinnon saaneista suomalaisista toimittajista on työskennellyt palkitsemisajankohtanaan uutis- ja ajankohtaistoimituksissa. (Ruoho & Torkkola 2010, 139.) Täsmällisiä lukuja tai prosentteja uutis- ja ajankohtaistoimituksessa työskennelleistä palkituista on vaikea laskea: perusteluista ei esimerkiksi selviä, minkälaisen journalismin kategoriaan vuonna 2001 palkittu pakolaistaustaisten toimittajien televisiotyön kurssi kuuluu (Suuri Journalistipalkinto 2014).

Suuri journalistipalkinto jaettiin vuonna 2014 kolmannentoista kerran, ja palkinnon saajia on ollut vuodesta 2001 lähtien eri kategorioissa (vuoden journalisti, vuoden juttu, vuoden journalistinen teko, yleisön suosikki) yhteensä useita kymmeniä. Kaikkiaan 14 journalistia on saanut Vuoden journalisti -palkinnon ja 21 tekijää (toimittaja, kuvaaja, graafikko) on saanut Vuoden juttu -palkinnon. Vuoden journalistisesta teosta on palkittu 27 journalismin ammattilaista. Lisäksi uutena kategoriana oli nyt kolmatta kertaa mukana yleisön suosikki -kategoria, jossa on palkittu yhteensä neljä erikseen nimettävää journalistia sekä laajempi journalistien kollektiivinen ryhmä verkkosivujulkaisuneen. (Suuri Journalistipalkinto 2014.) Yksikään palkituista ei ole ollut naistenlehtitoimittaja eikä yksikään palkituista vuoden jutuista ole ollut naistenlehdessä julkaistu juttu. Kiireiseen uutistoimitukseen verrattuna naistenlehdissä on harvemman ilmestymistahtinsa myötä tavallisesti mahdollisuus käyttää enemmän aikaa jutuntekoon, hankkia tietoa ja hioa näkökulmaa sekä kieltä. Herääkin kysymys, että onko todella niin, että naistenlehdissä vain tehdään vähemmän ansiokasta journalismia vai onko niin, että raati yksinkertaisesti arvostaa erityyppistä journalismia enemmän? Journalistipalkintoa ei ole rajattu koskemaan vain esimerkiksi uutis- ja ajankohtaisjournalismia, vaan kilpailu koskee yleisesti kotimaista journalismia genrestä riippumatta:

Palkinnolla tuetaan ja edistetään hyvää journalismia. Se jaetaan joka vuosi kolmessa palkintoluokassa, palkinnon perusteena on jokin merkittävä journalistinen teko palkinnon julkistusta edeltäneen vuoden aikana. (Suuri Journalistipalkinto 2014).

Vaikka naistenlehtiä on runsaasti¹ ja niiden sisällöt ovat monipuolisia, alan suurimpia suomalaisia ammattipalkintoja jaettaessa naistenlehtijournalismia ei ole noteerattu. Näin siitähän huolimatta, että juttutyypit vaihtelevat kolumneista ja kokoomapalstoista henkilöjuttuihin, reportaaseihin ja

1 Aikakausmedian (2014) oman luokituksen mukaan yhteensä 34 eri naisten yleislehteä ja naisten erikoislehteä

ajankohtaisiin puheenaiheartikkeleihin, aiheet politiikasta kauneuteen ja muotiin, terveydestä talouteen ja yhteiskunnan ilmiöihin. Jyrki Jyrkiäisen (2008, 56) Journalistit muuttuvassa mediassa – tutkimuksessa eräs toimittaja kommentoikin naistenlehden sisältöalueen osaamisvaatimuksia: ”Naistenlehdissä on hallittava kaikki alueet, muoti, ruoka, sisustus, autot, tietotekniikka, lapset, nuoret, vanhukset”.

Esko Salmisen (1998) Oivaltava toimittaja –teoksessa on puolestaan eroteltu erityisen ansioituneita journalisteja muista journalisteista huippujournalisti-nimityksellä. Teosta varten on haastateltu 21:tä eurooppalaista huippujournalistia, jotka kertovat näkemyksiään muun muassa hyvästä toimittajuudesta ja omista journalistisista esikuvistaan. Jos palkittujen journalistien joukosta naistenlehtitoimittajia saa etsimällä etsiä, ei tilanne näiden tutkimukseen valittujen ”huippujournalistien” kesken näytä kovin erilaiselta. Naistenlehtitoimittajia ei huippujen joukossa ole yhtäkään, eivätkä haastatellut toimittajat myöskään nimeä esikuvikseen naistenlehtitoimittajia.

Oivaltavat toimittaja –tutkimukseen haastatellut journalistit ovat suurin osa isojen sanomalehtien tai nimekkäiden sähköisten medioiden palkkalistoilla. Haastateltavien valintakriteereinä ovat olleet ”- - johtavien, omassa maassaan tunnettujen ja arvostettujen toimittajien saaminen mukaan. Tässä on hyödynnetty sekä suomalaista että kunkin ulkomaisen kohdemaan asiantuntemusta.” Salminen toteaa, että vaikuttimena on ollut myös sanomalehtien piirissä tehty tutkimus. (Emt., 52.) Joka tapauksessa teokseen on haastateltu myös sanomalehtikentän ulkopuolisia toimittajia, eikä näiden joukossa ole yhtään naistenlehtitoimittajia. Tietysti kyseessä voi olla sattuma, vaikka aikaisempaa tutkimuksellista taustaa peilaten herää jälleen kysymys siitä, mielletäänkö naistenlehtitoimittajia edes lähtökohtaisesti huippujournalisti-kategoriaan.

Mistä naistenlehtijournalismin aliarvostus sitten voi syntyä? Historialla on ainakin oma vaikutuksensa, kuten myöhemmin naistenlehtien yhteiskunnallisuutta käsittelevässä luvussa 2.2.2 tuon esille. Yksi osatekijä saattaa piillä myös yliopistotason journalistiikan opetuksessa. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa on perinteisesti painotettu uutisjournalismia muiden journalismin lajien jäädessä vähemmistöön – aikakauslehtijournalismiin on silloin tällöin voinut perehtyä satunnaisilla aikakauslehtijournalismin kursseilla, ja suurin osa laitoksen harjoittelupaikoista on sijainnut uutistoimituksissa.

Journalistisen koulutuksen sukupuolittuneisuutta on tutkinut tarkemmin Tarja Savolainen (2010). Hän kävi läpi Jyväskylän ja Tampereen yliopiston journalistiikan pääaineopiskelijoiden tutkimusvaatimuskirjallisuutta ja kursseja lukuvuodelta 2009–2010. Tuloksena oli, että opiskelijoiden naisvaltaisuudesta huolimatta naiset olivat tutkintovaatimuskirjallisuuden kirjoittajina aliedustettuina ja että journalismia määritellessä tarkoitettiin yleisimmin uutisjournalismia. Mikä merkitys tai mitä vaikutuksia sillä sitten on, vaikka suurin osa tutkintovaatimuskirjallisuuden kirjoittajista ja kurssien opettajista olisikin miehiä ja vaikka uutisjournalismia tarkoituksella tai tarkoituksettomasti korostettaisiin? Kuten Savolainen (emt., 174) toteaa, journalismi esiintyy silloin varsin typistetyssä muodossa:

Sanomalehden toimittajuudessa ei luonnollisestikaan ole mitään vikaa, mutta kysyä sopii, onko se sitä, mitä yliopistoissa oikeasti halutaan toimittajakoulutukselta etenkin aikana, jolloin sanomalehtien levikkiluvut laskevat ja rinnalle on tullut monia muita medioita. Kysyä myös sopii, onko kirjoittavan uutistoimittajan prototyyppi ylipäättään paras tapa kouluttautua journalistiksi ja pitääkö toimittajan uran edetä aina uutistoimituksen kautta. Tekemäni katsauksen pohjalta näen, että journalismin, kuten yleensäkin viestinnän tutkimuksen ja opetuksen maskuliinisuutta on purettava edelleen. [...] Myös journalistiikan tutkija- ja opettajakunnan moninaisuudesta on huolehdittava ja pidettävä huoli siitä, että joukkoon rekrytoidaan erilaisia ihmisiä erilaisin kiinnostuksen kohtein ja naisten määrä vastaa naisopiskelijoiden osuutta opiskelijoista.

Aika näyttää, mihin suuntaan journalismin opetus kehittyy. Ruoho ja Torkkola (2010, 22) kirjoittavat, että opiskelijoiden keskuudessa muutosta vanhakantaiseen ajatteluun on jo havaittavissa:

Jotkut vanhemman polven (mies)toimittajat saattavat pitää naistenlehtien journalismia huonona, mutta nuoren polven toimittajilla ei ole samanlaisia asenteita. Toimittajiksi opiskelevat nuoret miehet haluavat harjoittelemaan naistenlehtiin, koska niissä tehdään hyviä juttuja.

Juuri tämän mahdollisen asennemuutoksen tutkiminen uuden toimittajasukupolven suhteen kiinnosti minua jo kandidaatin tutkielmassani (Ukkonen 2011), ja väite on erityisen mielenkiintoinen yhä myös graduni kannalta ja se on vaikuttanut valitsemieni haastateltavien iän rajaukseen. Toisaalta kuitenkin kandidaatin tutkielmaan haastattelemini alan opiskelijoiden näkemykset eivät varsinaisesti tukeneet uumoiltua asennemuutosta. Selkeä enemmistö haastateltavista ei erityisemmin arvostanut naistenlehtijournalismia ja naistenlehtitoimittajan työtä. Kahdeksan haastateltavan otokseni oli kuitenkin niin pieni, ettei kandidaatin tutkielman tuloksia voi tietenkään yleistää, mutta tässä kyseisessä joukossa mitään uuden sukupolven positiivista asennemuutosta ei selkeästi ollut havaittavissa. Olisi mielenkiintoista tietää, mihin tai kuinka isoon

otantaan Ruoho ja Torkkola havaintonsa perustavat, sillä se ei heidän tutkimuksestaan selviä. En epäile, etteikö olisi täysin mahdollista, että nuorella toimittajasukupolvella voisi olla positiivisempi suhtautuminen naistenlehtiin kuin vanhemmalla sukupolvella pelkästään jo yhteiskunnan ja kulttuurisen ilmapiirin tasa-arvokehityksen kautta, mutta varsinaisia perusteluja tai tukea väitteelle ei Ruohon ja Torkkolan tutkimuksesta löydy.

2.2 Journalismin sisäinen hierarkia

Yksi tutkimukseni erityisistä mielenkiinnon kohteista on journalismin sisäinen hierarkia ja erityisesti horisontaalisesti tarkasteltuna journalismin lajityyppien välinen hierarkia. Olen kiinnostunut selvittämään, mitä journalismin lajityyppejä alalla arvostetaan enemmän ja mitä vähemmän sekä erityisesti mikä on naistenlehtijournalismin paikka kyseisessä hierarkiassa.

Journalismin sisäisellä hierarkialla tarkoitan tässä tutkimuksessa ensisijaisesti journalismin eri lajityyppien välistä hierarkiaa, mutta sivuan myös eri medioiden välistä hierarkiaa. Hierarkialla tarkoitan arvojärjestystä, joka määrittelee toisen journalismin lajityypin tai median arvokkaammaksi tai tärkeämmäksi kuin toisen. Arvostuksen määrittelemine on hankalaa, koska siihen ei ole olemassa mitään selkeitä ja absoluuttisia mittareita. Eri ihmiset myös arvottavat asioita eri tavoin, joten arvostuskysymykset voivat olla hyvinkin subjektiivisia. Pysin kuitenkin löytämään sellaisia suuntaa-antavia tapoja ja vertailuja, joilla journalismin eri lajityyppien välistä arvostusta olisi tutkielmassani mahdollista tarkastella. Tällainen hierarkia voi perustua esimerkiksi erilaisiin mielikuviin ja käsityksiin, joiden mukaan ihmiset arvottavat eri medioita tai journalismin lajityyppejä. Hierarkiaa ja arvostusta voi tarkastella myös journalismin ammatillisen ideologian kautta tai perustuen alan tutkimuksessa painotettuihin ja arvostettuihin osa-alueisiin, tai sen perusteella, mitkä mediat ja journalismin lajityypit ovat saaneet runsaasti journalistisen alan palkintoja ja mitkä puolestaan ovat saaneet vähemmän tunnustusta.

Journalismin sisäistä hierarkiaa analysoidessa on siis olennaista selvittää, millä journalismin lajityypeillä on korkea status ja millä alhainen status. Tärkeäksi kysymykseksi kiteytyy tällöin se, mitä alan sisällä yleisesti pidetään erityisen hyvänä ja arvokkaana journalismina, laatujournalismina. Laatujournalismin tulevaisuutta, journalismin sisältöjä ja merkitystä koskevassa kirjassaan Johanna Vehkoo (2011) pohtii journalistisen laadun eri puolia. Vehkoo huomauttaa osuvasti, että laatu on häilyvä ja vaikeasti määriteltävä käsite. Journalismin laatua on akateemisesti

tutkittu erityisesti kahden eri pääsuuntauksen kautta: 1) laadun määritelmää on kysytty kvantitatiivisen survey-tutkimuksen avulla journalistiselta ammattikunnalta ja 2) selvitetty hyvän journalismin standardeja laadullisen tutkimuksen avulla. (Emt., 164.) Oman tutkimukseni voi nähdä yhdistävän näitä suuntauksia, sillä selvitan nuorten toimittajien näkemyksiä ja arvostuksia, mutta pääasiallisesti laadullisen tutkimuksen avulla. Toimittajien lisäksi laatua voisi tietysti määritellä esimerkiksi tutkijoiden tai yleisön näkökulmasta (emt., 165).

Journalismin laadututkimuksissa on ollut tapana määritellä yleisesti mikä on laadukasta journalismia, erittelemättä eri aihepiirejä tai genrejä. Vehkoo kirjoittaa, että urheilu- ja kulttuurijutut voivat olla laatua yhtä lailla kuten talous tai ulkomaan uutiset. (Emt., 181.) Hän ei avaa asiaa sen tarkemmin muuta kuin viittaamalla kunkin lajityypin ja aihealueen omanlaisiinsa kielellisiin konventioihin ja hyvään kieleen. Vaikka Vehkoo itse käsittää laadukkaan journalismin olevan mahdollista journalismin lajityypistä riippumatta, hän ei arvioi tai analysoi sitä, arvostetaanko alalla tietyn tyyppistä journalismin lajia toista enemmän, eikä hän kerro tarkemmin omia näkemyksiään aiheesta. Jos on sekä laadukasta urheilujournalismia että laadukasta ulkomaanjournalismia, arvostetaanko alalla tai yhteiskunnassa jompaakumpaa näistä journalismin sisäisellä hierarkia-asteikolla silti toista enemmän? Onko jommallakummalla lähtökohtaisesti korkeampi status ihmisten mielestä?

Journalismin eri lajityyppien välistä hierarkiaa analysoidessa tärkeäksi kysymykseksi tiivistyy se, mitä journalismilta odotetaan, mitä pidetään sen tärkeimpinä ydintehtävinä ja koetaanko eri lajityyppien täyttävän nämä journalismin ihanteet ja toteuttavan niitä. Mark Deuze (2005) käsittelee artikkelissaan journalismin ideologiaa ja toteaa, että eri maiden toimittajat näkevät perinteisesti journalismin ideologian ja journalistiset arvot varsin samantyyppisinä ja jakavat samankaltaisen ammatillisen ideologian kansainvälisesti. Deuze (emt., 444–450) summaa vallitsevan ideologian muodostuvan viidestä eri arvostuksesta:

- Julkinen palvelu – journalistit tarjoavat julkista palvelua toimimalla vahtikoirina, tiedon kerääjinä ja välittäjinä;
- Objektiivisuus – journalistit ovat puolueettomia, neutraaleja, objektiivisia ja oikeudenmukaisia ja siten myös uskottavia;
- Itsenäisyys – journalistit ovat työssään itsenäisiä, vapaita ja riippumattomia;

- Nopeus – journalistit ymmärtävät uutistyylin luontaisen nopeuden ja ajankohtaisuuden merkityksen;
- Eettisyys – journalistit kiinnittävät huomiota työnsä eettisyyteen.

Tällaista journalismin perinteistä ammatillista ideologiaa kritisoivat kuitenkin sekä Deuze itse (emt., 458) että Merja Helle (2009, 97) pohtiessaan journalistisen työn muutosta. Deuzen mukaan on naiivia ja yksiulotteista uskoa journalismin perinteisiin ideaaleihin vahtikoirana toimimisesta ja toiminnan totuudenmukaisuudesta, ja Helle puolestaan huomauttaa osuvasti, että käytännössä journalismiin vaikuttavat muun muassa yhteiskunnallisen tilanteen ja mediaorganisaation tavoitteiden lisäksi vielä se, millainen media, toimittaja ja journalismin lajityyppi kulloinkin on kyseessä. Kaikki journalismin lajityypit eivät asemoidu perinteisiä ihanteita peilatta samalla tavalla.

Oman pro gradu -työni näkökulmasta Helteen näkemykset ovat osuvia ja relevantteja. Tutkiessani naistenlehtijournalismin asemaa journalismin sisäisessä hierarkiassa on tärkeää ottaa huomioon journalismin perinteisten ideaalien tietty kytkös uutisjournalismiin. Esimerkiksi nopeuden korostaminen linkittyy uutisjournalismin nopeatempoiseen rytmiin ja julkaisuaikatauluihin, kun taas kerran viikossa tai kuukaudessa ilmestyvän aikakauslehden julkaisurytmi on väljempi. Myös objektiivisuuden ja neutraaliuden korostamista voisi erityisesti aikakauslehtityössä kyseenalaistaa, sillä aikakauslehdet pyrkivät neutraaliuden sijaan herättämään lukijoissa tunteita ja vastaamaan heidän odotuksiinsa, toiveisiinsa ja pelkoihinsa (Töyry 2009, 129). Käytännön työssä lukijoiden intresseihin vastaaminen näkyy esimerkiksi siinä, että jotkut naistenlehtitoimittajat ovat kertoneet tekevänsä journalistisia päätöksiä enemmän intuitiivisesti vaistonsa varassa kuin ”objektiivisen” ja neutraalin ajattelun pohjalta, ja myös toimittajien kirjoitustyyli on tietoisesti korostanut ja vahvistanut ”me naiset” –asennetta (Ferguson 1983, 188). Deuzen (2005) listaamat journalismin ammatillisen ideologian kaikki peruspilarit eivät täten välttämättä suoraan toteudu naistenlehtijournalismissa eivätkä ole välttämättä edes sovellettavissa siihen.

Tässä yhteydessä on hyvä pureutua objektiivisuuden ja neutraaliuden ihanteeseen hieman tarkemmin. Haluan huomauttaa, että vaikka journalismin perinteisessä ammatillisessa ideologiassa on korostettu neutraaliutta ja objektiivisuutta, jokainen toimittaja on työssään väistämättä jossain määrin subjektiivinen. Onko tällöin objektiivisuuden ihannointi jopa harhaanjohtavaa ja epärealistista? Juttuaiheiden, sanavalintojen ja toimituksellisten ratkaisujen takana on aina ihminen,

joka valitsee oman subjektiivisen harkintansa pohjalta niin jutun haastateltavat, näkökulmat kuin lainauksetkin. Vaikka pyrkimys objektiivisuuteen ja neutraaliuteen olisi, se ei kuitenkaan käytännössä toteudu. Kannattako tällöin edes välttämättä pyrkiä objektiivisuuteen? On hyvä pohtia, onko naistenlehtien läpinäkyvästi subjektiivinen, tunteisiin vetoava ja lukijaa puhutteleva ote jopa rehdimpi lähestymistapa journalismiin, joka väistämättä on aina tavalla tai toisella kuitenkin subjektiivista? Naamioidaanko perinteisesti objektiivisuutta ihannoivassa uutistyössä subjektiivisuus faktapitoiseksi ja objektiiviseksi journalismiksi, vaikka monesti ”faktatkin” on rajattu ja valittu tiettyjen asioiden joukosta? Journalismi raapaisee aina väistämättä vain asioiden ja ilmiöiden pintaa ja esittää todellisuutta rajallisesti jostain näkökulmasta, joillain sanavalinnoilla ja joihinkin faktoihin perustuen, jotka toisesta toimittajasta, editoijasta, näkökulmasta, asiayhteydestä ja esitystavasta riippuen voisivat näyttää hyvinkin erilaisilta. Väitän, että objektiivisuus ja neutraalius uutistyössä ja journalismissa on suuri illuusio. Deuze (emt., 456) kirjoittaaakin, että muuttuvan ja monikulttuurisen mediaympäristön aikakautena perinteinen journalismin objektiivisuuden käsite on joka tapauksessa haastettuna, kun jutussa esiintyvien tyypillisten kahden eri osapuolten tai tahojen näkemysten esittämisestä siirrytään kohti monimuotoisempaa ja multiperspektiivisempää raportointi- ja lukutapaa.

Vaikka journalismin ammatillisen ideologian listan osasia on kritisoitu, antaa se kuitenkin viitettä siitä, minkälaista journalismia on laajalti kansainvälisesti arvostettu. Tästä kaikesta voi päätellä, että nopeuden ja objektiivisuuden lukeutuessa ammatillisten arvojen ytimeen naistenlehtien voi ajatella ainakin jossain määrin sijoittuvan tämän ytimen ulkopuolelle, minkä voisi ajatella alentavan naistenlehtijournalismin asemaa journalismin sisäisessä hierarkiassa – eihän se täytä kaikkia perinteisiä ihanteelliseksi miellettyjä piirteitä. Sen sijaan sellaiset journalismin lajityypit, joiden tyypilliset piirteet ja raportointitavat sulahtavat lähes suoraan ammatillisen ideologian perusarvojen kanssa samaan kastiin, voisi olettaa olevan journalismin sisäisessä hierarkiassa korkeammassa asemassa.

2.2.1 Arvostettu yhteiskunnallisuus, kavahdettu kaupallisuus ja viihteellisyys

Deuzen (2005) listaaman ammatillisen ideologian ytimessä olevat objektiivisuus, neutraalius, autonomia ja julkinen palvelu on liitetty journalismin ja yhteiskunnallisten instituutioiden yhteenkietoutumiseen sekä journalismin maskuliiniseen ulottuvuuteen (Ruoho & Torkkola 2010, 115). Tämän kytköksen ja journalismin perinteisen ammatillisen ideologian kautta on korostunut ja

rakentunut journalismin tehtävä yhteiskunnan tarkkailijana ja raportojana: se keskittyy seuraamaan, mitä muissa instituutioissa tapahtuu. Yhteiskunnan instituutioiden ja journalismin välisen suhteen korostaminen puolestaan saa aikaan sen, että journalismi mielletään ennen kaikkea uutisjournalismiksi. Vähemmälle huomiolle jäävät muut journalismin lajityypit tai journalismin ja yleisön välinen suhde, kun päätehtävänä pidetään eri instituutioiden tarkkailua ja niistä raportointia. (Emt., 115–116). Voidaankin sanoa, että yhteiskunnallista sisältöä, poliittisten päätösten ja sosiaalisten ongelmien raportointia sekä yleisesti journalismin ja yhteiskunnallisten instituutioiden keskinäistä piirileikkiä on pidetty journalismin itsestäänselvänä ytimenä, ja näistä aiheista uutisointi on mielletty toimittajien erityisen tärkeäksi tehtäväksi (Hujanen 2009, 115; Ruoho ja Torkkola 2010, 52).

Niiden journalismin lajityyppien, joiden pääasiallinen sisältö keskittyy yhteiskunnallisen vallan, politiikan ja talouden tarkasteluun, voi nähdä edustavan journalismin yhtä perinteisesti merkittävänä pidettyä vahtikoiratehtävän ja ideaalin täyttämistä. Uutisjournalismi, politiikan journalismi, talousjournalismi ja ulkomaanjournalismi – joka on monesti painottunut ulkomaiden politiikkaan, konflikteihin ja talouteen – sijoittuvat juttuaiheidensa ja käsittelytapojensa puolesta hyvin suoraan tähän kategoriaan. Näitä poliittisia ja yhteiskunnallisia aihepiirejä usein neutraalilla ja etäisellä otteella lähestyvää journalismia Carsten Reinemann, James Stanyer, Sebastian Scherr ja Guido Legnante (2012, 232–234) määrittävät kovaksi journalismiksi ja koviksi uutisiksi. Kovien uutisten vastapariksi he ovat samassa yhteydessä määritelleet pehmeät uutiset, joille on tyypillistä kovia uutisia vähäisempi poliittinen merkittävyys, yksilökohtaiset vaikutukset yleisten ja yhteiskunnallisten sijaan sekä subjektiivisempi ja tunnepainotteisempi tyyli. Kun yhteiskunnallisuutta on perinteisesti pidetty journalismin ydintehtävänä ja ideaalina, ei liene ihme, että kovien uutisten korkeampi asema journalismin sisäisessä hierarkiassa pehmeään journalismiin verrattuna ilmenee monin tavoin. Cynthia Carter, Gill Branston ja Stuart Allan (1998, 13) kiteyttävät, että juuri kovia uutisia on pidetty vakavina ja tärkeinä, kun taas pehmeitä uutisia triviaaleina ja merkityksettöminä. Romy Fröhlichin (2007, 168) mukaan kansainvälisissä tutkimuksissa on peräti ilmennyt, että kovan journalismin tekijöille maksetaan parempaa palkkaa kuin pehmeän journalismin tekijöille. Lisäksi tavallinenkin televisionkatsoja tai radiouutisten kuuntelija voi havaita arjessa, kuinka kovat uutiset on tavallisesti nostettu heti uutislähetyskuuluun ja pehmeät aiheet uutisoidaan vasta näiden jälkeen.

Kun yhteiskunnallisuutta arvostetaan ja korostetaan, viihde ja viihteellisyys ovat sen pahamaineinen vastapari. Journalismin yhteiskunnallisuutta horjuttaa nimittäin joidenkin näkemysten mukaan

eritoten viihteellisyys (Jyrkiäinen 2008, 86). Tutkimuksen mukaan alan viihteellistyminen on herättänyt huolta ja erilaisia uhkakuvia, ja sen on koettu edustavan kyseenalaisia arvoja sekä haittaavan yhteiskunnallisesti tärkeisiin asioihin keskittymistä. Myös Liesbet van Zoonen (2005, 9) huomauttaa, kuinka journalismia, tietoa ja politiikkaa on jo lähtökohtaisesti genreinä ja aloina ja olemukseltaan pidetty viihteen ja populaarin vastakohtana. Juha Herkman (2010, 707) puolestaan kuvailee, kuinka viihteellisyyteen ja populaariin liitetään herkästi negatiivisia konnotaatioita, kuten pinnallisuus, kaupallisuus ja rahvaanomaisuus. Herkmanin mukaan viihteellisen journalismin on jopa mielletty aiheuttavan ihmisten vieraantumista politiikasta ja sen on syytetty aiheuttavan äänestysinnon häilyvyyttä ja laskua.

Journalismin viihteellisyyttä ja viihteellistymistä kritisoivissa näkemyksissä onkin havaittavissa yhteiskunnallisuuden ja viihteellisyyden selkeää vastakkainasettelua. Kun yhteiskunnallisuutta on perinteisesti pidetty journalismissa tärkeänä ja arvostettuna, viihteellisyyden aiheuttamista uhkakuvista ja negatiivisista konnotaatioista voi päätellä, että viihteellinen journalismi sijoittuu väistämättä journalismin hierarkia-asteikolla alemmaksi.

Tätä taustaa vasten onkin kiintoisaa, että laatujournalismin ominaisuuksia pohtiva Johanna Vehkoo (2011, 182) käsittää *kiinnostavuuden* yhdeksi laatujournalismin osatekijäksi, joka on jäänyt uupumaan monista määritelmistä. Hänen mukaansa on olennaista osata muokata tärkeästä, mutta kuivasta asiasisällöstä sellainen kokonaisuus, joka viihdyttää ja kiinnostaa. Yhteiskunnallisuuden ja viihteellistymisen vastakkainasettelun näkökulmasta on huomionarvoista, että Vehkoo nostaa viihdyttävyyden elementin esille ja hahmottaa kiinnostavuuden ja viihdyttävyyden olevan laatujournalismin yksiä osatekijöitä. Tärkeä kysymys kuuluukin: missä menee raja viihdyttävyyden ja journalismin viihteellisyyden välillä? Rivien välistä on luettavissa, että Vehkoo viittaisi ennen kaikkea viihdyttävällä journalismilla jutun viihdyttävään ja mukaansatempaavaan esitystapaan ja paketointiin eikä varsinaisesti journalismin viihteelliseen sisältöön. Hän rinnastaa sisällöllisen korkean laadun perinteisiin vakaviin uutisjournalismin aiheisiin kirjoittamalla, että ”Lehtibisneksen todennäköisimmät selviytyjät ovat joko korkealaatuisia, vakavaan journalismiin keskittyneitä tai rehellisen viihteellisiä ja populistisia julkaisuja” (emt., 44). Yksittäisen lauseen purkaminen osiin ja näiden osasten tarkastelu saattaa vaikuttaa pilkunviilaamiselta, mutta on tässä yhteydessä paikallaan: on merkittävää, että juuri laadun merkitystä pohtiva toimittaja ja tutkija rinnastaa sanan *korkealaatuinen* tässä asiayhteydessä nimenomaan vakaavaan journalismiin, eikä esimerkiksi käytä sanaparia ”korkealaatuisia, viihteellisiä julkaisuja”. Vehkoon mukaan laatulehtien ei kannata satsata viihteellistämiseen – juoruihin ja julkkisjuttuihin – jos ne haluavat pysyä yhä laatulehtinä (emt.,

213). Tällaiset arvostuskysymykset ovat juuri sellaisia, jotka ovat pro gradu -työni kannalta mielenkiintoisia pohdinnan paikkoja, sillä ne avaavat journalismin sisäistä hierarkiaa havainnollisella tavalla ja paljastavat myös tutkijoiden asenteita.

Viihteelliselle journalismille löytyy kuitenkin myös puolustavia puheenvuoroja. Esa Väliverronen (2009, 27) analysoi, että samalla kun journalismin kehityskulku näyttää vievän kohti kaupallistumista ja viihteellistymistä, on paikallaan kysyä, onko perinteinen ”objektiivinen” asiajournalismi ylipäänsä edes paras ja toimivin journalismin muoto. Onko journalismin ytimenä pidetty ”objektiivinen” asiajournalismi todella pystynyt aktivoimaan yleisöä kansalaisina, saanut heidät nousemaan barrikadeille tärkeinä kokemiensa asioiden puolesta ja herättänyt heidät ottamaan aktiivisesti osaa yhteiskunnalliseen toimintaan? Väliverronen pohtii, että selkeästi kantaaottava journalismi ja uudet viihteellisemmät journalismin muodot voivat toimia kansan aktivoijina yhtä hyvin tai paremmin kuin perinteinen ”objektiivinen” asiajournalismi. Tämä on mielenkiintoinen kysymys ja ilmiö erityisesti myös graduni keskiössä olevan naistenlehtijournalismin kannalta, joten sukellan aihepiiriin enemmän luvussa 2.2.2.

Viihteellisyyden lisäksi kaupallisuuteen on liitetty negatiivinen kaiku journalismissa. Jaana Hujasen mukaan (2009, 114) myös kaupallisuuden on nähty nakertavan journalismin yhteiskunnallisuutta ja vaikuttavan kansalaisten poliittiseen aloitteellisuuteen negatiivisesti. Margareta Melin (2008, 178) kirjoittaa kaupallisuuden tarkoittavan kasvavaa tietoisuutta yleisön tarpeista ja haluista, joihin media pyrkii vastaamaan tehokkaasti. Journalismin kaupallisuuden kritisointi tuntuu siinä mielessä erikoiselta, että lähestulkoon kaikki journalismi on kaupallista: on selvää arkijärjellä ajateltunakin, että mediatalat haluavat saada journalistisia tuotteitaan kaupaksi ja tehdä voittoa. Journalismin sisäisen hierarkian näkökulmasta voisi ajatella, että lähes kaiken journalismin ja medioiden – yleisradiotoimintaa tai jäsenyyden mukana tulevia järjestö- tai ammattiliittolehtiä lukuun ottamatta – arvostuksen luulisi tällöin kärsivän jossain määrin kaupallisuuden negatiivisesta leimasta.

Markkinaehtoisuuden ja kaupallisuuden sekä yhteiskunnallisuuden vastakkainasettelua olisi hyvä kyseenalaistaa. Hujanen (2009) kirjoittaa kahdesta erityyppisestä ihmisläheisestä journalismista: markkinaehtoisesta journalismin projektista ja yhteiskunnallisesta journalismin projektista. Markkinaehtoisessa ihmisläheisyydessä lukijan, kuulijan tai katsojan tarpeet yleisönä ovat journalismin keskiössä, ja toimitusten tehtävänä on tuottaa myyvää ja yleisöä kiinnostavaa sisältöä. Tärkeää on, että ihmiset löytävät journalistisen tuotteen käytölle jonkin syyn, ja tällaisia

houkuttelevia syitä markkinavetoinen journalismi haluaa tarjota (emt., 116–117). Tällainen lähestymistapa on perinteisesti ollut tyypillistä juuri naistenlehti- ja aikakauslehtijournalismille, jossa halutaan vastata lukijoiden odotuksiin, tarpeisiin ja kiinnostuksiin ja tarjoilla lukijoille erilaisia tunne-elämyksiä (Töyry 2009, 129).

Yhteiskunnallisen journalismin projektissa ihmisläheisyys nähdään puolestaan yleisön informointina, heidän omien kokemustensa tuomisena julkisuuteen ja yleisön aktivoimisena ja osallistamisena. (Hujanen 2009, 116–125.) Tiukka jako markkinaehtoisuuden ja kaupallisuuden lähtökohdista ponnistavasta journalismista sekä yhteiskunnallisuuteen keskittyvästä journalismista tuntuu kuitenkin ontuvalta kategorisoinnilta. Sen lisäksi, että erittäin suuri osa mediasta on kaupallista ja tavoittelee voittoa ja lisää yleisöä, kaupallisuus ja markkinaehtoinen yleisön tarpeisiin keskittyvä ihmisläheinen journalismi – mukaan lukien siis naistenlehtijournalismi – voi olla myös yhteiskunnallista, kuten tuon myöhemmin luvussa 2.2.2 esiin. Hujanen (emt., 126) huomauttaakin, että markkinaehtoinen ihmisläheisyys ei välttämättä ole kansalaisuutta korostavan ja rakentavan yhteiskunnallisen journalismin vastakohta, vaan ne voivat myös kohdata: markkinaehtoisuus voi myös edistää lukijoiden palvelua kuluttajina ja aktivoida heitä osallistumaan yhteiskunnalliseen ja poliittiseen toimintaan.

Kun kaupallisuus on kuitenkin niin olennainen osa liiketoimintaa suurimmassa osassa medioita, on paikallaan tarkastella, missä journalismin lajityypeissä kaupallisuus ilmenee hyvin suoraan ja selkeästi ja missä kaupallisuus yhdistyy erityisen vahvasti johonkin muuhun negatiivisena pidettyyn ominaisuuteen, kuten edellä mainittuun viihteellisyyteen. Graduni naistenlehti- ja journalismin sukupuolittuneisuustematiikan kannalta on tärkeää nostaa esiin, että kaupallisuus ja viihteellisyys on yhdistetty juuri journalismin naisistumiseen ja sitä kautta journalismin sukupuolittuneeseen logiikkaan (Melin 2008, 178–185; van Zoonen 1998, 41–46). On kuitenkin ongelmallista lähteä tekemään yleistyksiä viihteellisyyden, kevyiden uutisten ja naisten välisestä automaattisesta korrelaatiosta – erityisesti jos tämä yleistetään niin, että naisten ajatellaan automaattisesti haluavan ei-niin-tärkeitä uutisia (Melin 2008, 181). Kieltämättä on pulmallista, jos tällaiset automaattiset linkitykset vaikuttavat esimerkiksi vanhakantaisten sukupuolittuneiden stereotyyppien ja arvostusten ylläpitämiseen ja siihen, millainen journalistinen arvostus linkitetään kulttuurisesti tietynlaiseksi miellettyihin naiseuteen ja mieheyteen. Tätä taustaa vasten herää kysymys, että kun naistenlehdissä yhdistyy kaupallisuus, viihteellisyys ja lisäksi vielä näihin linkitetty kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentunut naiseus, onko graduni pääfokuksessa oleva naistenlehtijournalismi näiden ominaisuuksiensa vuoksi auttamatta journalismin sisäisen hierarkia-asteikon häntäpäässä?

”Naiseuden”, ”mieheyden” ja journalismin sukupuolittuneisuuden merkitystä journalismin sisäisessä hierarkiassa käsittelen tarkemmin luvussa 2.3. Kuten tässä luvussa on tuotu ilmi, yhteiskunnallisuus tuntuu olevan yksi tärkeä määrittäjä journalismin arvottamisessa. Siksi kohdistankin seuraavaksi katseeni naistenlehtien yhteiskunnallisuuteen.

2.2.2 Naistenlehden yhteiskunnallisuus

Naistenlehtien yhteiskunnallisuus on mielenkiintoinen ja tärkeä kysymys, sillä kuten edellisessä luvussa ilmeni, yhteiskunnallisuus on nykyään lähes automaattisesti yhdistetty pääsääntöisesti vakavana pidettyihin journalismin lajityyppeihin kuten uutisjournalismiin, politiikan journalismiin, talousjournalismiin ja ulkomaanjournalismiin. Siinä missä kyseiset journalismin lajityypit ovat saaneet kuvainnollisesti kaulaansa merkityksellisenä pidetyn yhteiskunnallisuuden seppeleen, naistenlehtijournalismi on joutunut tavoittelemaan vastaavaa noteeraamista (Ruoho & Torkkola 2010, 47). Sanomalehtiä koskeva arvostus suhteessa naistenlehtien arvostukseen ei ole itsestäänselvyys, vaan ilmiö linkittyy historiaan (emt., 17). Poliittinen keskustelu ja poliittinen kansalaisuus ovat perinteisesti nivoutuneet sanomalehdistöön, ja juuri poliittinen kansalaisuus ja päätöksenteko olivat pitkään naisten ulottumattomissa. Naistenlehdet puolestaan ovat perinteisesti lähestyneet lukijoitaan suppeampaan vaikutusalueeseen, kotiin ja perhe-elämään, liittyvien asioiden piirissä. Näille yksityisemmille osa-alueille ei ole historiallisesti annettu samanlaista painoarvoa ja julkista poliittisen keskustelun asemaa kuin esimerkiksi sanomalehdistössä käydylle yhteiskunnalliselle keskustelulle. (Emt., 47.)

Tämä tuntuu yllättävältä erityisesti sitä taustaa vasten, että naistenlehtien lajityyppi syntyi ja kehittyi Suomessa 1800-luvun loppupuolelta lähtien naisten poliittisina järjestölehtinä, jotka pyrkivät vahvistamaan naisten emansipaatiota ja parantamaan naisten yhteiskunnallista asemaa. Alun perin suomalaiset naistenlehdet profiloituivat koulutusta, työelämää ja yhteiskuntaa käsittelevinä medioina, ennen kuin ne muotoutuivat enemmän muun muassa kotia, naiseutta ja parisuhdetta käsitteleviksi kuluttajalehdiksi. Naistenlehti on toiminut naisten omana julkisuutena ja tuonut naisten ääniä kuuluviin. (Töyry 2006b, 97.) Sen, että naistenlehdet ovat toimineet naisten omana julkisena areenana voi jo itsessään nähdä yhteiskunnallisena asiana erityisesti sellaisina aikoina, jolloin naisilla ei automaattisesti ollut pääsyä julkisuuteen samalla tavalla kuin nykyisin. Kun suomalaisten naistenlehtien juuret ovat yhteiskunnallisessa ja poliittisessa maaperässä, tuntuu

erikoiselta, ettei naistenlehtiä pidetä enää juurikaan yhteiskunnallisina – siitäkin huolimatta että lehtien sisältö ja painotukset olisivatkin niiden syntyajoista jossain määrin muuttuneet.

On tärkeää tuoda esille, että kodin, perheen, parisuhteen, ruuan, terveyden, muodin ja kauneuden lisäksi vielä selkeämmin yhteiskunnalliseksikin miellettyillä aiheilla ja politiikalla (vaikka edellä mainitutkin aiheet voivat ehdottomasti sisältää yhteiskunnallisia ulottuvuuksia) on naistenlehdissä oma jalansijansa – sekä historiallisesti että nykypäivänä. Esimerkiksi suomalaiset naistenlehdet ovat kulkeneet aiemmin selkeämmin poliittisten juttujensa kautta nykyiseen tilaan elämänpolitiikan areenana, jossa poliittiset aiheet ilmenevät muun muassa elämäntapavalintoja käsittelevien juttujen kautta (Ruoho & Saarenmaa 2011). Norjalaisten naistenlehtien kohdalla nykytilannetta voinee pitää samankaltaisena, sillä neljää eri norjalaista naistenlehteä² tutkinut Brita Ytre-Arne (2011) havaitsi, että lehdissä oli sekä kevyttä vapaa-ajan sisältöä että poliittista ja yhteiskunnallista sisältöä; naistenlehdet toimivat muun muassa yhteisöllisyyden ja kulttuurisen kansalaisuuden rakentajina.

Toisaalta naistenlehtien ja politiikan välillä voi nähdä aivan suorankin kytköksen myös nykypäivänä, sillä naistenlehdet tarjoavat kansanedustajille ja muille poliittisille päättäjille huomionarvoisen ja vaihtoehtoisen julkisen areenan (Ruoho & Saarenmaa 2014; Railo 2011, 185; Saarenmaa 2011, 146). Tällä areenalla on väliä, sillä naistenlehtien (henkilö)jutuissa poliitikot pääsevät puhumaan itsestään, yhteiskunnallisista ja poliittisista kysymyksistä ympäristössä, jota ei ole mielletty tyypilliseksi ikäväksi, kyyniseksi tai ryvettyneeksi puoluepolitiikan alueeksi. Naistenlehtien tarjoama positiivinen julkisuustila ja poliitikkokuva tasapainottavat muun median jopa kyynistä suhtautumista politiikan ammattilaisiin. Erityisen merkityksellisenä tätä voi pitää, sillä politiikan asiakysymyksiä käsiteltäessä vedotaan usein myös henkilökohtaiseen arvomaailmaan ja moraaliin. (Saarenmaa 2011, 146.) Nämä huomiot ovat tärkeitä, sillä jokainen naistenlehtiä lukenut tietänee, että poliitikon persoonasta, ajatuksista ja henkilöhistoriasta saa tietää henkilöjutussa yleensä enemmän kuin esimerkiksi budjettineuvotteluja kommentoivassa uutisessa.

Saarenmaan (emt.) ajatuksia naistenlehtien myönteisestä lähestymistavasta poliitikkoihin voisi jalostaa edelleen siten, että positiivinen kirjoitustapa ja poliitikon persoonaan keskittyminen voivat parhaimmillaan tarjota lukijoille erilaisia näkökulmia politiikan maailmaan lukijaa puhuttelevalla,

² KK, Henne, Tara ja Kamille

myönteisellä tavalla ja saada lukijan kiinnostumaan poliitikoista ihmisinä. Jos poliitikko henkilöjutussa vaikuttaa inhimilliseltä perheenäidiltä tai -isältä, jolla on oma henkilökohtainen tarinansa ja tavallisia, samastuttavia kiinnostuksen kohteita, politiikkaa instituutiona vieroksuva lukija voisi mahdollisesti kiinnostua politiikasta uudella tavalla sen persoonien kautta. Jos lukija esimerkiksi vierastaa politiikkaa entuudestaan siksi, että kokee poliitikkojen ja heidän ajamansa agendan olevan täysin eri maailmasta oman arkensa kanssa, ripaus inhimillisyyttä ja yhteistä samastumispintaa tuskin ainakaan etäännyttää lukijoita. Erkki Railo (2011, 256–257) analysoikin, että naistenlehtien henkilökuvien voi nähdä tarjoavan politiikoille väylän lähestyä lukijaa ja äänestäjää ihmisenä, eikä ainoastaan poliitikkona. Tätä ajatuskulkua jatkaen voisi pohtia, että naistenlehtien poliitikkojen henkilökuvien tarjoama julkisuus voi olla juurikin omiaan tekemään etäisestä politiikan instituutiosta hieman inhimillisempää. Voisi kuvitella, että politiikan etäiseksi kokemiseen auttaisi nimenomaan helpommin lähestyttävyyys, asioiden ymmärrettävyys ja inhimillisuus. Myöskään politiikan asiakysymysten kannalta naistenlehtiä ei kannata sivuuttaa merkityksettöminä. Sen sijaan että poliitikot esiintyisivät kasvottomina puoluekoneiston edustajina tai yksittäisen asiakommentin esittäjinä uutisissa, naistenlehdille tyypillisissä henkilöjutuissa poliitikko saa puhua myös politiikan asiakysymyksistä sellaisessa vapaamuotoisemmassa ympäristössä, jota ei yleisesti mielletä poliittiseksi pelikentäksi (Saarenmaa 2011, 152).

Naistenlehtien yhteiskunnallinen ulottovuus näkyy muissakin sisällöissä kuin poliitikkojen henkilöjutuissa. Suomalaiset naistenlehdet ovat toimineet osana poliittisen julkisuuden aluetta kommentoimalla ajankohtaisia aiheita ja debatteja, tarjoamalla julkisen foorumin asiantuntijoiden näkemyksille ja julkisen keskusteluareenan kansalaisille lukijoiden viestejä käsittelevillä sivuilla (Ruoho & Saarenmaa 2014, 293–294, 299). Myös Julia E. Hanigsberg (1997) kirjoittaa, että naistenlehdet sukeltavat pintaa syvemmälle ja käsittelevät meikkipuuterin ja pitsiröyhelöiden lisäksi muun muassa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, politiikkaa, syrjintää, naisten oikeuksia ja feminismiä. Nämä, jos mitkä, ovat yhteiskunnallisia aiheita. Naistenlehtiä on toki paljon ja erilaisia, ja lehtien painotukset ovat myös erilaisia, mutta Hanigsberg (1997) perustaa analyysinsä ja tuloksensa muun muassa Elleen, Glamouriin, Harper's Bazaariin ja Vogueen – lehtiin, joiden ainakin itse naistenlehtiä lukeneena koen profiloituvan hyvin vahvasti muotiin ja kauneuteen, verrattuna esimerkiksi perinteisiin suomalaisiin naisten kuluttajalehtiin, joissa voi nähdä enemmän variaatiota juttuaiheissa verrattuna joidenkin ulkomaisten lehtisisarten monisivuisiin tuote-esittelyihin ja editorial-muotikuvauksiin.

Hanigsberg pohtii, että naistenlehdillä voi olla hyvin merkittävä rooli feminismin ja yhteiskunnallisten asioiden esille tuomisessa muun muassa sen takia, että naistenlehtiä ei mielletä feministisiksi tai yhteiskunnallisiksi. Sellaiset lukijat, jotka eivät miellä itseään feministeiksi eivätkä välttämättä hakeudu aktiivisesti lukemaan feminististä tai yhteiskunnallista materiaalia, voivat naistenlehtien kautta saada kuitenkin myös merkityksellistä sisältöä politiikkaan, syrjintään, naisten oikeuksiin ja esimerkiksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyen. Toisaalta lukijat, jotka identifioivat itsensä feministeiksi, eivät myöskään ole yksiulotteisia ja saattavat haluta lukea feministisen ja yhteiskunnallisen sisällön lisäksi uusimmista muoti- ja liikuntatrendeistä tai lukea parisuhdevinkkejä ja reflektoida niitä omaan elämään liittyen. (Emt., 81–82.) Tämän analyysin allekirjoitan muodista ja trendeistä kiinnostuneena feministinä henkilökohtaisesti täysin. Tulkitsen Hanigsbergiä siten, että naistenlehtien voima piilee siinä, että kyseessä on käytännöllinen media monenlaisille lukijoille, koska se yhdistää erilaisia sisältöjä ja tarjoilee laaja-alaisesti materiaalia eri aiheisiin ja elämäntilanteisiin liittyen poliittisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä syksyn kynsilakkamuodin uutuuksiin. Tulkitsen, että merkittävää voi olla myös se, ettei naistenlehtiä mielletä feministisiksi tai yhteiskunnallisiksi, jolloin feministisille viesteille voidaan olla vastaanottavaisempia, kun naistenlehdet nähdään lähtökohtaisesti kevyinä ja vaarattomina, eikä minään feminismiä tai politiikkaa ”tuputtavana” mediana.

Myös ainakin osa naistenlehtien tekijöistä vahvistaa feminismin jalansijan lehdistään: Ruohon ja Saarenmaan (2011, 94) haastattelemat naistenlehtitoimittajat kokivat naistenlehtien edistävän feministisiä arvoja. Kysymys naistenlehtien feministisyydestä jakaa kuitenkin tutkijoiden keskuudessa mielipiteitä, ja siinä missä esimerkiksi Hanigsberg (1997) sekä Ruoho ja Saarenmaa (2014) näkevät naistenlehdissä selkeitä feministisiä ominaisuuksia, Töyryn (2005, 39) mielestä ”on selvää, että ne yleensä eivät ole feministisiä”. Feministiseen ja naisia voimaannuttavaan suuntaan kallistuva näkökulma asiaan on myös Fergusonilla (1983, 9), joka kirjoittaa, että naistenlehdet heijastelevat naisia positiivisessa valossa, antaen heille vertaistukea ja kannustusta elämässä. Ferguson pohtii, että joillekin naisille naistenlehdet saattavat olla jopa ainoa foorumi, jossa heitä naisina ja ihmisinä arvostetaan paljon ja josta he saavat ammennettua positiivista, hyvää itsetuntoa ja sosiaalista tukea. Toisaalta vaikka Hanigsberg (1997, 81) osoittaa, että naistenlehdissä on relevanttia feminististä sisältöä, hän huomauttaa, että naistenlehdissä on myös paljon materiaalia, joka on kaukana feministisestä ideaalista. Onkin vaikea kuvitella, että esimerkiksi hyvää itsetuntoa saisi automaattisesti ammennettua jutuista, joissa poseeraavat kuvankäsittelyllä retusoidut, melkein epärealistisen hoikat ja rypyttömät mallit tai joissa on juttuja ja kuvastoja, joita lukiessaan lukija tuntee olevansa kaukana lehden sivujen ”ihannenaisestä”.

Mielipiteet feministisyydestä siis jakaantuvat ja riippuvat varmasti tutkimusasetelmasta ja näkökulmasta sekä konkreettisesti lehtien jutuista, mutta itse näen naistenlehtien sisältävän myös yhteiskunnallisia ja feministisiä ulottuvuuksia ja journalismia. Naistenlehtien merkittävää roolia poliittisen julkisuuden areenana ja naispoliitikkojen esille nostajana käsitelleet tutkimukset (Ruoho & Saarenmaa 2014; Railo 2011; Saarenmaa 2011) sekä Hanigsbergin (1997) osoittamat poliittiset, yhteiskunnalliset tai feministiset elementit naistenlehdissä kertovat ennen kaikkea sen, ettei näkemys naistenlehdistä yhteiskunnallisen ja feministisen materiaalin julkaisijana missään nimessä ole tuulesta temmattu. Kyseisissä julkaisuissa on toki myös paljon muuta sisältöä, joka ei ole feminististä eikä yhteiskunnallista, mutta on silti liian yksisilmäistä väittää, etteivätkö naistenlehdet olisi *myös* feministisiä ja yhteiskunnallisia. Juttuaiheiden kirjo ja lähestymistapa on laaja. Juuri tämän monimuotoisuuden takia on kaikkea muuta kuin selvää, että naistenlehdet voitaisiin laittaa vain epäyhteiskunnalliseen ja antifeministiseen – tai vain feministiseen ja yhteiskunnalliseen kategoriaan. Naistenlehdet sisältävät piirteitä näistä kaikista. Tässä yhteydessä pyrin tutkielmassani määrittämään uuden tavan kuvailla naistenlehtien yhteiskunnallisuutta: kutsun koko edellä mainittua ilmiötä naistenlehtiin median liitetyistä mielikuvista kevyen sisällön julkaisuina, mutta tosiasiallisesti *myös* yhteiskunnallisen sisällön tekijöinä naistenlehtien *piiloyhteiskunnallisuudeksi*. Yhteiskunnallisuus on olemassa, mutta se on tavallaan piilossa: sitä ei joko aina tiedosteta tai huomata tai sille ei anneta sen kaipaamaa tunnustusta.

Edellä määrittelemäni piiloyhteiskunnallisuuden lisäksi naistenlehdet ovat myös ottaneet avoimesti kantaa joihinkin hyvin merkittäviin yhteiskunnallisiin ja naisten oikeuksiin liittyviin kysymyksiin. Vuonna 1991 Saksassa 12 naistenlehteä³ otti kansanedustajille osoitetulla avoimella yhteisellä kirjeellä kantaa ajankohtaiseen aborttilainsäädäntökeskusteluun. Naistenlehtien päätoimittajat halusivat avoimella kirjeellään vaikuttaa aborttilainsäädännön muuttamiseksi joustavampaan ja sallivampaan suuntaan. Vaikka naistenlehtien avointa kirjettä ei julkisesti muussa mediassa muutamaa lyhyttä noteerausta lukuunottamatta huomioitu, on selvää, että tämä esimerkki Saksan naistenlehtien historiasta osoittaa avointa poliittista ja yhteiskunnallista toimintaa. (Röser 1992a, 313–314.) Vaikka esimerkki on parin vuosikymmenen takaa, on tärkeää nostaa se esiin naistenlehtien yhteiskunnallisuutta analysoidessa, sillä teko oli niin avoimen poliittinen ja

³ Emma, Elle, Cosmopolitan, Marie Claire, Brigitte, Freundin, Für Sie, Journal für die Frau, Maxi, Prima, Bild der Frau ja Für Dich

kantaaottava, että on paikallaan noteerata se naistenlehtitutkimusta tehdessä ja naistenlehtien yhteiskunnallisuutta käsitellessä.

Toinen, aivan tuore esimerkki selkeästi poliittisesti ja yhteiskunnallisesti kantaaottavasta lähestymistavasta on yhdysvaltalaisen Cosmopolitan-lehden CosmoVotes-kampanja syksyltä 2014. Kyseisessä kampanjassa lehti muun muassa julkaisi juttuja, joissa se käsitteli naisäänestäjille tärkeiksi mieltämiään poliittisia aiheita – esimerkiksi aborttidebattia, ehkäisyä ja palkkatasa-arvoa – ja suositteli eri ehdokkaita sekä kannusti lukijoitaan äänestämään maan kongressivaaleissa. (Cosmopolitan 2014a.) Äänestämään kannustamiseen lukeutui muun muassa se, että Cosmopolitan järjesti kilpailun, jonka voittaneen yliopiston opiskelijoita se kuljetti omalla kampanjabussillaan äänestyspaikalle (Cosmopolitan 2014b). Kampanjassaan lehti siis paitsi tuotti politiikan journalismia, tiettyjen ehdokkaiden julkisen kannattamisen kautta sen voi peräti nähdä omalta osaltaan *tehneen* politiikkaa. On myös huomionarvoista, että kyseessä ei ole mikään tahansa pieni ja tuntematon kansallinen naistenlehti, vaan yksi todennäköisesti maailman tunnetuimmista kansainvälisistä (naisten)lehdistä. Samalla kyseessä on lehti, jonka yleinen imago on mielletty aivan muuksi kuin yhteiskunnalliseksi mediaksi ja poliittisen journalismin tekijäksi, minkä CosmoVotes-kampanjaa pilkanneet muut mediat jälleen osoittivat (esim. Cosmopolitan 2014c). Lehden vaalikampanja kuitenkin osoittaa, että yhteiskunnallisuudella ja poliittisuudella on oma vahva jalansijansa myös naistenlehdissä nykypäivänä ja samalla se alleviivaa yhteiskunnallisen journalismin ja viihteellisen journalismin välille vedettyjen raja-aitojen turhuutta.

Raja-aitojen tarpeettomuudesta huolimatta Saarenmaa (2011) ja Hanigsberg (1997) nostavat esiin naistenlehtiin nimenomaan median ja journalismin lajityyppinä kytkeytyvän potentiaalin ja voiman. Molempien mielestä on olennaista, ettei naistenlehtiä ole mielletty ryvettyneen puoluepolitiikan tyypilliseksi foorumiksi tai feministisen sisällön ärhäkiksi tyrkyttäjiksi. Yhteiskunnalliset asiat naistenlehdissä esitetään tällöin vapaamuotoisempana tai kevyempänä pidetyllä alustalla, minkä vuoksi pohdinkin, voisiko tämä auttaa politiikkaan liitettyjen kyynisten ja ikävien mielikuvien lieventämisessä ja tätä kautta mahdollisesti aktivoida kansalaisia äänestämään tai suhtautumaan politiikkaan ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin avoimemmin. Tai voivatko naistenlehdet informoida lukijoita sellaisista merkittävistä yhteiskunnallisista asioista ja naisten oikeuksista, joita heille ei ehkä muuten olisi itselleen ajankohtaisesti tullut mieleen, ja täten edesauttaa yhteiskunnan tasa-arvoistumista ja naisten oikeuksien vahvistumista? Nämä ovat mielenkiintoisia kysymyksiä, mutta tutkimukseni ei kuitenkaan keskity tutkimaan naistenlehtien vaikutuksia, vaan niihin liittyviä mielikuvia ja arvostuksia. Haluan silti tuoda esille tällaisiakin

pohdintoja osoittaakseni, että naistenlehtien yhteiskunnallisuus voi olla laajakin kysymys. Lisäksi on huomioitava, että se millaisena naistenlehtien vaikutukset voidaan nähdä, saattaa myös vaikuttaa naistenlehtijournalismiin liitettyihin mielikuviin ja lehtien arvostukseen. Tässä mielessä on paikallaan myös mainita asiasta omassa tutkielmassani, vaikkakin lyhyesti.

Kun naistenlehtien syntyjuuret ovat yhteiskunnallisen ja poliittisen journalistisen sisällön maaperässä, ja kun myös nykypäivänä lehdissä esiintyy yhteiskunnallista sisältöä ja lehtien tekijät itse näkevät naistenlehdet feminismin edistäjinä, miksi naistenlehdet joutuvat kuitenkin tavoittelemaan yhteiskunnallista arvostusta? Miksi meikki-, muoti- ja parisuhdejutut määrittävät ja dominoivat yleistä käsitystä naistenlehdistä, miksei naistenlehtien feministisille ja yhteiskunnallisille jutuille anneta painoarvoa journalismin sisällä? Väitän, että yksi – joskaan ei varmasti ainoa – vastaus tähän kysymykseen löytyy naistenlehtien sukupuolittuneesta nais-etuliitteestä ja lehtien profiloitumisesta nimenomaan naiseuteen. Onkin paikallaan pureutua journalismin sukupuolittuneisiin hierarkioihin, sillä ne voivat antaa ainakin osittain vastauksen siihen, miksi edellämainituista esimerkeistä huolimatta naistenlehdet lokeroidaan herkästi epäyhteiskunnalliseen ja epäarvostettuun kategoriaan.

2.3 Sukupuolittuneet hierarkiat

Journalismin sukupuolittuneilla hierarkioilla tarkoitan journalististen sisältöjen, käytäntöjen tai työn ominaisuuksia ja ilmentymiä, joissa sukupuoli vaikuttaa jollain tavalla kyseisten journalismin osa-alueiden arvostukseen tai statukseen. Sukupuolella tarkoitan tässä yhteydessä biologista (sex) tai kulttuurista (gender) sukupuolta, sekä kulttuurissamme yleisesti maskuliinisena tai feminiinisenä pidettyjä piirteitä tai ominaisuuksia. Haluankin korostaa, että maskuliinisuudesta ja mieheydestä sekä feminiinisyudesta ja naiseudesta puhuessani tarkoitan nimenomaan kulttuurisesti rakentuneita ja miellettyjä ominaisuuksia, joiden pohjalta ”mieheys” ja ”maskuliinisuus” sekä ”feminiinisyys” ja ”naisuus” journalismissa rakentuvat. En siis ajattele, että on vain yhdenlaista olemuksellista maskuliinisuutta tai feminiinisyyttä, mutta näistä kirjoittaessani viitataan niiden kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentuneisiin käsitteisiin. Journalismin sukupuolittuneilla hierarkioilla tarkoitan puolestaan käytännössä esimerkiksi sukupuolen merkitystä eri journalistisiin tehtäviin rekrytoidessa ja juttuaiheita jaettaessa, sukupuolten välistä palkkatasa-arvoa, uralla etenemistä ja päällikköasemiin pääsyä, sukupuolijakaumaa journalististen juttujen toimijoissa ja lähteissä, sukupuolittunutta kieltä ja sanavalintoja jutuissa, feminiiniseksi tai maskuliiniseksi miellettyjä

juttujen aihepiirejä tai journalistisia lajityyppejä ja niiden asemoitumista tai tärkeyttä journalismin sisäisillä kriteereillä.

Journalismin sukupuolittuneisuutta ja sen mahdollisia hierarkkisia ilmentymiä voi täten tarkastella varsin monesta näkökulmasta. Suzanne Franks (2013) kirjoittaa varsin tuoreessa tutkimuksessaan, kuinka sukupuolittuneisuus on ajankohtainen ongelma journalismin alalla monin eri tavoin vielä nykyään 2010-luvulla. Journalismin ja sukupuolen nivoutumista teoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna journalismia on lähtökohtaisesti ja perinteisesti pidetty perusolemukseltaan maskuliinisena ja miehisenä, joten myös mediassa ja journalismissa naiseus ja feminiinisyys edustavat toiseutta, eli mieheydelle ja maskuliinisuudelle alisteista ja hierarkkisesti alhaisempaa (Djerf-Pierre 2007; Franks emt; Menéndez 2009, 290). Tällaista journalismin sukupuolittunutta hierarkiaa voi tarkastella sekä vertikaalisella että horisontaalisella tasolla (Melin 2008, 36). Vertikaalinen hierarkia ilmenee esimerkiksi naistoimittajien etenemisvaikeuksissa urallaan ja heidän vähäisenä määränään korkeimmissa johtotehtävissä ja päätöksentekoasemissa. Kyseessä on ilmiö, jota nimitetään yleisesti työelämässä ja yleiskielessä lasikatoksi. Esimerkkinä tällaisen journalismin sisäisen lasikaton tai vertikaalisen hierarkian tutkimuksesta olenkin jo nostanut esiin Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan –raportin, jossa on tutkittu ilmiötä haastattelemalla suomalaisia päällikkötoimittajia ja perehdytty erilaisiin rakenteellisiin, kulttuurisiin ja yksilöllisiin tekijöihin, jotka ovat vaikeuttaneet naisten etenemistä journalistisella urallaan (Ruoho & Torkkola 2009).

Vertikaalisen hierarkian lisäksi journalismissa ja journalistisessa kulttuurissa esiintyy myös horisontaalista hierarkiaa. Horisontaalinen hierarkia on ilmennyt esimerkiksi siten, että pehmeäksi ja statukseltaan matalammaksi mielletty journalismi on käsitetty feminiiniseksi alueeksi ja kova ja korkeamman statuksen journalismi puolestaan maskuliiniseksi alueeksi – lisäksi pehmeä journalismi on ollut myös käytännössä naisvaltainen journalismin osa-alue toimittajajakauman osalta ja kova vastaavasti perinteisesti miesvaltainen osa-alue (Franks 2013, 23–33; Melin 2008, 36; Neveu 2008). Erot nais- ja miesjournalistien määrässä journalistisella alalla vaihtelevat toki maittain, mutta esimerkiksi Suomessa alan naisistuminen herättää mielenkiintoisen kysymyksen siitä, muuttaako naistoimittajien kasvava määrä perinteistä ja vanhakantaista sukupuolittunutta aihepiirittäistä jakoa tai onko se jo muuttunut? Muuttuvatko mielikuvat ”maskuliinisista” ja ”feminiinisistä” journalismin lajityypeistä ja tuleeko eri lajityypeistä – tai onko peräti jo tullut – yksinkertaisesti eri lajityyppejä ilman erityisiä sukupuolisidonnaisia konnotaatioita?

Juuri horisontaalinen sukupuolittunut hierarkia on pro gradu -tutkielmassani keskiössä. Siinä missä vertikaalinen hierarkia on helpommin havaittavissa jo vertailemalla naisten ja miesten määrää mediatalojen ja toimitusten huipulla, ja täten siis tietyllä tavalla näkyvästi esillä, horisontaalinen hierarkia on näkymättömämpää. Erityisesti, jos ei lasketa vain naisten ja miesten lukumäärää horisontaalisesti eri medioissa ja journalistissa tehtävissä – esimerkiksi urheilutoimittajien tai naistenlehtitoimittajien sukupuolijakaumaa – vaan sukelletaan pinnan alle feminiiniseksi tai maskuliiniseksi miellettyihin journalismin eri lajityyppeihin ja niiden välisiin statuskysymyksiin. Juuri tähän osa-alueeseen perehdyn gradussani erityisesti. Uskon, että tällaiset mielikuvat ja arvostukset piilevät varsin syvällä journalismin rakenteissa ja ihmisten mielikuvissa, eikä niitä voi välttämättä havaita ja analysoida ainoastaan laskemalla nais- ja miesjournalistien määrää eri tehtävissä. On toki ehdottoman tärkeää tutkia ja purkaa myös journalismin vertikaalisesti sukupuolittunutta hierarkiaa, koska se vaikuttaa hyvin konkreettisesti nais- ja miesjournalistien erilaiseen etenemiseen urallaan ja niihin asemiin pääsyä, joissa journalismia ja sisältöjä kehitetään päätöksenteko- ja linjaustasolla. Vaikka vertikaalisessa hierarkiassa varmasti yhä riittää mielekäästä tutkittavaa, omassa tutkielmassani haluan syventyä ennen kaikkea horisontaaliseen sukupuolittuneeseen hierarkiaan ja pureutua eri aihepiirien ja lajityyppien erilaiseen arvottamiseen. Myös näkymättömämpien hierarkian muotojen avaaminen ja tutkiminen on tärkeää matkalla kohti tasa-arvoisempaa journalismia ja journalistista kulttuuria, sillä mitä enemmän jokin asia on piilossa ja näkymättömissä, sitä vaikeampi sitä voi olla tiedostaa ja muuttaa. Parhaimmillaan vertikaalisen ja horisontaalisen sukupuolittuneen hierarkian tutkiminen tukevat ja täydentävät toisiaan, kun saadaan monipuolista tietoa journalismin eri piirteistä, arvostuksista ja käytännöistä.

Journalismin horisontaalisessa hierarkiassa kovia (maskuliinisia) uutisia on pidetty todellisena journalismina, ja pehmeät (feminiiniset) uutiset ovat edustaneet *toiseutta* journalismin sisällä kovien uutisten standardiin verrattuna (Djerf-Pierre 2007, 97; Melin 2008, 36–37). Irma Kaarina Halonen (1999, 38) kirjoittaa, että kovien uutisten assosioiminen ”todelliseksi” journalismiksi ilmenee esimerkiksi siten, että yleisesti uutisista puhuttaessa viitataan usein juuri koviin uutisiin, kun taas pehmeät uutiset sijoittuvat uutisjournalismin marginaaliin ja ne rinnastetaan usein aikakauslehtijournalismiin.

Ilmiötä voi tarkastella valta- ja marginaalidiskurssien kautta, joista ensimmäiset ovat kulttuurisesti arvostettuja, etuoikeutettuja representaatioita ja mediakäytäntöjä, ja jälkimmäiset vallattomia,

valtakurssin näkökulmasta kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti vähemmän arvostettuja mediakäytäntöjä (emt., 31). Diskurssinäkökulmasta tarkasteltuna jos kovia uutisia ja kovaa uutisjournalismia pidetään todellisena journalismin ytimenä, toimii se silloin journalismin valtakurssina, kun taas pehmeä (uutis)journalismi, journalistinen aihepiiri ja mediakäytännöt jäävät marginaalidiskurssiksi. Kun tätä tarkastellaan vielä sukupuolittuneiden hierarkioiden kannalta, journalismin miehisiksi tai maskuliinisiksi mielletyt aihepiirit ja mediakäytännöt ovat silloin etuoikeutetussa ja arvostetummassa asemassa journalismin naistapaisuuteen tai feminiinisyteen verrattuna, joilla on alhaisempi status valtakurssin näkökulmasta. Horisontaalinen sukupuolittunut hierarkia näkyy siten tämänkin logiikan kautta mieheyden korkeampana statuksena ja naiseuden alempana statuksena.

Kova (uutis)journalismi & maskuliinisuus → journalismin valtakurssi

Pehmeä (uutis)journalismi & feminiinisyys → journalismin marginaalidiskurssi

Luvussa 2.2.1 esittelin jo yhden kovien ja pehmeiden uutisten määritelmän (Reinemann ym. 2012) ja myös Henrika Zilliacus-Tikkanen (1997, 51) kirjoittaa, että jakoa kovaan ja pehmeään voidaan tehdä eri tavoin – kysymys tässäkin on siis jälleen kerran määrittelystä. Kova–pehmeä-jaottelu voi perustua osittain sisältöön ja juttujen aiheisiin, osittain puolestaan muotoon, juttutyyppeihin ja käsittelytapaan. Zilliacus-Tikkasen mukaan sisällöllisesti yhteistä pehmeille aiheille on kuitenkin se, että ne käsittelevät tyypillisesti yksityiselämää, hoiva-aiheita ja ihmisiä, kun taas kovat aiheet kattavat päätöksentekoa, rahaa ja taloutta sekä yhteiskunnan rakenteita. Kovat uutiset on perinteisesti esitetty kvantitatiivisesti, muodollisesti ja neutraalisti, pehmeän esitystavan ollessa ennemmin kertova ja kuvaileva, tarinamaisempi, ja sisältäen subjektiivisia elementtejä sekä käyttäen tavallisia ihmisiä lähteinä. Myös Zilliacus-Tikkanen summaa, että pehmeät aiheet ovat yleensä tärkeysjärjestyksessä matalalla.

Edellä mainittujen määritelmien perusteella naistenlehdet edustavat isolta osin sisällöltään, esitystavoiltaan ja juttutyypeiltään pehmeää journalismia. Aikakaus- ja naistenlehdille perinteisesti tyypilliset tarinamaiset feature- ja henkilöjutut, ja subjektiivisempi ja henkilökohtaisempi kirjoitustapa, jossa voi näkyä mukana myös perinteistä uutista enemmän kirjoittavan toimittajan läsnäolo, ovat esimerkkejä pehmeäksi mielletystä journalismista. Myös selkeästi jo nimeltään – *naistenlehdet* – ja kohderyhmältään lehdet kytkeytyvät vahvasti naissukupuoleen. Näitä ominaisuuksia, kova–pehmeä-jaottelun taustaa ja feministisen mediatutkimuksen teorioita

naiseuden alisteisesta asemasta mieheyteen nähden peilaten naistenlehdet näyttäisivät sijoittuvan journalismin sisäisessä hierarkiassa varsin matalalle, edustaen juuri matalan statuksen mediaa. Voidaan tiivistää, että naistapaisuuteen ja feminiinisyyteen on journalismissa perinteisesti liitetty marginaalisuus, toiseus, viihteellisyys sekä pehmeämpi ja alhaisempi status. Miestapaisina ja maskuliinisina pidetyt piirteet on vastaavasti perinteisesti journalismissa linkitetty ”todelliseen” ja normiin, yhteiskunnallisuuteen, kovaan journalismiin ja korkeampaan statukseen. Nämä perinteiset jaot on hyvä tiedostaa, jotta voidaan tutkia, ovatko asiat muuttuneet ja jotta voidaan tarkastella tutkimuksen tuloksia aiempaa teoriaa peilaten.

Tätä taustaa vasten omassa pro gradu -työssäni olen kiinnostunut selvittämään, miten uransa alkupuolella olevat, uuden sukupolven toimittajat arvostavat ja arvottavat eri journalismin lajityyppejä, kokevatko he journalismin olevan jollain tavalla sukupuolittunutta ja mihin he omalla hierarkia-asteikollaan sijoittavat naistenlehdet. Seuraavaksi tiivistän vielä tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.

3. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, miten nuoret toimittajat arvottavat naistenlehtijournalismia ja eri journalismin lajityyppejä. Haluan erityisesti selvittää, millaisia käsityksiä nuorilla toimittajilla on naistenlehtijournalismista ja naistenlehtitoimittajan työstä, ja mihin he sijoittavat naistenlehtijournalismin alan sisäisessä oletetussa hierarkiassa. Laajemmassa kontekstissa olen kiinnostunut selvittämään, millaisen journalismin lajityyppien välisen hierarkian nuoret journalistit muodostavat puheessaan – mitkä lajityypit sijoittuvat puheessa tuotetuissa hierarkioissa arvostetuimpien joukkoon ja mitkä vähemmän arvostettujen joukkoon. Erityisesti tässä laajemmassa kontekstissa haluan analysoida, miten journalismin lajityyppien sukupuolittuneisuus suhteutuu arvostuksiin: onko naistapaisten tai feminiiniseksi mielletyn journalismin ja miestapaisten tai maskuliiniseksi mielletyn journalismin arvostuksissa eroa? Koska tämä kysymys on hyvin laaja, naistenlehtijournalismin asema ja arvostus toimii tässäkin tapauksessa graduni erityisenä tutkimusesimerkkinä, ja laajempaa sukupuolitematiikkaa lähestytään myös sen kautta. Kauttaaltaan tutkimuksessa keskiössä on naistenlehtijournalismi ja sen asema, ja tutkimuksessa sitä suhteutetaan muuhun journalismin lajien väliseen sukupuolittuneeseen hierarkiaan.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia käsityksiä nuorilla toimittajilla on naistenlehtijournalismista ja mihin he sijoittavat sen muodostamisessa journalismin eri lajityyppien välisissä hierarkioissa?
2. Millaisia journalismin eri lajityyppien välisiä hierarkioita nuoret toimittajat tuottavat puheessaan?
3. Miten journalismin mahdollinen sukupuolittuneisuus ilmenee näissä hierarkioissa, ja mikä on naistenlehtijournalismin sukupuolittuneisuuden suhde kyseisen lajityypin arvostukseen?

Tutkimuksen tavoitteena on nostaa naistenlehtijournalismi, journalismin sukupuolittuneisuus ja journalismin sisäiset hierarkiat ajankohtaiseen keskusteluun, ja samalla pohtia, millaisia mahdollisesti pulmallisiakin arvojärjestyksiä alan sisällä piilee.

4. Tutkimusmenetelmät ja aineisto

4.1 Aineisto

Tutkimuksen aineisto koostuu kymmenen nuoren toimittajan teemahaastatteluista. Keräsin aineiston haastattelemalla kymmentä alle 35-vuotiaasta toimittajaa – tarkalleen ottaen 28–32-vuotiaita toimittajia – jotka ovat työskennelleet päätoimisesti journalistina 1–5 vuotta. Haastateltavat olivat kouluttautuneita ja kaikilla oli joko yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto tai yhä keskeneräinen yliopistotutkinto. Haastateltavien ikä- ja työkokemuksen rajauksen pohjana toimi sama raja, jota Pauliina Lehtonen (2013, 17) käytti tutkiessaan nuorten journalistien urapolkuja. Omassa tutkielmassani kymmenen haastateltavaa rajautui sopivaksi määräksi opinnäytetyönä toimivaan gradututkimukseen, mahdollistaen tulosten vertailun aineiston sisällä ja huomioiden tutkimusmenetelmän työläyden. Laajensin aineistoa esitutkimuksena toimineesta kandidaatin tutkielmasta (Ukkonen 2011) haastattelemalla kahdeksan toimittajaopiskelijan sijaan kymmentä toimittajaa ja muokkaamalla sekä syventämällä kysymysrunkoa. Haastateltavat esiintyvät tässä pro gradu -työssä anonyymeina, sillä useampi heistä näin itse toivoi. Haastateltavat toimittajat halusivat puhua vapaasti eri medioita, mukaan lukien omia työnantajiaan, koskevista näkemyksistään sekä alan sisäisiä arvostuksia ja hierarkioita koskevista käsityksistään. Erään haastateltavan mukaan hänen ikänsä, sukupuolensa ja tarkan työnimikkeensä perusteella voisi jo alkaa rajata suomalaisia toimittajia varsin tarkkaan ja mahdollisesti päätellä hänen henkilöllisyytensä. Anonymiteetti varmisti sen, että ainakin teoriassa haastateltavien oli mahdollista puhua vapaasti ja kertoa suorasanaisesti kriittisistäkin havainnoistaan ja näkemyksistään.

Kymmenestä haastateltavasta puolet oli naisia ja puolet miehiä. Tutkimuksen keskiössä olevat naistenlehtijournalismi ja naistenlehtitoimittajan työ ovat hyvin naispainotteisia, mutta juuri siksi halusin haastatella myös miehiä. Aikanaan kandidaatin tutkielman (emt.) ohjaajani suoraan kyseenalaisti silloista tutkielmaa tehdessäni miesten merkityksen haastateltavina; hän epäili, ettei miehillä olisi ajatuksia naistenlehdistä, koska he eivät lue niitä tai työskentele niissä. Tällainen ajatus on mielestäni jossain määrin ontuva ja vanhanaikainen ja se paljastaa ironisella tavalla naistenlehtijournalismiin liitetyt ennakkoluulot jopa yliopistotason opetuksessa. Onkin huomautettava, että vaikka naistenlehtitoimituksissa miehiä työskentelee yhä varsin vähän, miehet kirjoittavat jonkin verran freelancereina juttuja lehtiin. Lisäksi aikaisemmin mainitsemani Ruohon ja Torkkolan (2010, 22) väite sukupolven muutoksesta ja nuorten miestoimittajien edellisiä sukupolvia myönteisemmistä asenteista herätti kiinnostukseni. Ennen kaikkea tutkimuksessani

selvitän haastateltavien muodostamia käsityksiä journalismin eri lajityyppien välisistä hierarkioista ja naistenlehtijournalismin paikasta näissä hierarkioissa, en ihmisten omia henkilökohtaisia lukukokemuksia naistenlehdistä. Kuten jo kandidaatin tutkielmaa tehdessäni havaitsin, mahdollinen vähäisempi omakohtainen tieto lehtien sisällöistä ei pitäisi aiheuttaa ongelmia tutkimuksessani: myös ne haastateltavat, jotka eivät olleet lukeneet paljoa naistenlehtiä kykenivät silti kertomaan naistenlehtiä koskevista mielikuvista ja käsityksistään. Graduni aineisto, eli haastateltavien litteroitu puhe, kertookin ennen kaikkea siitä, miten nuoret toimittajat puheessaan mieltävät ja hahmottavat journalismin eri lajityyppien ja erityisesti naistenlehtijournalismin aseman journalismin kentällä. Aineisto ei siis kuvaa sitä, millainen on jonkinlainen yleinen ja absoluuttinen journalismin sisäinen hierarkia. Tässä kohtaa onkin hyvä korostaa, että aineistoa ja tuloksia kuvaillessani kyse on haastateltavien käsityksistä ja puheesta ja heidän puheessaan rakentuvista arvojärjestyksistä, mutta toiston välttämiseksi en jokaisessa lauseessa tätä erikseen alleviivaa.

Haastateltavat olivat suurimmaksi osaksi pääkaupunkiseudun ja Tampereen seudun eri medioiden uutistoimituksista, sekä sanomalehdistä että sähköisistä medioista. Haastateltavat työskentelivät uutis- ja verkkotoimittajina, taloustoimittajina tai ulkomaantoimittajina. Vaikka pro gradu -työssäni on merkittävä rooli naistenlehtijournalismilla, rajasin naistenlehtitoimittajat haastateltavien ulkopuolelle kahdesta eri syystä. Ensinnäkin naistenlehtitoimittajia on haastateltu heidän omista ammatillisista käsityksistään ja omaan työhönsä liittyvistä arvostuksista Ruohon ja Saarenmaan (2011) tutkimuksessa. Toisekseen näkisin, että journalismin eri lajityyppien välistä hierarkiaa tutkiessa on hyvin mielenkiintoista selvittää, miten perinteisen ja arvostetun journalismin ytimeksi mielletyllä uutistoimittamisen alueella työskentelevät nuoret toimittajat mieltävät eri journalismin lajit ja naistenlehtijournalismin. Nostavatko he perinteisesti arvostetun uutisjournalismin ja ”kovan journalismin” jalustalle kuten kandidaatin tutkielmaani varten haastattelemani tiedotusopin opiskelijat, vai miten nuoret journalistit arvottavat eri journalismin lajityyppejä? Nuorten toimittajien näkemykset ovat kiinnostavia erityisesti siksi, että heitä voi pitää uuden sukupolven journalisteina, jotka ovat tulevaisuutta ajatellen pitkällä tähtäimellä kehittämässä journalismia ja journalistisia käytäntöjä ja kulttuuria.

Itsekin toimittajana työskennelleenä hankin haastateltavat graduani varten omasta ammatillisesta verkostostani ja opiskeluverkostostani sekä tuttujen toimittajakollegoiden kautta. Kaikki haastateltavat olivat tavalla tai toisella tuttuja, mutta haastateltavien joukossa ei ollut ketään erityisen läheistä tuttavaa. Tässä vaiheessa on huomautettava, että osa haastatelluista on saattanut kuitenkin joskus aikaisemmin kuulla tai muistaa, että olen aiemmin työskennellyt itse

naistenlehdessä. On siis teoreettinen mahdollisuus, että tieto on saattanut vaikuttaa haastateltavan vastauksiin, mutta ainakaan kukaan haastatelluista ei ottanut asiaa esille tai vaikuttanut ulospäin siltä, että olisi välttämättä kaunistellut tai muuten suodattanut vastauksiaan. Haastateltavista ei kuitenkaan yksikään ollut sellainen, jonka kanssa muistaisin aikaisemmin keskustelleeni omista kokemuksistani naistenlehtitoimittajana tai jonka kanssa asia olisi muuten tullut erityisesti puheeksi. Toisaalta osa haastateltavista on saattanut sosiaalisen median – esimerkiksi LinkedInin – kautta jossain vaiheessa lukea työkokemuksestani tai kuulla siitä joidenkin yhteisten tuttujen kautta. Työkokemuksistani naistenlehdissä on kuitenkin jo muutama vuosi aikaa, ja haastatteluja tehdessäni viimeisin työpaikkani oli ollut uutistoimitus, joten oletan, että haastattelijan työkokemuksella ei ole ollut ainakaan merkittävää vaikutusta haastateltavien vastauksiin. Teoreettinen mahdollisuus on tässä vaiheessa silti hyvä tuoda esiin.

Jonkinasteisesta tuttuudesta voi katsoa olleen aineiston keruussa hyötyä. Kun haastateltavilla oli joku kontakti entuudestaan haastatteliijaan, voisi olettaa, että mahdollinen turha kankeus haastattelutilanteessa poistuu ja haastateltavat voivat puhua vapautuneemmin. Toisaalta on myös huomioitava se mahdollisuus, että jonkinlainen tuttuus sai haastateltavat sensuroimaan räikeimpiä kommenttejaan, koska he eivät ehkä halunneet joutua vaivaannuttavaan tilanteeseen ihmisen kanssa, johon saattaa vielä myöhemmin törmätä ja jonka kanssa voi olla yhteisiä tuttuja. Haastattelun teemoja ei kuitenkaan voi mieltää arkaluontoisiksi tai äärimmäisen henkilökohtaisiksi, joten on vaikea kuvitella vastausten sensuroinnin olevan puolitetun haastattelijan edessä sen isompi ongelma kuin ylipäänsä vastausten mahdollinen sensurointi sosiaalisen tilanteen puitteissa kenen tahansa kanssa. Täysin vieraiden haastateltavien etsiminen olisi vienyt todennäköisesti enemmän aikaa, joten aivan käytännöllisestikin ajatellen haastateltavien hankintapa oli perusteltu ja sopiva. Ensimmäisen haastattelun toteutin toukokuussa 2013 ja loput yhdeksän haastattelua saman vuoden syys-lokakuussa. Haastattelut toteutettiin erilaisissa haastateltaville sopivissa ympäristöissä kuten yksityisasunnoissa ja kahviloissa. Aineistoa eli litteroitua puhetta kertyi 144 sivua Calibri-fontilla, jonka koko oli 11.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Journalismin eri lajityyppien välisen hierarkian tutkimisen ja kriittisen tarkastelun erityisesti journalismin sukupuolittuneisuuden näkökulmasta voi nähdä sisältävän feministisen metodologian piirteitä. Marianne Liljeströmin (2004, 21) mukaan feministinen metodologia tuottaa muun muassa sukupuolitematiikkaan kytkeytyvää tietoa, pyrkii sukupuolitettua hierarkiaa ja epäsymmetriaa purkamiseen sekä kyseenalaistaa luonnollistettuja ”tatuksia”. Tässä tutkielmassa esimerkiksi haluan nostaa esille ja kyseenalaistaa uutisjournalismin itsestään selvän aseman ”todellisena” journalismin ytimenä ja analysoin journalismin eri lajityyppien arvostusten kytköstä nimenomaan sukupuolittuneisiin hierarkioihin. Naistenlehtijournalismi toimii tästä konkreettisena esimerkkinä, sillä journalismin eri lajityyppejä tarkastellen se on yksi lajityyppi, joka on selvästi jo nimensä puolesta yhdistetty vahvasti sukupuolitematiikkaan. Feministisessä metodologiassa korostetaan myös tiedon tuottamisen sidosta sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön ja suhteisiin, sen sijaan että esitettäisiin tiedon olevan absoluuttinen totuus ja täysin objektiivista (emt., 9). Tässäkin tutkimuksessa journalismia ja journalismin sukupuolittuneisuutta rajataan ja tarkastellaan tietyistä näkökulmista, tehdään tiettyjä valintoja, tulkitaan tuloksia tutkijan subjektiivisesta näkökulmasta, vaikka toki perustellen ja keskustellen yhdessä aikaisemman tutkimuksen kanssa. Haluan feministiselle metodologialle tyypillisellä tavalla korostaa tutkimuksen tekemisen tietynlaista inhimillisyyttä ja rajallisuutta neutraalin ja objektiivisen tieteellisen tiedon myytin vastapainoksi. Siksi on tärkeää huomauttaa, että tutkimuksen tulokset olisivat voineet olla erilaiset tutkimus- ja haastattelukysymyksistä riippuen, haastateltavien vastauksista riippuen ja tietysti tutkijasta ja näkökulmasta riippuen.

Tutkielman aineisto on kerätty osittain puolistrukturoiduin, osittain strukturoiduin haastatteluin. Anita Saaranen-Kauppinen ja Anna Puusniekan (2006) sanoin puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelijä hahmottelee etukäteen haastatteluteemoja ja -kysymyksiä, jotka esittää kaikille haastateltaville, mutta säilyttää haastatteluissa joustonvaraa mahdollisille lisäkysymyksille ja tarkennuksille. Kuten Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2011, 66) sekä Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009, 75) kirjoittavat tutkimuksen tekemisen peruselementteihin liittyen, yhtälailla tässäkin tutkielmassa teoreettinen viitekehys ja aiempi tutkimustieto auttoivat luomaan pohjan teemahaastattelussa tutkittaville ilmiöille ja niitä kuvaaville peruskäsitteille. Haastattelun strukturoidumpi osa puolestaan muodostui kahdesta strukturoidusta kysymyksestä, joissa annoin haastateltaville vastauksia ohjaavia valmiita vaihtoehtoja (kysymysten teemarunko liitteenä 1). Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusotteen yhdistämisen tarkoituksena oli saada

sekä pintaa syvemmälle menevää tietoa että helpottaa aineiston analysointia muutamilla selkeämmin keskenään vertailtavissa olevilla vastauksilla. Siinä missä kvalitatiivisen analyysin avulla oli mahdollista perehtyä kuvailuihin ja perusteluihin ja syväluodata vastauksia, kvantitatiivinen lähestymistapa antoi konkreettisia ja hyvin havainnollisia, vertailtavia lukuja. Ennen kaikkea menetelmät tukivat ja täydensivät toisiaan antaen relevantteja vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Aineiston olisi voinut kerätä myös kokonaan kvantitatiivisin menetelmin kyselytutkimuksena, mutta tällöin syvällisemmän tiedon saaminen haastateltavilta olisi todennäköisesti ollut vaikeampaa (Hirsjärvi & Hurme 1995, 38). Teemahaastattelu mahdollisti pitkätkin perustelut ja kuvailut sekä yksittäisten vastausten tarkastelun koko haastattelun kontekstissa ja vuorovaikutustilanteessa. Koska yksi haastattelun merkittävä teema oli naistenlehtijournalismiin ja naistenlehtitoimittajan työhön liitetty mielikuvat, vastaavaan kyselyyn olisi mahdollisesti saattanut vastata enemmän sellaisia toimittajia, joilla on joitain intressejä tai erityistä kiinnostusta naistenlehtijournalismia kohtaan. Sen sijaan toimittajat, jotka eivät ole kovin kiinnostuneita naistenlehdistä tai eivät kenties arvosta naistenlehtiä erityisesti, olisivat saattaneet jättää koko kyselyn väliin. Tällöin tutkimukseni kannalta vastaukset olisivat saattaneet olla harhaanjohtavia tai vahvasti tietyllä tavalla painottuneita verrattuna siihen, että nyt haastateltavat valikoituivat ikä- ja työkokemusrajauksen perusteella puolisuunnitelmallisesti toimittajaverkostoista haastattelupyynnön perusteella. Todennäköisesti toimittajat suostuivat haastatteluun ennen kaikkea siksi, että puolittu graduntekijä otti heihin henkilökohtaisesti yhteyttä, eikä siksi, että heillä olisi ollut erityistä kiinnostusta tutkimuksen aihepiiriin. Vastaavasti samoista perusteista he eivät todennäköisesti kieltäytyneet haastattelusta, jolloin mukaan periaatteessa voitiin saada myös haastateltavia, jotka eivät aihepiiristä olleet lähtökohtaisesti kiinnostuneita ja olisivat mahdollisesti jättäneet kyselytutkimuksena tehtyyn tutkimukseen syystä tai toisesta vastaamatta.

Teemahaastattelu mahdollisti myös lisäkysymysten esittämisen aineistonkeruuvaiheessa – jos aineisto olisi kerätty kyselytutkimuksena, tarkentavia lisäkysymyksiä ei olisi voinut esittää puolin tai toisin. Puolistrukturoidun teemahaastattelun puolesta puhui lisäksi tutkimuksen aihe, jossa on tarkoituksena selvittää myös mahdollisia tiedostamattomia tai piileviä käsityksiä naistenlehtitoimittajan työstä (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35). Hierarkian tai arvostusten tutkiminen ei puhtaasti kyselytutkimuksella antaisi yhtä kuvailevia vastauksia ja perusteltuja selityksiä, eikä vastaajien ilmeistä, äänenpainoista tai reaktioista voisi lukea erityisiä vivahteita, jotka voivat kertoa enemmän asenteista ja arvostuksista kuin kyselylomakkeeseen ympyröidyt tai rastitetut vastaukset.

Teemahaastattelussa on pyrkimyksenä huomioida myös haastateltavien tekemiä tulkintoja ja erilaisia merkityksenantoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tämä ei silti tarkoita sitä, että teemahaastattelu olisi automaattisesti aukoton ja täydellinen aineiston keruutapa, mutta se on perusteltu ja toimiva lähestymistapa erityisesti tässä tutkimuksessa. Pureudun tarkemmin tutkimusmetodien ja tutkimuksen yleiseen kritiikkiin myöhemmin tämän tutkimuksen loppupuolella luvussa 6.1.

4.2 Aineiston analyysi ja teemoittelu

Keräämäni tutkimusaineiston, eli haastateltavien litteroidun puheen, analyysi perustuu teoriaohjaavaan analyysiin. Teoriaohjaavassa analyysissä tutkimuksellinen viitekehys toimii tukena analyysia tehdessä, mutta ei määrittele aineiston hankintaa ja analyysin kulkua tiukkarajaisesti kuten puhtaasti teorialähtöinen analyysi tekee. Teoriaohjaava analyysi kuitenkin ottaa vaikutteita aiemmasta tiedosta ja teoriasta, toisin kuin täysin aineistolähtöisen analyysin malli, jossa ne jätetään ainakin periaatteessa täysin analyysin ulkopuolelle. Teoriaohjaavassa analyysissä käytetään usein – niin myös tässä tutkimuksessa – abduktiivista päättelyä, jossa sekä aineistolähtöisyys että aiempi teoria molemmat vaikuttavat tutkimusaineiston pureskeluun ja tulkintaan ja muokkaavat analyysiin liittyvää ajatusprosessia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–100.) Tutkittaessa nuorten journalistien puheissa rakentuvia arvostuksia journalismin eri lajityypeihin ja naistenlehtijournalismiin liittyen koen, että on olennaista, hyödyllistä ja tutkimusta rikastuttavaa hyödyntää analyysissä myös aiempaa tietoa ja teoriaa journalismin sisäiseen hierarkiaan ja journalismin sukupuolittuneisuuteen liittyen. Täysin aineistolähtöisessä analyysissä jäisi hyödyntämättä arvokas aiempi tieto ja teoria, joka tässä tutkimuksessa auttaa laittamaan haastateltavien vastauksia suurempaan teoreettiseen kontekstiin ja joka voi myös auttaa ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä – journalismin hierarkiaa ja sen sukupuolittuneisuutta – syvemmin. Puhtaasti teorialähtöinen analyysi ei puolestaan antaisi aineistolle samalla tavalla tilaa hengittää eikä esimerkiksi mahdollistaisi aineistoon pohjautuvien mahdollisten uusien käsitteiden muodostamista, koska teorialähtöinen analyysi keskittyy aikaisemman tiedon testaamiseen uudessa aineistossa (emt., 97–98).

Tutkimusaineiston eli litteroidun puheen varsinainen sisällönanalyysi perustuu teemoitteluun. Jari Eskolan ja Juha Suorannan (1998, 174) mukaan teemoittelussa aineistosta poimitaan olennaiset, tutkimusongelmaan liittyvät ja sitä valaisevat aihekokonaisuudet. Teemat voivat mukailla teemahaastattelurunkoa, mutta aineistosta voi löytää myös uusia teemoja, jotka toistuvat

haastatteluissa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tässä tutkielmassa teemojen valintaa ohjaavat sekä teoria, teemarunko että aineisto, kuten kirjoitin edellisessä kappaleessa.

Teemahaastattelurungossa käyttämäni teemat ovat olennaisesti läsnä teemoittelussa, sillä kyseiset teemat on valittu alun perin perustellusti siten, että ne pyrkivät auttamaan mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin vastaamisessa. Varsinaiseen teemahaastattelurunkoon ja sen kysymyksiin perehdyn yksityiskohtaisemmin tutkimuksen toteutusta avaavassa luvussa 4.3. Tutkimusraportissa teemoittelua havainnollistetaan sitaatein, jotka on poimittu aineistosta harkiten ja joiden tarkoituksena on toimia tehokkaina esimerkkeinä analysoitavista teemoista ja tutkittavasta ilmiöstä (emt.). Vaikka sitaatit ovat esimerkkejä ja irrotettu haastattelujen kokonaisuudesta, kiinnitän erityistä tarkkuutta siihen, että tulosten raportoinnissa ja johtopäätösten tekemisessä huomioin haastattelujen kokonaisuuden. Tässä yhteydessä voidaan viitata interaktionäkökulmaan, joka tarkoittaa aineiston – eli tässä tapauksessa haastateltavien puheen – tarkastelua kokonaisuutena ja vuorovaikutustilanteena, kun päätelmiä tehdään (Alasuutari 2011, 157). Kokonaisuus ratkaisee, eivät yksittäiset kontekstistaan irrotetut lainaukset (emt.). Vaikka litteroitu puhe on aineistona, huomion siis myös haastattelutilanteiden vuorovaikutustilanteen ja kokonaisuuden haastateltavien nonverbaliikkaa myöden.

Seuraavaksi kerron, kuinka toteutin tutkimuksen ja esittelen tutkimuksen eri vaiheet.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa muodostin teemahaastattelurungon, jonka kysymykset pohjasin suurelta osin kandidaatin tutkielmassani (Ukkonen 2011) käyttämäni kysymysrunkoon. Muokkasin kysymysrunkoa jonkin verran sen pohjalta, mitä olin havainnut aiemmin tarpeettomiksi kysymyksiksi ja lisäsin joitain kysymyksiä saadakseni paremmin ja vielä syvällisemmin vastauksia graduni tutkimuskysymyksiin. Kysymysrunkoon otin vaikutteita sekä Oivaltava toimittaja -teoksesta (Salminen 1998) että Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan -tutkimuksesta (Ruoho & Saarenmaa 2011). Oivaltava toimittaja -teoksessa haastatellaan eurooppalaisia huipputoimittajia, joilta kysytään muun muassa mitkä ovat haastateltavien mielestä parhaat journalistisen työn mallit ja esimerkkilehdet. Omissa tekemissäni haastatteluissa kysyin haastateltavilta muun muassa sitä, missä toimituksissa tai medioissa tehdään heidän mielestään tällä hetkellä Suomen parasta journalismia.

Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan -tutkimuksessa naistenlehtitoimittajilta kysytään muun muassa mikä on heidän mielestään aikakauslehden tai naistenlehden erityisyys ja eroaako naistenlehti heidän mielestään muista medioista. Itse pyysin haastateltaviani kertomaan oman määritelmänsä naistenlehdestä ja kysyin millaista heidän käsityksensä mukaan on naistenlehtitoimittajan työ ja mitä työhön kuuluu. Tiedustelin myös eroaako naistenlehtitoimittajan työ muiden toimittajien työstä jollain tavalla ja kysyin mihin naistenlehti heidän mielestään sijoittuu suomalaisen journalismin kentällä. Ruohon ja Saarenmaan (2011) sekä Salmisen (1998) kysymykset sopivat pohjaksi omille haastattelukysymyksilleni, koska käsitykset esimerkillisen hyvistä journalismista ja naistenlehtien ja naistenlehtitoimittajan työn ominaisuuksista linkittyvät olennaisesti tutkimukseni teemoihin.

Pyrin selvittämään journalismin lajityyppien välistä hierarkiaa eri tavoin – kuten edellä mainitsin, yksi tapa mitata arvostusta oli kysyä haastateltavilta, missä heidän mielestään tehdään tällä hetkellä Suomen parasta journalismia. En antanut valmiita vastausvaihtoehtoja tai -määriä, vaan haasteltavat saivat täysin vapaasti nimetä ne mediat, jotka heidän mielestään tekevät esimerkillisen hyvää journalismia. Lisäksi annoin tehtäväksi muodostaa eri toimittajien työnkuvista kärkiviisikon sen mukaan, miten haastateltavat arvottivat kyseisiä toimittajien töitä. Vaihtoehtona oli myös jättää kärkiviisikko muodostamatta, mikäli sopivan listauksen muodostaminen ei tuntunut luontevalta. Tämä vaihtoehto mahdollisti sen, että jos haastateltava arvosti eri toimittajuuksia yhtä paljon tai koki, ettei niissä ollut merkittäviä arvotuseroja, keinotekoista listausta ei ollut välttämätöntä rakentaa. Eri toimittajien töistä edustettuina olivat seuraavat:

- Kulttuuritoimittajan työ
- Naistenlehtitoimittajan työ
- Poliitiikan toimittajan työ
- Taloustoimittajan työ
- Ulkomaantoimittajan työ
- Urheilutoimittajan työ
- Uutis- ja ajankohtaistoimittajan työ
- Verkkotoimittajan työ
- Viihdetoimittajan työ
- Yleisaikakauslehtitoimittajan työ
- Muun toimittajan työ, jonka haastateltava voi itse määritellä.

Eri toimittajien työt valikoituivat siten, että käytin samaa kysymystä ja toimittajien työnkuvien lajittelua kandidaatin tutkielmassani (Ukkonen 2011). Ideana oli, että tällöin voin myös samalla katsoa, ovatko vastaukset strukturoituihin kysymyksiin samansuuntaisia vai erilaisia näiden tutkielmien välillä. Toimittajien työnkuvien jaottelussa pyrin jo alun perin ottamaan mukaan mahdollisimman erityyppisiä töitä, jotta töiden kirjo olisi hyvin edustettuna. Halusin myös valita vastausvaihtoehdoksi sellaisia töitä, joissa hierarkiavertailu perinteisesti kovana ja maskuliinisena journalismina pidettyjen lajityyppien ja feminiinisinä ja pehmeinä pidettyjen lajityyppien välillä on mahdollista.

Toisessa vaiheessa testasin uutta hieman muokattua kysymysrunkoa yhdellä sopivalla testihaastateltavalla, joka täytti haastateltavien rajauksen kriteerit. Huomasin olevani hieman ruosteessa teemahaastattelun tekemisen suhteen ja havaitsin, että teemojen esille nostamisen sujuvuuteen ja kysymysten muotoiluun pitää kiinnittää tarkempaa huomiota nimenomaan keskustelutilanteen luonnollisuuden säilyttämisen kannalta. Muuten teemahaastattelurunko vaikutti toimivan hyvin ja aloin valmistautua seuraavaan vaiheeseen.

Kolmas vaihe kesti pidemmän aikaa, sillä aloitin tekemällä ensimmäisen haastattelun toukokuun 2013 lopulla, ja vasta kiireisen työkesän jälkeen syyskuussa 2013 palasin haastateltavien hankintaan ja teemahaastattelujen tekemiseen. Suurimmalle osalle haastateltavista lähetin haastattelujen pääteemat viestissä etukäteen, jotta he pystyivät orientoitumaan alustavasti haastattelujen aihepiiriin. Muutamassa tapauksessa haastateltavia hankkiessa ja kiireessä unohdin lähettää pääteemat, mutta jokaisella oli kuitenkin tiedossa etukäteen vähintään otsikkotasolla tai aihepiiritasolla, mitä graduni ja teemahaastattelu pääpiirteissään koskee. Keräsin haastateltavilta haastattelun aluksi tai jälkikäteen yleistiedot heidän iästään ja aiemmasta journalistisesta työkokemuksesta pääpiirteissään. Ensimmäisen haastattelun jälkeen päätin vielä ottaa mukaan yhden lisäkysymyksen ja kysyä seuraavissa haastatteluissa suoraan haastateltavan mielipidettä siitä, tehdäänkö naistenlehdissä yhteiskunnallista journalismia. Muuten haastattelujen pääteemat olivat kauttaaltaan samoja, mutta teemahaastattelun keskustelunomaisuuden vuoksi en välttämättä kysynyt kaikkia täsmälleen samoja kysymyksiä ja samassa järjestyksessä. Tärkeintä oli teemojen käsittely luontevalla tavalla. Muutaman haastattelun jälkeen huomasin, että osa haastateltavista vaikutti kaipaavan tarkentavia kysymyksiä journalismin eri lajityyppien välisiin eroihin ja hierarkioihin liittyen. Osa haastateltavista piti teemaa liian laajana, joten tämän havainnon jälkeen aloin nostaa yksi kerrallaan eri journalismin lajityyppejä esiin haastattelun alkupuolella kysellen tarkempia mielikuvia ja käsityksiä kustakin eri lajityypistä. Tämäkin osio ja vaihe haastatteluissa eli

haastateltavien mukaan, mutta ensimmäisten haastattelujen jälkeen otin yksityiskohtaisemman ja erittelevämmän haastatteluotteen käsitellessämme eri lajityyppejä. Yleisesti teemahaastatteluissa toimin tilanteen mukaan ja esitin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä.

Otin myös lähes kaikkiin haastatteluihin mukaan naistenlehtiä keskustelun avaajiksi naistenlehtiteemaa käsitellessämme. Ideana oli, että esimerkkilehdet auttaisivat tarvittaessa aktivoimaan muistikuvia ja käsityksiä naistenlehdistä myös sellaisten haastateltavien kohdalla, jotka eivät ole naistenlehtiä juuri lukeneet. Riskinä voisi tietysti pitää sitä, että muutamien esimerkkilehtien ja -kansien aiheet mahdollisesti ohjaavat muisti- ja mielikuvia tietynlaiseen suuntaan, tässä tapauksessa juuri esimerkkilehtien suuntaan. Pysin ratkaisemaan asian siten, että otin muutamia erityyppisiä naistenlehtiä – ulkomaista konseptilehteä, perinteistä suomalaista naistenlehteä sekä eri ikäryhmille suunnattuja lehtiä – haastattelutilanteeseen vain yhdyntyyppisen ja yksittäisen lehden sijaan. Vaikka riski siitä, että esimerkkilehdet ja niiden jutut olisivatkin ohjanneet mielikuvia ja muistikuvia tietynlaiseen suuntaan on olemassa, on paikallaan tuoda esiin, että haastateltavat lähinnä selailivat lehtiä ja katsoivat niiden kansia. Muutama haastateltava perehtyi ja analysoi hieman tarkemmin joitain yksittäisiä juttuja, mutta enimmäkseen lehdet toimivat keskustelun käynnistäjinä ja aktivoijina. Yhdestä haastattelusta lehdet jäivät huomaamatta pois, joten on tietysti olemassa mahdollisuus, että kyseinen haastateltava ei saanut samanlaista stimulaatiota esimerkkilehdistä kuin muut. Toisaalta jokainen haastateltava katsoi lehtiä omien silmiensä läpi omalla subjektiivisella tavallaan, joten on myös mahdollista, että haastateltavat kiinnittivät joka tapauksessa eri asioihin huomiota ja aktivoituivat niistä kukin omalla yksilöllisellä tavallaan. Ei siis voida automaattisesti olettaa, että esimerkkilehdet johtivat samanlaiseen ajatusprosessin aktivointiin ja yhdenmukaisiin mielikuviiin. Vaikka esimerkkilehtien uupuminen yhdestä haastattelusta oli valitettavaa ja mahdollisesti vaikutti haastateltavan mielikuvien prosessointiin, lehtien puuttuminen tuskin on merkittäväällä tavalla vaikuttanut haastateltavan vastauksiin tai ainakaan koko tutkimuksen tuloksiin.

Haastattelujen jälkeen tutkimuksessa seurasi neljäs vaihe, eli haastateltavien puheen litterointi, joka oli työläs ja aikaa vievä vaihe. Litterointiin mennyt aika ei tullut laskettua, mutta joka tapauksessa aikaa siihen kului runsaasti. Sain litterointiin apua kahdelta ihmiseltä (tarkistin kuitenkin myös toisten tekemät litteroinnit vielä lopuksi itse kuunnellen samaan aikaan haastattelut litterointipapereita lukiessani), joten yhteensä litterointia teki kolme ihmistä minä mukaan lukien – ja silti tämä vaihe oli yksi uuvuttavimmista. Haastatteluista litteroitiin kaikki yksittäisiä täytesanoja

sekä omia esittämiäni jo tiedossa olleita pääkysymyksiä lukuun ottamatta. Kuten aiemmin ainestoa kuvaillessani kerroin, litteroitua tekstiä syntyi yhteensä 144 sivua.

Tutkimuksen viides vaihe oli litteroidun puheen teemoittelu. Vaihe oli monitasoinen, ja kävin aineiston monin eri tavoin läpi. Teemoittelu seurasi pitkälti ja luontevasti teemahaastattelun teemarunkoa, koska alun perinkin olin valinnut tietyt teemat perustellusti mukaan, jotta saisin tutkimuskysymyksiini relevantteja vastauksia. Näiden alun perin valittujen teemojen lisäksi huomasin jo litteroidessa, että yhteiskunnallisuuden merkitys journalismissa oli toistuva teema haastateltavien puheissa. Sama teema vilahteli myös aiemmassa tutkimuksessa journalismin arvostukseen liittyen, joten nämä havainnot tehtyäni alleviivasin haastatteluaineistosta jo litteroidessa journalismin yhteiskunnallisuutta käsittelevät kohdat. Tämän jälkeen keskityin naistenlehtiteemaan ja kävin läpi ja kirjasin ylös miten haastateltavat olivat määritelleet puheessaan naistenlehden ja millaisia käsityksiä heillä oli muun muassa naistenlehtien sisällöistä, journalismista, yhteiskunnallisuudesta, arvostuksesta, toimittajan työstä, ja mikä oli haastateltavien oma suhde naistenlehtiin. Kävin siis aineistosta läpi kaikki naistenlehtiin liittyvät maininnat ja näkemykset. Seuraavaksi kävin aineistosta läpi kaikki maininnat muihin journalismin lajityyppeihin liittyen ja keräsin yhteen tiedostoon haastateltavien näkemykset ja mielipiteet niistä journalismin lajityypeistä, jotka olivat erityisesti muutenkin haastattelun teemarungossa esillä kysyttäessä haastateltavien eniten arvostamia toimittajan töitä. Keräsin ja tiivistin siis yhteen tiedostoon allekkain haastateltavien näkemykset seuraavista journalismin lajityypeistä:

- kulttuurijournalismi
- politiikan journalismi
- talousjournalismi
- ulkomaanjournalismi
- urheilujournalismi
- yleinen uutis- ja ajankohtaisjournalismi
- verkkojournalismi
- viihdejournalismi
- yleisaikakauslehtijournalismi

Tämän jälkeen koostin samaan tiedostoon jokaisen haastateltavan puheessaan muodostamat käsitykset alan sisäisestä hierarkiasta eri journalismin lajityyppejä koskien, eli luin litteroitua

puhetta jälleen läpi, etsin tähän teemaan vastauksia ja tiivistin vastaukset yhteen. Tämän jälkeen vertailin vastauksia ja aloin hahmottaa, miten ja minkälaisia hierarkioita haastateltavat tuottivat puheessaan ja mitkä lajityypit he nostivat korkeimmalle, mitkä keskivaiheille ja mitkä sijoittivat alas. Lopulta teemoitteluvaiheessa kävin läpi journalismin sukupuolittuneisuus -teeman ja tiivistin aineistosta haastateltavien vastaukset ja viittaukset aihepiiriin liittyen. Kaiken kaikkiaan teemoittelussa kiinnitin huomiota sekä yleisimmin toistuviin vastauksiin että poikkeuksiin. Haastateltavien näkemykset lajityyppien arvostuksista, puheessa tuotetut hierarkiat ja sukupuolittuneisuuden ilmeneminen ja merkitys haastatteluissa koostuivat täten eri teemoista ja eri vastausten tuloksista, joita vertailin keskenään.

Runsas ja monipuolinen aineisto olisi tarjonnut varmasti mahdollisuuksia muidenkin teemojen etsimiseen ja löytämiseen, mutta valitsin perustellusti ne teemat, joiden koin olevan olennaisimpia tutkimuskysymysteni kannalta ja vastaavan niihin selkeimmin. Esittelen tulokset seuraavaksi.

5. Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset ja käyn ne läpi neljän eri teeman kautta:

1. Journalismin eri lajityyppien väliset hierarkiat
2. Yhteiskunnallisuuden ylistys
3. Naistenlehtijournalismia koskevat mielikuvat ja naistenlehtijournalismin paikka journalismin sisäisessä hierarkiassa
4. Journalismin sukupuolittuneisuus ja sukupuolen hierarkia

Tutkimustuloksissa rinnastan monesti eri journalismin lajityypit ja toimittajan työnkuvat. Vaikka tiedostan, että jotain toimittajan työtä saatetaan arvostaa esimerkiksi sen vaativuuden takia, mutta itse journalismin lajityypin sisältöä puolestaan ei, ovat lajityyppi ja työnkuva useimmiten kuitenkin vahvasti kytköksissä toisiinsa. Kuhunkin journalismin lajityyppiin erikoistunut toimittaja on väistämättä olennaisesti tekemisissä lajityypin sisällön kanssa. Tämän vuoksi lajityypin arvostuksen ja toimittajan työn voi nähdä olevan jollain tavalla rinnastettavissa, vaikka sävyeroja saattaakin olla. Tuloksissa olen pyrkinyt huomioimaan nämä sävyerot, mutta pääsääntöisesti haastateltavat itsekin kuljettivat työn ja journalismin lajityypin arvostusta rinnakkain, mikä onkin luontevaa ja loogista. Vaikka pyrin huomioimaan sävyerot olennaisissa kohdissa, pääasiassa yhdistän journalismin lajityypin ja kyseiseen journalismiin erikoistuneen toimittajan työn yhteiseen kategoriaan vertailun, tulkinnan ja raportoinnin sujuvoittamiseksi.

5.1 Teema 1: Journalismin eri lajityyppien väliset hierarkiat

Tutkimukseni yhtenä tuloksena on, että talousjournalismi, politiikan journalismi, ulkomaan journalismi ja uutis- ja ajankohtaisjournalismi sijoittuivat haastateltavien puheessa rakentuvien hierarkia-asteikkojen huipulle. Alhaalle puolestaan sijoittuivat viihdejournalismi, naistenlehtijournalismi, urheilujournalismi ja verkkojournalismi. (Kaavio 1.) Tuloksissa on yhdistetty sekä haastateltavien henkilökohtaiset näkemykset journalismin lajityypeistä että heidän arvionsa alan sisäisestä yleisestä hierarkiasta. Molempien ulottuvuuksien yhdistäminen kaaviossa 1 oli toimiva ratkaisu, sillä ne olivat pääpiirteittäin varsin yhteneväiset. Kaavio havainnollistaa haastateltavien puheessaan tuottamien hierarkioiden suuret suuntaa-antavat linjat ja antaa selkeyttävän ja kokoavan yleiskatsauksen puheessa muodostuviin eri lajityyppien arvostukseen.

Koska arvostusta tai hierarkioita on mahdotonta kuvata tai mitata täysin absoluuttisesti, kyseessä on suuntaa-antava kooste siitä, mitkä journalismin lajityypit olivat haasteltavien näkemysten huipulla, mitkä keskivaiheilla ja mitkä pohjalla. Yksityiskohtaisemman erittelyn haastateltavien henkilökohtaisista arvostuksista esittelen myöhemmin taulukossa 1. Kun vastauksia tarkastelee kuitenkin isona ryppäänä, talous, politiikka, ulkomaat ja uutis- ja ajankohtaisjournalismi näyttäytyvät haastateltavien muodostamissa journalismin eri lajityyppien välisissä hierarkioissa journalismin arvostetuimpina lajeina. Kun vastauksiin pureutuu vielä hienosyisemmin, kaikkein korkeimpaan asemaan hierarkiassa nousevat ennen kaikkea politiikan journalismi ja talousjournalismi, jotka osa haastateltavista vielä vahvasti rinnasti muutenkin keskenään samaan kategoriaan kuuluviksi, toisin kuin esimerkiksi uutis- ja ajankohtaisjournalismin tai ulkomaanjournalismin.

Kaavio 1. Journalismin sisäinen hierarkia haastateltavien puheessa – haastateltavien muodostamat omat näkemykset yhdistettynä arvioihin alan yleisistä arvostuksista

Hierarkian huippu

Talousjournalismi, politiikan journalismi

Ulkomaanjournalismi, uutis- ja ajankohtaisjournalismi

Yleisaikakauslehtijournalismi, Kulttuurijournalismi

Verkkojournalismi, urheilujournalismi

Naistenlehtijournalismi, viihdejournalsmi

Hierarkian pohja

Haastateltavat nostivat talousjournalismin ja politiikan journalismin erityisen korkeaan asemaan kahdessa eri yhteydessä:

- 1) arvioidessaan alan sisäistä yleistä hierarkiaa siten, mitä heidän käsityksensä mukaan eri lajityypeistä alalla yleisesti ajatellaan ja miten lajityyppejä arvotetaan sekä
- 2) muodostaessaan henkilökohtaisen oman kärkiviisikkonsa eri toimittajien työnkuvista.

Perinteisesti arvostetaan sellaisia politiikan ja talouden kovia uutisia eniten yli muiden (...) Kyllä se nivoutuu kaikkeen elämään, kyllä politiikan ja talouden ratkaisut ovat niitä, jotka koskettaa kaikkia, jos niistä löytää sen punaisen langan. Ja tietenkin siinä tulee tämä vallan vahtikoira –ulottuvuus, ja koetaan sitten, että lehdistön pitää vartioida valtaapitäviä. (Haastateltava 7)

(...) taloustoimittajan työ on hirveän tärkeä yhteiskunnallisesti. Niitten tehtävä olisi paljastaa yritysten ja ehkä myöskin valtion tekemiä vääryyksiä. Poliitiikan toimittajan pitää taas tuntea politiikka tosi hyvin ja kaikki niin kuin lait ja miten esimerkiksi eduskunta toimii, miten toimii EU, ja heillä täytyy olla tosi kova verkosto, pitää pystyä tekemään juttua Sote-työryhmistä ja juttua Tuponeuvotteluista ja kaikesta tällaisesta. Se ei ole helppoa hommaa ja niillä on myös vaikutusta kummallakin, hyvin suuri vaikutus yhteiskunnallisesti, jos sitä tekee hyvin. (Haastateltava 3)

Poliitiikan journalistit on mun mielestä sitä, ne on kaikista lähinnä sitä semmosta niin kuin perinteistä journalismin ihannetta. Sellanen faktat tarkistava, herkeämättä aikaa seuraava ja uutisia kyttävä, tällainen vahtikoiratyyppe, joka tekee paljastuksia ja joka on semmonen yhteiskunnan sankari, pienen ihmisen asialla. Poliitiikan toimittaja on mun mielestä lähinnä sitä tyyppiä ja sitä kautta se on semmonen kuin perusarvostettu homma, paitsi poliitikkojen mielestä. Poliitiikan journalismi on mun mielestä parantunut aivan älyttömästi, mun mielestä tällä hetkellä Suomessa tehdään ihan tosi hyvää poliittista journalismia (...) sen osottaa pelkästään se, kuinka kärkekkäästi nykyään käydään poliitikkojen kimppuun siis suorastaan, ei anneta yhtään sitä löysää, ei yhtään siimaa ja näinpä siis ministereitä joutuu eroamaan. Ja tämän käsityksen mielestäni kyllä jakaa muutkin, että poliittinen journalismi voi hyvin tällä hetkellä Suomessa. (...) Tätä varmaan perustuu, liittyy mun maailmankuvaan, miten mä arvotan niin kuin asioita, ehkä arvotan politiikkaa ja taloutta korkeemmalle kun tämmöstä käsitystä ulkomaista tai kansainvälisyyttä ja sitä vielä enemmän kuin kulttuuria, ehkä tätä perustuu ihan tähän mun omaan ajattelumaailmaan, että mikä on arvokasta työtä ja mikä ei ole arvokasta työtä. (Haastateltava 9)

Kärkiviisikon sisäistä arvojärjestystä en eritellyt, eli en analysoinut sitä, mikä haastateltavien mielestä oli ykkössijalla ja mikä taas viidentenä. Keskityin tarkastelemaan sitä, mitkä 11:stä eri toimittajan työstä ylipäänsä pääsivät haastateltavien kärkiviisikkoon. Useampi haastateltava koki hankalaksi laittaa tarkkaa järjestystä kärkiviisikolle, joten luontevampaa oli tarkastella sitä, mitkä toimittajan työt ylipäänsä saivat mainintoja kärkiviisikossa, eli mitkä nostettiin erityisasemaan 11 työn joukosta. Ohessa oleva taulukko 1 esittelee, mitkä toimittajan työnkuvat haastateltavat nostivat useimmiten kärkeen ja mitkä he jättivät ilman mainintoja.

Taulukko 1. Haastateltavien eniten arvostamat toimittajien työt

Toimittajan työnkuva	Naisten maininnat lkm	Miesten maininnat lkm	Yhteensä
Politiikan toimittaja	4	3	7
Uutis- ja / tai ajankohtaistoimittaja	4	2	6
Taloustoimittaja	3	3	6
Ulkomaantoimittaja	3	3	6
Yleisaikakauslehtitoimittaja	3	2	5
Kulttuuritoimittaja	1	2	3
Verkkotoimittaja	1	1	2
Naistenlehtitoimittaja	-	-	-
Urheilutoimittaja	-	-	-
Viihdetoimittaja	-	-	-
Muu toimittaja (määritteli itse)	2	2	4
Yhteensä	19	16	35

Kolme haastateltavaa kymmenestä (2,6,10) ei kokenut voivansa tai ei halunnut muodostaa selkeää viiden kärkeä. Kaksi näistä kolmesta haastateltavasta koki, ettei tunnu luontevalta nostaa joitain toimittajan töitä ja journalismin lajityyppejä kärkiviisikkoon. Kyseiset haastateltavat kertoivat arvostavansa enemmän yksittäisiä toimittajia ja sitä, miten nämä tekevät työnsä kuin erityisesti joitain lajityyppejä. Yksi haastateltava puolestaan pohti omaa kärkiviisikkooaan pitkään, muttei pystynyt luonnollisesti muodostamaan sitä. Neljä haastateltavaa otti kärkiviisikkoonsa mukaan itse määrittelemänsä toimittajan työn, mutta kaksi näistä sijoittui kuitenkin lopulta jo valmiisiin toimittajan töiden kategorioihin. Kaksi muuta oli hyvin yleisen tason töitä – 1) mihin tahansa aihepiiriin erikoistunut freelance-toimittaja ja 2) editoiva toimittaja – eivätkä siten lajityyppien hierarkian kannalta olleet edes vertailtavissa.

Sen lisäksi, että politiikan journalismi, talousjournalismi, uutis- ja ajankohtaisjournalismi ja ulkomaanjournalismi saivat eniten mainintoja haastateltavien henkilökohtaisissa arvostuksissa, nimenomaan politiikan journalismi ja talousjournalismi olivat haastateltavien käsityksen mukaan alalla yleisesti kaikkein arvostetuimpia lajityyppejä. Kahdeksan haastateltavaa kymmenestä toi esille sen, että heidän vaikutelmansa mukaan politiikan journalismi ja talousjournalismi sijoittuvat alalla yleisesti hyvin vahvasti journalismin hierarkian huipulle. Kaksi haastateltavaa kymmenestä myös viittasi asiaan jollain tavalla, vaikkakin varauksella tai hieman epäsuorasti, mutta viittaus näiden lajien yleiseen arvostukseen tuli kuitenkin esille. Kaiken kaikkiaan haastateltavilla oli kuitenkin lähes yhtenäinen oletus siitä, että taloudella ja politiikalla on erityisen arvostettu asema alalla yleisesti, ja haastateltavien käsitysten ja mielikuvien mukaan ne olivat alalla vielä uutis- ja ajankohtaisjournalismin sekä ulkomaanjournalismin yläpuolella.

Mutta yleisesti ajateltuna, että kyllähän ehkä eniten arvostetaan taloustoimittajia ja ehkä politiikan toimittajia. Niitä pidetään ehkä, että se on sitä kovinta journalismin ydintä. Ehkä siksi, että monet uutiset kattaa niitä ja ne on niitä niin sanotusti kovia uutisia. (Haastateltava 8)

Haastateltava 3: Kyllä minä koin, että minä sain ylennyksen, kun minut siirrettiin taloustoimitukseen toimittajaksi, siihen vaikutti ehkä se, että sai erikoistoimittajan tittelin ja palkankorotuksen. Se tuntui ylennykseltä. (...) Kyllä mulle useampi ihminen sanoi, että se on hyvä mun cv:lle ja että toi on tosi hyvä sun uran kannalta.

Haastattelija: Tuliks sulle sellanen käsitys, että sä ikään kuin laajennat sun osaamistasi vai nimenomaan, että se on just se talous?

Haastateltava 3: Nimenomaan talous.

Haastattelija: Mistä luulet sen johtuvan?

Haastateltava 3: Koska taloustoimitusta arvostetaan, koska koetaan, että se vaatii tietynlaista osaamista. Minä en oikein tiedä, mistä se johtuu, mutta taloustoimitus tuntuu olevan sellainen, mitä arvostetaan tosi paljon.

Vaikka suurin osa haastateltavista mielsi talousjournalismin ja politiikan journalismin alan yleisen hierarkian huipulle ja sijoitti ne myös henkilökohtaiseen kärkiviisikkoonsa, molempia journalismin lajityyppejä silti myös kritisoitiin. Haastateltavat kritisoivat talousjournalismia välillä kovasanaisestikin erityisesti tiedotevetoisuudesta ja yrityselämän myötäilystä sekä etäiseksi jäämisestä, ja politiikan journalismia arvosteltiin esimerkiksi puolueellisuudesta.

Talousjournalismi ja -journalistit on kans samalla tavalla sitä eliittiä, että täskin tapauksessa hyvässä että pahassa. Usein talousjournalismi pelaa vähän sillä talouden omilla säännöillä, että myötäillään firmoja ja tuntuu, että niin kuin taloustoimittajilla kaikilla on osakesalkut ja kulkee puvuissa, ja tavallaan niin kuin ei ole sen lukijan puolella, vaan niitten firmojen puolella. Ja tulee usein myös niistä jutuista semmonen olo, et pannaan pörssitiedotteita sellasinaan, julkastaan ja ei kyseenalaisteta yritysten ratkasuja. (Haastateltava 9)

Okei talous, Kauppalehti, ne on varmaan suurimmalle osalle sijoittajia, mutta jos ajatellaan jossain Kauppahallissa, joku haluaisi munkkikahvin ääressä lukee sitä lehteä, niin mä vaatisin, että siellä käsiteltäisiin vähän maanläheisimpiä ihmisiä, tavallaan siellä nostetaan monesti menestyjiä esiin, mutta miksei nosteta esiin niitä häviäjiä. Miksi ei mennä johonkin Kontulan lähiohön kysymään, että vituttaako kun jotain alvia nostetaan. (Haastateltava 5)

Talousjournalismi voi olla tosi kökköä ja puolueellista ja tehty suoraan tiedotteista, joka on tosi korruptoitunutta. (Haastateltava 2)

Henkilökohtaisesti täytyy myöntää, että muutamien esimerkkien takia tuntuu siltä, että politiikan toimittajuus on monesti liian politisoitunut. Se ei myöskään saa olla sitä, että asioista uutisoidaan sellasina kuin ne ovat, mutta toisaalta on kyllä ollut havaitsevinani tietynlaisia poliittisia tarkoituspäriä tietyissä jutuissa eikä niitä nyt ihan hirveästi täydy hakeakaan. Joskus sen huomaa, että silloin kun politiikan toimittaja esiintyy asiantuntijana omassa mediassaan – oli se sitten radio, tv tai lehti – niin monesti on hirveen väritynyttä se asiantuntijuus ja tuntuu, että se on puolueellista. Mutta toisaalta vaikuttaako siihen sitten se, että seuraako sitä sillä tavalla yleisönä, että panee merkille ne, jotka ei omia poliittisia mielipiteitä mukaile tai myötäile, niin onko ne just ne hetket jolloin ajattelee että politiikan toimittaja... (Haastateltava 10)

Huomattavaa on, että negatiivisistakin arvosteluista huolimatta talouden ja politiikan journalismin asema miellettiin alan oletetun hierarkian huipulle ja enemmistö haastateltavista nosti ne myös omaan kärkiviisikkoonsa. Mikä sitten teki juuri näistä journalismin lajityypeistä silti niin erityiset? Paikoin teräväsanaisestakin kritiikistä huolimatta talousjournalismin ja politiikan journalismin sekä näihin erikoistuvien toimittajien työn arvoa nostivat haastateltavien mielestä:

- 1) vaatimaan aihepiiriin erikoistuminen ja siihen tarvittava asiantuntijaosaaminen
- 2) eliitiksi mieltäminen
- 3) journalismin perinteisten ideaalien ja erityisesti vallan vahtikoira -tehtävän täyttäminen.

Varmaan ne, jotka pyörii eliitin kanssa, talous ja politiikka, pidetään ylempänä, koska ne on jotenkin, se vaatii sellaista erikoisosaamista ja verkostoitumista, niin että sitä hommaa ei voi tehdä ilman tiettyä erikoisosaamista, kun taas jotain maakuntalehtijournalismia pystyy tekee taas helpommin, vaikkei olisi niin verkostunut. Sellanen on varmaan arvostettua, missä ihmisellä selvästi on asiantuntemusta ja ehkä se korostuu siitä, koska kaikki voi olla asiantuntijoita jossain. Poliitiikan journalismi ei onnistu ilman asiantuntemusta, kaikki muut vähän onnistuu ilman. Samoin ulkomaanjournalismi, kyllä siinäkin tarvitaan asiantuntemusta tietyllä tavalla. Ehkä kaikki, missä pitää erikoistua, on jotenkin arvostettuja. (Haastateltava 2)

Mielenkiintoista oli, että tiettyjen journalismin lajityyppien ja toimittajan töiden arvostaminen ei välttämättä ollut linjassa sen kanssa, mikä haastateltavia itseään henkilökohtaisesti kiinnosti. Vaikka enemmistö haastateltavista nosti talous- ja politiikan journalismin tavalla tai toisella jalustalle ja kertoi arvostavansa niitä tekevien toimittajien työtä ja pitävänsä aihepiirejä tärkeinä, saattoivat he silti kokea kyseiset aihepiirit tylsiksi ja epäkiinnostaviksi:

Mulle itselle se on monimutkaista ja toisaalta kauhean tylsääkin, koska se johtuu siitä, että mua itseäni ei kiinnosta semmonen lukujen pyörittely ja kaikkien... eurokriisin ymmärtäminen niin syvällisesti (...) Tarvii ymmärtää, miten talouden eri rakenteet toimii, ja mun mielestä se on tylsää, mä nään sen tosi tylsänä, en mä harvoin jaksa edes lukea talousuutisia, väliin yritän sillei pakottaa itseni olemaan kiinnostunut, koska se talous on kuitenkin joka puolella ja se talous vaikuttaa meidän jokapäiväiseen elämään. Mutta ei se mua henkilökohtaisesti kiinnosta yhtään. (...) Mutta minä arvostan sitä sen takia, että siinä on vaikeita asioita, mitkä pitää ymmärtää. (Haastateltava 8)

Kiinnostus ja arvostus eivät kulkeneet välttämättä yhdessä toisinkaan päin: haastateltava saattoi olla kiinnostunut jostain journalismin lajityypistä tai toimittajan työstä, muttei silti arvostanut sitä niin paljon, että olisi nostanut sen kärkiviisikkoonsa.

(...) mulla on nyt uutistoimittajan tausta, niin tavallaan uutiset mulle tai tämmöset yhteiskunnalliset asiat on semmonen tärkein, mutta sitten kulttuuritoimittaja olisi tosi hienoa, tai sitten naistenlehtitoimittajan työkin olisi kivaa tehdä ja sillä saisi monesti tunteita herättäviä juttuja tehdä, mutta sitten tavallaan se ei ole yhteiskunnallisesti merkittävää ja siinä ei pysty vaikuttamaan ja se ei ole samanlailla yhteiskunnallisesti tärkeää työtä kuin noi, mutta se on hauskaa. (Haastateltava 3)

Haastateltavan mainitsemaan journalismin yhteiskunnallisuuden arvottamiseen pureudun tarkemmin seuraavassa luvussa, mutta sitä ennen tarkastelen vielä muiden journalismin lajityyppien sijoittumista haastateltavien puheessa rakentuvissa arvojärjestyksissä. Ulkomaanjournalismilla ja ulkomaan toimittajan työllä oli politiikan journalismin ja talousjournalismin rinnalla lähes yhtä vahva asema. Haastateltavien henkilökohtaisessa kärkiviisikossa se sai yhtä paljon mainintoja, mutta alan arvostuksia yleisesti arvioitaessa hienovarainen sävyero oli havaittavissa. Ulkomaanjournalismia pidettiin selkeästi arvokkaana ja tärkeänä – erityisesti paikan päällä ulkomailla tapahtuvaa raportointia – mutta kotitoimituksen käännöstyömaainen arki sekä jonkinlainen etäisyys Suomen yhteiskunnasta vaikuttivat siihen, että ulkomaanjournalismi näytti sijoittuvan haastateltavien puheessa hivenen politiikan ja talouden alle. Kyse on kuitenkin lopulta hienovaraisista sävyeroista, mutta erinomainen esimerkki siitä, kuinka teemahaastattelun mahdollistamat pitkät vastaukset ja perustelut auttoivat havaitsemaan sävyerot, joita muuten olisi

ehkä ollut vaikea havaita pelkästään haastateltavien tekemien toimittajan töiden kärkiviisikon listausten perusteella.

(...) uutis- ja ajankohtaistoimittajan työt, ne on sillee, arvostan toimittajan ja journalismin kuitenkin ydintä, eihän minkäänlaista demokraattista järjestelmää voi kuvitella ilman uutistoimittajan tai politiikan toimittajan työtä. Siinä mielessä arvostan niitä ehkä enemmän kuin ulkomaantoimittajan työtä, että ne on vielä tiiviimmin kiinni tässä yhteiskunnassa ja voi vaikuttaa ja on mukana siinä yhteiskunnan muovaamisessa ja parantamisessa parhaimmillaan. Ja vähintäänkin siinä, että ihmiset saavat riittävästi tietoa, että demokratia ylipäänsä on mahdollista ja valvoo vallanpitäjiä, niiden rooli demokraattisessa systeemissä on ihan olennainen. (Haastateltava 1)

Mun mielestä ulkomaantoimittajuus on kyllä arvostettua ja hyvin mielenkiintoista, mutta niin, oon kateellinen niille. (Haastattelija: Minkä takia?) Mulla on kaksijakoinen suhtautuminen siihen, koska tavallaan niin kuin se ulkomaantoimittaja tekee juttuja, niin niillä ei ole sitä ns. yhteiskunnallista vaikuttavuutta hirveän paljon, mutta ehkä jos Suomi olisi menossa Syyriaan, niin heidän juttunsa olisi vaikuttanut siihen, miten ihmiset Suomessa ajattelee Syyrian sodasta. Heidän juttunsa saattaa vaikuttaa siihen, miten ihmiset haluaa antaa SPR:lle rahaa, mutta ei ne vaikuta samalla tavalla kuin kotimaasta kertovat jutut, koska ei me tavallaan pystytä vaikuttamaan Yhdysvaltojen presidentin vaaleihin täällä uutisoimalla niistä. (Haastateltava 3)

Ulkomaanjournalismille mun mielestä valitettavasti on nykyisin aika tyypillistä se, kun tietenkin toimituksia pienennetään koko ajan, se että käännetään uutistoimistojen juttuja, se on tyypillisin tilanne. Se on sitten ihan poikkeuksellista, että lähetetään toimittaja paikalle ja mun mielestä se olisi tosi keskeistä, kun kuitenkin ulkomaan uutisten tapahtumia pidetään aika kaukaisina Suomessa, jotta ne saa huomion, ehkä jotka ne aiheet ansaitsee, se että toimittaja, meidän oma suomalainen toimittaja on nyt paikan päällä kertomassa, se jotenkin, musta tuntuu, että se herättäisi hirveesti katsojia, että okei tää on nyt oikeesti merkittävää, että kun kerran tuokin on tuonne lähetetty. Mä luen aika vähän sanomalehtiä, että pystyn enemmän kertoon tuosta sähköisestä puolesta, mutta kyllä mä näkisin, että liikaa sitä, samat aiheet pyörii samalla kärjellä, samalla tavalla käännettyinä eri puolilla. (Haastateltava 4)

Yksi haastateltavista toi esiin, että ulkomaanjournalismin merkitys ja arvostus omassa toimituksessa linkittyy siihen, että koetaan, että siinä ”täytyy olla hyvä”. Kun lehti on ulkomaanjournalismissa hyvä, se mielletään laadukkaaksi. Haastateltavan näkemyksen mukaan sillä ei kuitenkaan koeta toimituksessa olevan taloudellista arvoa siten, että sen uskottaisiin välttämättä kiinnostavan lukijoita.

Mutta sitten taas kyllä sen huomaa meidän talossa ainakin, että esimerkiksi ulkomaanjournalismi, jota pidetään kuitenkin tietyllä tavalla tosi arvossa, nimenomaan pidetään arvossa, sillei että se on tärkeätä ja se on painavaa ja muuta. Mutta sitten taas, jos ajatellaan lukijoita, silloin kun tehdään etusivua tai internetiä, tai jotain tällaista, niin ulkomaan uutisia nostetaan harvemmin, koska ajatellaan, että se on vähemmän kiinnostavaa lukijoille. Eli sen taloudellinen arvo talon sisällä jotenkin koetaan vähäisemmäksi. Se on enemmän niin kuin semmoinen, jolla on prestiisi arvoa, että täytyy olla hyvä tässä, koska olemme silloin laadukas lehti, mutta sitä välttämättä kukaan ei lue [naurua]. (Haastateltava 6)

Uutis- ja ajankohtaistoimittajan työ lukeutui myös haastateltavien muodostamaan kärkiviisikkoon ja se sai yhtä paljon mainintoja kuin talousjournalismi ja ulkomaanjournalismi. Teemahaastattelujen kokonaiskuva paljasti kuitenkin sen, että haastateltavien henkilökohtaisissa puheissa ja käsityksissä alan yleisestä arvojärjestyksestä uutis- ja ajankohtaisjournalismin asemaa verotti perustelujen mukaan erikoistumisen puute, aihepiirien ja työn yleisyys ja helppous.

Kotimaassa on juttuja, jotka ovat niin paljon helpompia, on vaikeita juttuja Sote-uudistus, mutta kotimaantoimituksessa saatat joutua johonkin kissanristiäisiin, sellaset ei ole vaikeita. Totta kai se, että tekee mielenkiintoisen jutun, mutta sillä tavalla sun ei tarvitse tietää taustoja niin paljon. Mutta taas taloudessa ja politiikassa suurin osa jutuista on sellaisia, että on täytynyt seurata jonkin verran niitä asioita, jotta pystyisi tekemään juttuja, mutta kotimaassa on myös niitä juttuja, joihin ei tarvi. Jos meet vaikka johonkin eukonkannon MM-kisoihin tekemään juttua, niin sinun ei tarvitse tietää taustoja, mutta taloudessa ja politiikassa ei oikeastaan ole ihan hirvittävästi sellaisia juttuja. (Haastateltava 3)

Mitä olen omassa työssäkin huomannut, se on hirveän helposti vähän kuin likasanko. Jos sinä olet vain yleisuutistoimittaja, sitten sulle hyvin helposti lyödään sitä sun tätä, ja aina nämä tärkeät erikoistoimittajat pystyy heivaamaan, ”no tee sä tämä”, ja jos niille ei kelpaa joku, niin tämä perusuutistoimittaja tekee, koska se on vain yleisuutistoimittaja. (...) Kyllä minä ihan arvostan yleisuutista, vaikka niillä ei olisi mitään ihmeellistä titteliä siinä edessä. (Haastateltava 8)

Onhan se semmoista peruskauraa. Minua ei hirveästi kiinnosta mennä kotimaan- tai kaupunkitoimitukseen. Musta se olisi hirveetä. (Haastattelija: Minkä takia?) Koska joutuisi tekemään kaikkia niitä kuivia, tiedätkö semmoisia mestajuttuja: ”Maunulan jossain koirapuistossa muhii riitä” ja tällaisia. Jotenkin semmoinen loputon ihmisten arjen kuvaaminen on todella kuivaa ja tylsää. (Haastateltava 6)

Toisaalta osa haastateltavista koki, että juuri uutis- ja ajankohtaisjournalismi ja –toimittajuus ovat journalismin ydintä ja jotain sellaista, millä on aidosti vaikutusta ja merkitystä. Siitäkin huolimatta kotimaan uutistoimittajuus miellettiin työksi, josta halutaan lähteä lopulta muualle.

(...) Esimerkiksi mun mielestä on paljon olennaisempaa, jos kotimaantoimittaja tekee jutun oikeesti jostain, ei nyt välttämättä paikallisestikaan, mutta sanotaan jostain sosiaali- ja terveystalouteen liittyvästä ongelmasta kuin että politiikantoimittaja eduskuntatalolla veivaa kerta toisensa jälkeen jotain rakenneuudistuksen jotain pientä yksityiskohtaa tai (...) oppositiopoliitikon ja hallituksen jäsenen jotain keskinäistä skismaa, ei se tavallaan tavallisen ihmisen arkeen ihan viimeksi näy, mutta että sitä pidetään kuitenkin paljon ehkä jännittävämpänä ja jollain tavalla kiinnostavampana kuin ihan oikeesti tapahtuu vaikka sosiaali- ja terveystalouteen, jos siellä on tosi isoja jono-ongelmia tai jotain muita tai jos puhutaan jostain väylähankkeesta. Kyllähän se on niin, että politiikantoimitus kertoo ehkä niistä määrärahoista, mutta kotimaantoimitus voi sitten oikeesti kertoa tarkemmin siitä, miten paljon onnettomuuksia tapahtuu jollain hoitamattomalla tiellä, tavallaan kotimaantoimitus syventää ja jollain tavalla tekee ne näkyvämmäksi ne aiheet, mitä politiikantoimittajat on käsitellyt. Mut et liian useasti musta tuntuu, että kotimaan toimittajan paikkaa pidetään vähän semmosena, että siitä aina halutaan lähteä jonnekin, että siinä ei haluta olla. (Haastateltava 4)

Mielenkiintoista oli, että erikoistumisella vaikutti olevan merkitystä lähinnä tiettyjen aihepiirien kohdalla. Esimerkiksi selkeästi erityiseen aihepiiriin erikoistumista vaativat kulttuuritoimittajuus, urheilutoimittajuus ja viihdetoimittajuus eivät suinkaan nousseet haastateltavien puheessa hierarkia-asteikon huipulle – päinvastoin. Kulttuuritoimittajan työ pääsi vain kolmen haastateltavan henkilökohtaiseen kärkiviisikkoon, ja urheilu- ja viihdetoimittajuus eivät saaneet yhtään mainintaa. Myöskään naistenlehtitoimittajan työ ei saanut yhtään mainintaa, ja koska haastateltavien näkemykset naistenlehtijournalismin asemasta journalismin sisäisessä hierarkiassa on yksi tämän pro gradu -työn päätutkimuskysymyksistä, perehdyn tähän tarkemmin myöhemmin omassa luvussaan. Henkilökohtaisten arvostusten tai niiden puutteen lisäksi naistenlehtijournalismin, urheilujournalismin ja viihdejournalismin asema oli haastateltavien käsitysten mukaan myös yleisesti oletetussa alan sisäisessä hierarkiassa alhainen. Haastateltavat kritisoivat urheilujournalismia muun muassa tulosvetoisuudesta ja kriittisyyden puutteesta ja arvioivat, että alalla urheilujournalismia ei välttämättä aina edes pidetä journalismina. Urheilutoimittajia pidettiin myös paikoin muusta toimittajakunnasta irrallisena ammattiryhmänä, ja haastateltavien mukaan alalla on heitä kohtaan paljon ennakkoluuloja – osan mielestä aiheellisesti, osan mielestä aiheettomasti.

Joo, tässä mä voin sanoa esimerkin siitä kun joskus mietittiin meidän toimituksessa erään urheilijan nimen taivutusta, niin kuin kaikki alalla tietää niin toimituksen sisäiset sähköpostilistat on aika päteviä paikkoja, että siellä jokainen esittää toinen toistaan pätevämpiä mielipiteitä... Ja sitten tuli sellainen vaikutelma, että muille kuin urheilutoimitukselle tuli yllätyksenä se, että urheilutoimitus on oikeesti miettinyt sen nimen taivuttamista oikein. Sitten urheilutoimittaja vastasi siihen niin, että viittasikohan johonkin Kotuksen taivutusohjeeseen ja päätti sen sillä tavalla, että ”kyllähän tätä asiaa on mietitty, mutta minähän olen tällainen tyhmä urheilutoimittaja”. (Haastateltava 10)

Tavallaan silloin joskus aikanaan puhuttiinkin, että mikä on urheilujournalismi, journalismia ylipäänsä? Kyllähän se mun mielestä sitä on. Jotkut vieläkin kyseenalaistaa sen, mutta tavallaan sitä ei pidetä niin tärkeänä asiana kuin esimerkiksi politiikkaa, niin kuin esimerkiksi ylipäänsä muusta maailmasta kerrottaessa. Jos ajatellaan kotimaata, taloustoimittaja, rikostoimittaja ja niin edelleen. Ajatellaan näin, että urheilutoimittaminen on jollain tavalla toissijaista. Sitä ajattelua on vielä. (Haastateltava 5)

No esimerkiksi mun mielestä urheilujournalismia on vähän hankala kutsua sitä journalismiksi, sen takia, kun se on aika epäkriittistä useinkin. Esimerkiksi kaikki doping-jutut, ne siirretään ainakin omissa toimituksissa, missä mä oon ollut, on siirretty rikostoimittajien tai politiikan toimittajien tai kotimaan toimittajien tehtäviksi, elikkä urheilujournalismissa ei käsitellä tavallaan urheilun ikäviä puolia. En tiedä, että voiko sitä kutsua tavallaan journalismiksi, koska se käsittelytapa on hirveän tavallaan myötäsukainen aina niitä kohtaan, kenestä ne jutut kertoo (...) Tavallaan sillä koulutuksella esimerkiksi mitä Tampereella on, kyllä mä oon vähän niin kuin tavallaan kulumia kohottanut, jos joku sillä koulutuksella on urheilutoimittajaksi lähtenyt – mikä on tosi tavallaan hölmöä, mutta mä koen, että sellaiset ihmiset menee hukkaan. Kun mä en sitä urheilujournalismia arvosta juurikaan, niin tuntuu tosi hassulta, että semmoisella yhteiskuntatieteellisellä koulutuksella joku lähtis tekemään urheilujournalismia. (Haastateltava 4)

Viihdejournalismi sijoittui selkeästi kaikista alimmalle paikalle sekä suurimman osan haastateltavista henkilökohtaisissa arvostuksissa että heidän käsityksissään alan yleisestä hierarkiasta. Urheilujournalismin ohella myöskään naistenlehtijournalismia ja viihdejournalismia ei välttämättä pidetty edes journalismina, ja viihdejournalismia kritisoitiin kovin sanoin epäeettisyydestä ja turhuudesta. Haastateltavien mukaan viihdejournalismille naureskellaan alalla ja sitä pidetään journalismin ”roskaluokkana”.

Ne on ehdottomasti, se roskaluokka tässä hommassa – sekä yleinen mielipide, että tietyn varauksin mun mielipide. (...) Suurin ongelma, mikä siihen liitetään, on epäeettisyys, tiedonhankintatavat, epäeettinen asioiden käsittely, yksityisyyden loukkaukset ja tietynlainen arvottomuus, se, että se on vaan semmosta hömppää. (Haastateltava 9)

Mutta en minä sitä itse kauhean korkealle. (Haastattelija: Miten alalla?) Ei sitä arvosteta, voi olla, että alalla se on jopa aliarvostettua. Kyllähän se oikeasti, monet vitsailee ja haukkuu tuolla toimittajapiireissä vähän niin kuin viihdetoimittaja. Kyllähän niitä juttuja luetaan ja ne lukee itsekin, jotka sille naureskelee. Siinä mielessä mun mielestä on turha mollata, enkä minä itte niitä mollaa, koska minä itsekin luen niitä ja kulutan ja olen kiinnostunut, että sillä tavalla turha morkata, jos kaikille on kysyntää mitä tehdään kuitenkin. Mutta se, että ne eivät ole niin kovia uutisia, ne ei ole semmoisia ”sinun pitää”, nää on niitä pehmeitä juttuja, kun minulla neovat uutiset, se arvostus menee vähän sen mukaan. (Haastateltava 8)

Mun mielestä sille on tilausta, mutta en mä sitäkään ehkä journalismiksi loppujen lopuksi pysty kauheesti kutsumaan, koska en mä nää, että esimerkiksi journalistin ohjeita kauheesti noudatettaisiin niissä jutuissa ja semmosia yleisiä käytäntöjä (...) ja jos ajattelee journalismin vaikka uutiskriteereitä, niin eihän viihdejutut niitä useinkaan millään tavalla täytä, että jos ajattelee uutisjournalismia ja viihdejournalismia, en tiedä, voiko niistä puhua sillei tavallaan samana päivänä. Että mulla on aika kapee, jotenkin se, mitä mä itse koen journalismiksi, tavallaan mikä on toisaalta vähän hölmöä, mä olen vain tottunut itse jäsentämään jotenkin maailmaa sillä tavalla. (...) viihdejournalismi, kyllä sitä vaan pidetään roskana, siis kerta kaikkiaan yleisesti. (Haastateltava 4)

Vaikka osa haastatelluista toimittajista koki, että viihdejournalismille on myös oma kysyntänsä ja paikkansa, se ei näyttänyt kuitenkaan nostavan haastattelujen kokonaisuutta tarkastellen kyseisen lajityypin arvostusta haastateltavien muodostamissa hierarkioissa. Muutama toimittaja sanoi itse kyllä seuraavansa viihdejournalismia, ja yksi mainitsi ulkomaisen Vanity Fair –lehden esimerkkinä laadukkaasta viihteestä. Toimittaja arvioi, että medially ja sen maineella voi olla enemmän vaikutusta arvostukseen kuin journalismin lajityypillä.

Jos joku sanoo, että se on viihdetoimittaja Vanity Fairissa, niin se on tosi arvostettua, mutta jos sanoo, että on taloustoimittajana jossain mediassa, joka on tunnettu huonosta journalismista, niin kyllä se on sille vähän... Siinä on se median maine. (Haastateltava 2)

Haastateltavien henkilökohtaisia arvostuksia analysoidessa on hyvä pohtia arvostusten taustoja ja perusteita. Kaikilla haastateltavilla oli selkeä tausta uutisjournalismin genreen kuuluvista töistä joko uutis- tai verkkotoimittajana, taloustoimittajana tai ulkomaantoimittajana. Osa haastateltavista itsekin pohti ääneen, että heidän henkilökohtainen työkokemuksensa tai tieto tietynlaisista toimittajan töistä esimerkiksi tuttavien kautta vaikuttaa ainakin osittain siihen, miten he arvottavat journalismin eri lajityyppejä ja toimittajan töitä. Lisäksi haastateltavat arvioivat, että kyseessä on muutenkin yleisempi ilmiö – haastateltavien mukaan toimittajat yleensä arvostavat omaa työtään ja pitävät juuri sitä tärkeänä. Osaltaan tämä tausta voi siis vaikuttaa siihen, miksi juuri uutisgenreen luettavat journalismin lajityypit saivat eniten mainintoja haastateltavien muodostamissa toimittajan töiden kärkiviisikoissa. Jos haastateltavana olisi ollut esimerkiksi viihde-, urheilu- tai kulttuuritoimittajia, henkilökohtainen arvostus olisi saattanut näyttäytyä erilaisena ja toiset journalismin lajityypit olisivat kenties saattaneet nousta kärkeen.

Varmaan siitä, että on tehnyt, ja toisaalta myös, vaikka ei ole... mulla nyt itellä on sieltä uutispuolelta kokemusta, mutta on tuttavissa eri medioissa työskenteleviä ja sitä kautta oppinut näkemään asioita heidän näkökulmastaan. (Haastattelija: Millaisissa medioissa?) Esimerkiksi nämä aikakauslehdet ovat semmoinen, tai minä kyllä itse arvostan aikakauslehtiä. Aika pitkälti myös sitä kautta, mitä on omilta toimittajakollegoilta kuullut. (Haastateltava 7)

Niin, riippuu paljon siitä, missä on töissä. (...) Jos et koskaan ole ollut iltapäivälehdessä, niin ei välttämättä osaa arvostaa samalla lailla sitä työtä kuin ne, jotka ovat olleet siellä. (Haastateltava 3)

5.2 Teema 2: Yhteiskunnallisuuden ylistys

Journalismin yhteiskunnallisuuden merkitys ja yhteiskunnallisuuden korostaminen oli yksi toistuvista teemoista, joka esiintyi haastateltavien puheessa. Yleistäen voisi tiivistää, että journalismin lajityypin mieltäminen selkeästi yhteiskunnalliseksi nosti lajityypin statusta haastateltavien muodostamissa hierarkioissa. Seitsemän haastateltavaa kymmenestä perusteli alan sisäisen hierarkian tai omien henkilökohtaisten arvostusten nivoutuvan ainakin osittain journalismin lajityyppien yhteiskunnallisuuteen; perusteluissa esiintyi aihepiirien ja käsittelytapojen yhteiskunnallisuuden arviointia tai yhteiskunnallisuuden merkityksen pohdintaa. Suureksi osaksi haastateltavat kytkivät yhteiskunnallisuuden itse lähtökohtaisesti politiikan journalismiin, talous-, ulkomaan- ja uutis- ja ajankohtaisjournalismiin. Osa haastateltavista mielsi yhteiskunnallisen journalismin tekemisen myös osaksi journalismin ammatillista ideologiaa ja toimittajan työn ydintehtävää. He yhdistivät sen journalismi vallan vahtikoirana -metaforaan ja vallitsevan

yhteiskunnan ja valtaapitävien tahojen tarkkailuun ja kritisointiin – aivan kuten Mark Deuze (2005) listasi sen kuuluvan perinteiseen journalismin ammatilliseen ideologiaan. Kuten Deuze (emt., 447) analysoi, toimittajat sisällyttävät nämä arvot osaksi laadukkaan journalismin kriteerejä ja omia arvostuksiaan, näin myös tässä tutkimuksessa seitsemän kymmenestä haastateltavasta teki – tai vähintään ilmaisi tiedostavansa niiden merkityksen journalismin laatua yleisesti alalla arvioitaessa.

Sitä varten tavallaan, että journalistit on neljäs valtiomahti, sehän on se hyvä tarkoitus, että sitähän varten tavallaan tehdään, että noita taloutta, politiikkaa ja kotimaata, se on se pointti, että me kerrotaan, mitä yhteiskunnassa tapahtuu ja jos yhteiskunnassa on tapahtumassa väärin, niin toimittajien pitäisi olla siinä niin kuin haukkana. (...) ja taas tää yhteiskunnallinen vaikuttavuus, varmaan ne, jotka pystyy tekemään sellaisia juttuja, jotka pystyy vaikuttamaan eniten yhteiskunnassa, jotka oikeasti saavat jotain aikaseksi, muutosta jossain vääryydessä, varmaan se on kaikkein arvostetuinta. (Haastateltava 3)

Sit mä olen kyllä niin uutisaiheissa kiinni ja sit semmonen tavallaan palo tehdä suoraan yhteiskunnallisiin asioihin kytkeytyvää journalismia, että en mä jaksais tehdä sitä vähän niin kuin rivien välistä, se ei kerta kaikkiaan ole mun juttu. (Haastateltava 4)

(...) tavallaan taas se, mikä on yhteiskunnassa tärkeätä, ja kun se toimittaja pääsee sen yhteiskunnassa tärkeän asian kanssa tekemisiin, se tavallaan arvottaa sitä pikkusen (...) että esimerkiksi ulkomaanpolitiikka, ulkomaantoimittaja, vaikka Egyptissä tapahtuu jotain isoa, Jenkeissä tapahtuu jotain isoa, Kiinassa ja Venäjällä, tällasia asioita, vaikuttaa vaikkapa jossain määrin maailmaan ne tilanteet, niin niitä arvostetaan semmoisia toimittajia. (Haastateltava 5)

Siinä on myös se talous aivan yhtä lailla menee politiikan kanssa, tuollahan on politiikka ja talous yhdistetty, että vallan ja mahtimiesten niin kuin kyttääminen ja mitä kaikkea ne puuhaakin, veroparatiisit ja muut. Sen yhteiskunnallinen merkitys on niin tärkeä, että sitä on pakko arvostaa. Ja sitten onnistumiset siinä on potentiaalisesti arvoltaan isompia (...) Tai sen vaikutus on paljon laajempi ja syvempi yhteiskunnassa. (Haastateltava 6)

Myös ne kolme toimittajaa, jotka eivät suoraan vedonneet yhteiskunnallisuuteen, nostivat kuitenkin muiden haastateltavien tavoin politiikan journalismin ja talousjournalismin alalla yleisesti arvostettuun asemaan tai omaan kärkiviisikkoonsa. Kuten yhteiskunnallisuuden merkitystä käsittelevässä luvussa 2.2.1 toin esille, politiikan journalismin, talous- ja yleisesti uutisjournalismin piiriin lukeutuvien journalismin lajityyppien sekä journalismin yhteiskunnallisuuden ja ammatillisen ydintehtävän välille on alalla mielletty perinteisesti hyvin vahva kytkös (Ruoho & Torkkola 2010, 52). Tätä teoriataustaa vasten voi siis tulkita ja päätellä, että kaikkien haastateltavien puheissa journalismin yhteiskunnallisuus oli tavalla tai toisella läsnä joko suoraan ilmaistuna tai politiikan ja talouden erityisasemaan nostamisen kautta. Osa haastateltavista perusteli myös yhteiskunnallisuuden puutteella joidenkin journalismin lajityyppien, aihepiirien tai toimittajan töiden sijoittumista alemmaksi muodostamallaan hierarkia-asteikolla. Vähemmän arvostamiaan tai

alalla vähemmän arvostetuksi olettamiaan journalismin lajityyppejä haastateltavat eivät pitäneet esimerkiksi yhtä yhteiskunnallisesti merkittävänä tai muuten tärkeinä, journalismin ideaalia toteuttavina, tarpeeksi kriittisinä tai työnkuvansa puolesta vaativina.

Vaikka moni haasteltava kytki yhteiskunnallisen merkittävyyden tai yleisesti journalismin tärkeyden politiikan, talouden, ulkomaiden ja ns. kovien uutisaiheiden maailmaan, muutama haastateltava pohti yhteiskunnallisuuden merkitystä myös hieman erilaisesta näkökulmasta. Mielenkiintoisin analyysi viihdejournalismin yhteiskunnallisesta arvosta ja merkityksestä tuli haastateltavalta, joka itse suhtautui varsin varauksella viihdejournalismiin, koki vaikeaksi edes puhua viihdejournalismista journalismina ja kertoi, ettei itse haluaisi tehdä kyseistä toimittajan työtä. Vaikka sama haastateltava toisessa kohtaa haastattelua totesi, ettei viihteellä ole samanlaista tärkeyttä ja yhteiskunnallista merkitystä kuin joillain muilla journalismin lajityypeillä, varauksistaan ja kritiikistään huolimatta hän seuraavassa hetkessä pohti, että viihteelläkin voi olla hyvin merkittävään yhteiskunnalliseen ulottuvuutensa:

Mä haluaisin ajatella, että viihdejournalismilla on paikkansa sellaisena vähän samalla tavalla kuin saippuaopperoilla on paikkansa, no en mä halua tollaista vertausta tehdä mutta... mutta ne ovat monesti hyvin koskettavia aiheita vähän niin kuin monesti tutkimuksessa muistutetaan siitä, että saippuaopperat saa merkityksensä siitä, mitä se saippuaopperan katsoja saa siitä. Voi olla että siellä käsitellään sellaisia aiheita, jotka tulee lähelle, ja semmonen jota ne aiheet ei kosketa, niin on helppo arvostella ihan vaan tollasin ulkoisin kriteerein, että onpa huonoa näyttelijäntyötä. Mutta kyllä mä muistan esimerkiksi kun Salkkareissa oli 2000-luvun alussa homo, ja ite oli samaan aikaan tulossa kaapista kuin Salkkareiden homohahmo, niin kyllähän sillä jumalauta merkitystä oli ja kyllähän niitä jaksoja katottiin niinku ihan eri tavalla, ihan eri intensiteetillä ja mielenkiinnolla. Niin jumalauta sillä on suuri merkitys siis sekä yksilön kannalta että yhteiskunnan avautumisen kannalta. Samalla tavalla voisi varmaan ajatella että esimerkiksi – jos käytän nyt tätä samaa teemaa tässä – niin varmaan jollekin vaikka varttuneemmalle homolle se, että Jari Sillanpää tuli aikanaan kaapista iltapäivälehdessä, niin kuka kehtaa sanoa, että sillä ei oo mitään merkitystä. Onhan sillä jumalauta merkitystä. (Haastateltava 10)

Kyseessä on erinomainen ja havainnollinen esimerkki siitä, kuinka tästä näkökulmasta katsoen yhteiskunnallinen merkittävyys voi yhtä hyvin nivoutua paljon laajemmin eri aihepiireihin ja journalismin lajityyppeihin kuin vain suppeasti katsottuna talousjournalismiin, politiikan journalismiin ja ns. koviin uutisaiheisiin. Myös eräs toinen haastateltava toi esille sen, kuinka yhteiskunnallinen merkittävyys voi kummuta mistä tahansa koskettavasta aihepiiristä tai asiasta siten, että juttu saa päättäjät pohtimaan, millaisia asioita he haluavat itse ajaa:

Jos tehdään niin kuin henkilökuvia, mitä olen lukenut sieltä [naistenlehistä] esimerkiksi, kuinka koskettavia ne ovat olleet, ja pistäneet ihmisiä ajattelemaan toisen ihmisen tarinan kautta maailmaa ja pohtimaan epäoikeudenmukaisuuksia. Niin sillä on varmasti ollut jossain määrin vaikutuksia poliittisiin päättäjiin, kun ne ovat lukeneet niitä ja alkaneet funtsia ja pohtia minkälaisia arvoja he haluaa ajaa esimerkiksi. (...) jos tosiaan siellä monesti käsitellään yhden ihmisen tragedioita, olen joskus lukenut tällaista, jos joku on jäänyt leskeksi tai lapsi sairastunut syöpään tai muuta tällaista, se on tunteisiin vetoavaa ja tosi syvällistä henkilökuvahaastattelua, kyllähän se varmasti vaikuttaa ihmisiin, on se yhteiskunnallista omalla tavallaan, just kun aikaisemmin sanoin, että varmasti myöskin päättäjät lukee näitä lehtiä, saattaa saada aihioita maailmasta ja mitä epäkohtia on. (Haastateltava 5)

Kummatkin analyysit olivat siitä erityisiä, että ne olivat poikkeavia verrattuna teemahaastattelujen muihin pohdintoihin journalismin yhteiskunnallisuudesta. Nämä vastaukset ovat myös samoilla linjoilla sen kanssa, miten itse henkilökohtaisesti näen journalismin yhteiskunnallisuuden laajuuden ja monimuotoisuuden. Kuten luvuissa 2.2.1 ja 2.2.2 analysoin, journalismin yhteiskunnallisuus ei ole rajattu vain yksinoikeudella uutisjournalismin, talous-, ulkomaan- ja politiikan journalismin pariin, vaikka näin perinteisesti alalla onkin mielletty. Siinä missä kyseisten journalismin lajityyppien on nähty huokuvan lähes itsestään selvästi yhteiskunnallisuutta, vastaavasti yhteiskunnallisuutta voi olla ja on aivan yhtä hyvin läsnä myös muissa journalismin lajityypeissä. Nimitin tätä yhteiskunnallisuutta aiemmin tässä pro gradu -työssäni *piiloyhteiskunnallisuudeksi*, koska sitä ei tunnusteta ja tiedosteta samalla tavalla kuin esimerkiksi uutisjournalismin melkein itsestäänselvänä pidettyä yhteiskunnallisuutta. Oman analyysini ja journalismin yhteiskunnallisuutta tarkastelevan aiemman tutkimuksen esittelyn ja perkaamisen lisäksi edellä mainittu haastattelusitaatti haastateltavalta numero 5 toi esille uuden näkökulman yhteiskunnallisuuteen; journalismin yhteiskunnallisuus voi mahdollisesti muotoutua myös sitä kautta, että päättäjät tai poliitikot saavat journalististen juttujen kautta tietoonsa joitain epäkohtia, joita haluavat korjata, tai asioita, joita haluavat ajaa eteenpäin.

Eri toimittajan töiden vaativuus oli osalle haastateltavista yksi kriteeri arvostuksia pohdittaessa ja monissa tapauksissa vaativuus nivoutui haastateltavien puheessa erikoistumista edellyttäviin, yhteiskunnallisina pidettyihin toimittajan töihin kuten taloustoimittajuuteen, politiikan toimittajuuteen ja ulkomaantoimittajuuteen. Poikkeuksiakin oli, ja yksi haastateltavista teki selkeän eron toimittajan työn vaativuuden ja yhteiskunnallisen merkittävyyden välille:

Jos mä katson sitä sillei, mikä on ehkä vaativinta toimittajan työtä, niin silloin olisi ehdottomasti viihdetoimittaja, verkkotoimittaja, varmasti myös toi uutis- ja ajankohtais, mutta sitten taas mikä yhteiskunnalliselta merkitykseltään on arvokkainta, on ehdottomasti ulkomaat, politiikka, uutis- ja ajankohtais ja talous. (Haastateltava 6)

Naistenlehtijournalismin arvostuksen ollessa yksi tämän gradun keskeistä tutkimuskysymyksistä oli olennaista selvittää, millaisia ajatuksia haastateltavilla oli naistenlehtijournalismin yhteiskunnallisuudesta. Kuten edellä on todettu, haastateltavien käsitykset eri journalismin lajityyppien yhteiskunnallisuudesta nivoutuivat ainakin osittain haastateltavien puheessa tuotettuihin hierarkioihin. Mitä haastateltavat sitten ajattelivat naistenlehtijournalismin mahdollisesta yhteiskunnallisuudesta? Ensimmäisessä haastattelussa en tätä tullut vielä kysyneeksi, mutta seuraavilta yhdeksältä nuorelta toimittajalta kysyin asiaa suoraan. Suurin osa heistä suhtautui varauksella naistenlehtijournalismin yhteiskunnallisuuteen: haastateltavat kokivat, että toisaalta yhteiskunnallinen ulottuvuus on läsnä lehdissä jollain tavalla, muttei kuitenkaan vahvasti tai ilmiselvästi esillä. Osa haastateltavista vastasi aluksi, ettei naistenlehdissä tehdä yhteiskunnallista journalismia, mutta muutti mielipidettään selailtuaan haastattelutilanteessa mukana olleita naistenlehtien esimerkkikappaleita. Naistenlehtien yhteiskunnallinen ulottuvuus ilmeni haastateltavien mielestä esimerkiksi yksityisestä yleiseen -tyyppisissä jutuissa, lähisuhdeväkivaltaa tai tragedioita käsittelevien juttujen kautta, poliitikkojen haastattelujen tai muiden haastateltavavalintojen kautta. Yleisvaikutelmaksi jäi kuitenkin vahvasti se, että suurin osa haastateltavista ei itse juurikaan mieltänyt yhteiskunnallisuutta osaksi naistenlehtijournalismia, vaan pohti ja kuvaili naistenlehtien mahdollisia yhteiskunnallisia ulottuvuuksia tai aihepiirejä vasta asiasta kysyttäessä.

En osaa sanoa, mikä niiden yhteiskunnallinen rooli on. Aika harvoin naistenlehdistä lähtee joku yhteiskunnallinen keskustelu, joka olisi mullistanut meidän yhteiskuntaa. (...) on enemmän intiimien aiheiden kanssa tekemisissä, vähemmän ehkä yhteiskunnallisten aiheiden kanssa tekemisissä (...) Se vaikutelma mulla on, mutta on mulla toisaalta, niin harvoin kun niitä on lukenut, siellä saattaa olla ihan yllättävää jotain ulkomaanjournalismia, ihan kiinnostavaa, tai saattaa olla joku sen yksityisyyden kautta joku perheväkivaltajuttu, joka on hyvin, se on yksityinen aihe, mutta samalla yhteiskunnallinen aihe. (Haastateltava 1)

No se riippuu paljon lehdestä, minkälaista journalismia ne tekee, mutta niin kuin ne tekee ehkä enemmän sellaista tunteisiin vetoavaa, ei niin hirveästi yritä yhteiskunnallisesti vaikuttaa, totta kai sillä on vaikutusta, mitä siellä puhutaan, ketä haastatellaan ja mistä aiheista tälle (...) musta tuntuu niin kuin, että naistenlehtiä vois tehdä paremminkin, että joskus mun suosikki oli Ranskassa Marie Claire -lehti, jossa oli tosi yhteiskunnallista, pitkää juttua, vähän niin kuin Image olisi kohdannut Trendin, koska siinä oli meikkejä, siinä oli muotia ja sitten siellä oli henkilöhaastatteluja ja semmosta kevyttä ja sitten siellä oli juttu EU-perustuslaista, mitä hyviä ja huonoja puolia siitä on, ja sitten kiinalaisesta tehtaasta, jossa tehdään vaatteita, kuinka huonosti siellä on asiat. Mutta en ole nähnyt missään, että mikään suomalainen naistenlehti olisi tehnyt mitään tollasta. Tuntuu, että ne on kaikki vähän viihdettä, että ne ei yritä herättää niin paljon ajatuksia kuitenkaan, kun ne voisi. (...) jos tämä yksilö ja ihminen, jota haastatellaan, on joku Jutta Urpilainen, niin totta kai sillä on yhteiskunnallista vaikutusta, ketä siihen valitaan haastateltavaksi, niin totta kai sillä on vaikutusta, jos vaalien alla haastatellaan jotain ihmistä, joka on ehdokkaana, totta kai sillä on vaikutusta, mutta sitten meikki- ja muoti-, ruoka- ja sisustusosioilla mun mielestä ei ole niin paljon yhteiskunnallista vaikutusta [naurahdus]. (Haastateltava 3)

Puhutaan vain laihduttamisesta, ulkonäöstä, ei ole yhteiskunnallisia aiheita tai sellainen erittäin yksipuolinen naiskuva, ihan kuin nainen ei ajattelisi elämässä muuta kuin ulkonäköä ja syömistä. (Haastateltava 2)

(...) vaikka se yhteiskunnallinen ulottuvuus ei nyt kauheen silmille tule sieltä [naurua], mutta on se siellä jossain kuitenkin. Mutta en mä sano, että se journalismin ihan kovimpaan ytimeen sinänsä kuuluu. (...) jos mä itse haluaisin naistenlehtijournalistiksi, niin en mä tiedä, kannattaisiko mun yhteiskuntatieteellisiä aineita kauheasti tankata (...) jos mä vähän ajattelen jotain Cosmopolitania, ei siinä kovin yhteiskunnallisia asioita käsitellä, kun taas, ainut naistenlehti, jota mä vakituisesti luen, on Me Naiset ja taas siinä ihan oikeasti käsitellään jopa yhteiskunnallisia ongelmia jonkun haastattelun kautta, puhutaan perheväkivallasta tai jostain tän tyyppisistä jutuista, niin kuin merkittävistä asioista (...) jos naistenlehdessä kerrotaan jonkun naisen tarina, joka on päässyt vaikka siitä helvetistä irti, niin se voi olla ihan yhteiskunnallisesti merkittävä juttu. (Haastateltava 4)

Haastateltavien pohdinnat esimerkiksi naistenlehtien haastateltavavalintojen yhteiskunnallisesta merkityksestä ovat verrattavissa poliitikkojen henkilökuvia naistenlehdissä tutkineen Erkkä Railon (2011) havaintoihin. Railo kirjoittaa, että naistenlehtien poliitikkojen henkilökuvat osoittavat, että julkisuudessa esillä oleviin ihmisiin ja haastateltaviin liitetään myös laajempi yhteiskunnallinen ulottuvuus erilaisine aatteineen. Vaikka naistenlehden henkilökuva keskittyisi pääasiassa poliitikon yksityiselämään, henkilökohtainen on poliittista ja poliitikkojen yksityiselämän valinnoissa on myös poliittinen ulottuvuus: yksityiselämän valinnat voivat kuvastaa poliittisia arvoja, ja poliitikot voivat vedota äänestäjiin henkilökohtaisemman julkisuuden kautta. (Emt., 256–257). Tätä taustaa vasten on selvää, että naistenlehdillä voi nähdä olevan vahvakin yhteiskunnallinen ulottuvuus, mutta sitä ei ehkä automaattisesti alalla mielletä sellaiseksi. Käsitykset siitä, mikä on yhteiskunnallista journalismia, tuntuvat paikoin sekä tutkimuskirjallisuudessa että osassa haastateltavien puhetta kovin vanhanaikaisilta tai yksiulotteisilta. Poikkeuksiakin haastatteluissa oli – yhden haastateltavan mielestä naistenlehdissä tehdään paikoin sellaista yhteiskunnallista journalismia, jonka hän koki olevan jopa edelläkävijän roolissa.

(...) sillä tavalla liberaali, arvoliberaali, mun käsitys on että naistenlehdet on kantanut tämmösen työssäkäyvän naisen lippua jo pitkään ja hakenut ratkasuja vaikka uran ja perhe-elämän yhteensovittamiseen (...) Mutta siis oon lukenut just niin kuin annoin sen esimerkin joskus jostain kehitysmaasta oli repparia, köyhyysrepparia ja sitten tää seksuaaliasioista, mulla on semmonen käsitys, että mä oon lukenut niistä aika paljon naistenlehdistä. Ja sitten mä muistan että aikanaan kun mä aloin kasvissyöjäksi, joskus yläaste-, lukioikäisenä, niin mä luin hirveen hyvän jutun jostain naistenlehdessä et miten vanhempien pitäis suhtautua siihen, että lapsi on kasvissyöjä, niin sit siinä sanottiin, että vaikka se olisi kuinka vaikeaa, niin älä naura sille, et se on pahinta mitä voi tehdä lapselle, joka alkaa kasvissyöjäksi, että nauraa sille koska siinä on niinku omantunnon asioista kyse vakavimmillaan, vakavista omantunnon asioista ja eettisistä ratkaisuista (...) Ja mä muistan et mulle joskus suvussa naureskeltiin mun kasvissyönnille, mä leikkasin sen ja laitoin jääkaapin oveen.

Tollasilla asioilla on mun mielestä suuri yhteiskunnallinen merkitys yksilön kautta. Enkä ois voinu kuvitella lukevani samaa juttua [paikallisesta sanomalehdestä] siihen aikaan, en todellakaan. (Haastateltava 10)

Kuitenkin haastateltavien yleisesti varautunut suhtautuminen naistenlehtijournalismin yhteiskunnallisuuteen näytti linkittyvän olennaisesti siihen, miksi haastateltavat sijoittivat lajityypin omien hierarkia-asteikkojensa pohjalle. Siinä missä politiikan journalismi, talousjournalismi, ulkomaanjournalismi ja uutis- ja ajankohtaisjournalismi miellettiin yhteiskunnallisiksi ja journalismin ammatillisen ideologian mukaisiksi, naistenlehtijournalismi, viihdejournalismi ja urheilujournalismi eivät sulahtaneet samaan yhteiskunnalliseen ydinjournalismin arvostettuun kategoriaan. Seuraavassa luvussa käsittelem vielä tarkemmin haastateltavien näkemyksiä naistenlehtijournalismista ja sen sijoittumista journalismin sisäiseen hierarkiaan haastateltavien puheessa.

5.3 Teema 3: Naistenlehtijournalismia koskevat käsitykset ja naistenlehtien paikka journalismin sisäisessä hierarkiassa

Haastateltavat nuoret toimittajat määrittelivät naistenlehden tyypillisimmin aikakausleheksi, joka on naisille suunnattu ja lisäksi vielä erityisesti tietylle kohderyhmälle suunnattu. Haastateltavien mukaan eri lehtien kohderyhmiä määrittelee esimerkiksi naislukijan ikä tai kiinnostuksen kohteet, esimerkiksi kiinnostus muoti- ja kauneuspainotteiseen sisältöön tai kiinnostus tietynlaiseen elämäntapaan tai arkielämän vinkkeihin, resepteihin ja viihde- ja hyötysisältöön. Naistenlehtien tyypilliseksi sisällöksi listattiin kauneus, ulkonäkö, muoti, sisustus, lifestyle, terveys, ruoka, arki ja yksityiselämä, julkisuuden henkilöt, viihde, henkilöjutut ja feature. Muita satunnaisia sisältömainintoja saivat muun muassa onnistumistarinat, tragediat ja ympäröivän yhteiskunnan ajankohtaiset aiheet. Naistenlehtiä kuvailtiin tarinallisiksi, ihmislähtöisiksi ja tunteisiin vetoaviksi, ja osa haastateltavista kuvaili lehtiä palvelujournalismiksi. Kuten edellisessä luvussa kerroin, yhtä haastateltavien olennaisesti arvostukseen ja merkittävyyteen liittämää journalismin ulottuvuutta – yhteiskunnallisuutta – eivät haastateltavat kuitenkaan lähtökohtaisesti itse yhdistäneet naistenlehtijournalismiin. Naistenlehtien sisällön ja journalistisen ulottuvuuden nähtiin pääasiassa kytkeytyvän muihin edellä mainittuihin asioihin.

Entä millainen oli nuorten toimittajien oma perehtyneisyys ja henkilökohtainen suhde naistenlehtiin ja mikä merkitys sillä on? Osa haastateltavista kertoi itse aktiivisesti lukevansa ja tilaavansa

naistenlehtiä, kun taas osa haastateltavista ei lukenut naistenlehtiä koskaan ja kuvaili suhdettaan ”olemattomaksi” tai ”vihamieliseksi”.

Haastateltava 2: Mä luen ihan jatkuvasti niitä. Mä arvostan niitä eri tasolla, mitä vähemmän meikkijuttuja ja vaatejuttuja, sitä parempia ne on. Jos on syvällisiä haastatteluja, niistä mä pidän.

Haastattelija: Mitä naistenlehtiä sä luet?

Haastateltava 2: Kodin Kuvalehden mä luen melkein aina, mutsi tilaa sitä, niin mä luen sen siellä. Tästä, kun mä katon, niin luen pääkirjoituksen aina, mä tykkään sen päätoimittajan pääkirjoituksesta, mä katson Anna Sillanpään jutut ekana, pyrin toimittajan mukaan. Trendiä mä luen, kun saan sen käsiini, en osta koskaan, Ellee en oo lukenu, siinä on liikaa meikkiä ja vaatteita. Me Naisia mä ostan, jos se on kaksi euroa.

Haastateltava 6: Tunnen tosi huonosti, luen tosi vähän ja itse asiassa mun oma suhde on lähinnä vihamielinen, johtuen vaan – tai siis tää kuulostaa taas kauheelta – mutta siis mä vaan en voi oikeesti sietää noita juttuja [naurua].

Haastattelija: Kerro, minkä takia?

Haastateltava 6: Koska ne ei, niillä ei ole mitään tarjottavaa mun elämääni, ne ei tarjoa mulle mitään sellaista tietoa, joka mua kiinnostaisi (...) ne on elämän oppaita toisenlaisille ihmiselle, jotka elää toisenlaista elämää kuin minä (...)

Haastateltavien henkilökohtainen suhde naistenlehtiin oli siis vaihteleva. Pieni osa haastateltavista tunsu hyvin eri naistenlehtiä ja luki niitä paljon tai oli jossain vaiheessa lukenut enemmän tai tilannut niitä kotiin. Suurimmalla osalla haastateltavista ei kuitenkaan ollut vahvaa perehtyneisyyttä naistenlehtiin, vaan he olivat lukeneet tai selailleet naistenlehtiä satunnaisesti. Kuitenkin myös haastateltavat, jotka aluksi sanoivat, ettei heillä ole juuri minkäänlaista käsitystä naistenlehdistä, kuvailivat lopulta mielikuviaan. Kaikilla oli jonkinlaisia käsityksiä ja mielikuvia naistenlehdistä, perustuen aiempien luku- tai selailukokemusten lisäksi keskusteluihin perheen, kavereiden tai kollegoiden kanssa tai yleisesti alalla käytyihin mediakeskusteluihin. Samalla oli kiinnostavaa havaita, kuinka osa haastateltavista mielsi ja rakensi puheessaan myös naistenlehtigenren sisälle arvostuseroja.

Haastattelija: Millaisia käsityksiä sulla on naistenlehtien sisäisistä eroista?

Haastateltava 10: Isoja eroja. Emmä tiiä, että onks se hirveen monella ihmisellä, mutta mitä vaikka meidän suvussa on luettu niin sellaset käsitykset elää varmaan aika vahvassa. Mä esimerkiksi paljon enempi arvostan Annaa ku Me Naisia, ja mun kaveripiirissä arvostetaan paljon enemmän Annaa ku Me Naisia.

Haastattelija: Mistä se johtuu?

Haastateltava 10: Varmaan sen takia, että kaveripiirissä isoäidit on lukenut Annaa, ja Me Naisia niinku ei... meidän perheessä esimerkiksi niin ei... Meidän äitille tuli tosiaan silloin vähän aikaa Me Naiset mutta se katkes sitten se tilaus, niin meille ei vaan tullu suvussa kenellekään Me Naisia. Sitten taas ehkä Kotiliesi on sellanen niinku jota arvostetaan, sitten Kodin Kuvalehti on vähän vähemmän arvostettu mutta aika arvostettu sekin. Sitten tota... henkilökohtaisesti mä arvostan Trendiä koska mä pidän sitä tosi arvoliberaalina, niillä on ensimmäisiä semmosia rohkeita homoseksuaalisuutta käsitteleviä juttuja mitä mä oon lukenut naistenlehdistä.

Haastateltava 9: Jälleen kerran kaikki mikä liittyy naistenlehtiin perustuu mielikuviin. Opiskeluajoilta mulle on jäänyt mieleen, että Me Naiset on hyvä naistenlehti. Naistenlehtien säännöillä Me Naiset on erityisen hyvä naistenlehti.

Haastattelija: Mistä se kumpusi silloin?

Haastateltava 9: Siitä, että siellä asiat tehdään hyvin.

Haastattelija: Mistä sun mielikuvat kumpusi, sanoit että opiskeluajoilta?

Haastateltava 9: Muut puhui siitä. Siel oli yks mies kerran töissäkin. Sekin taisi puhua siitä. Siellä jotenkin aatellaan asiat vähän niin kuin terävämmin.

Koska analyysin kohteena tutkimuksessa on haastateltavien mielikuvat ja käsitykset naistenlehdistä, syvä perehtyneisyys lehtien sisältöön ei kuitenkaan automaattisesti ole välttämätöntä. Jos tutkimuksen kohteena olisi se, miten haastateltavat näkevät naistenlehtien rakentavan esimerkiksi naiskuvaa tai miten he analysoivat poliitikkojen henkilökuvia kyseisissä julkaisuissa, sisältöihin perehtymisellä olisi ratkaiseva rooli. Kun kyseessä on yleisesti haastateltavien mielikuvat ja käsitykset naistenlehdistä ja niiden journalismista, myös vähempi perehtyneisyys riittää. Kyseessä voi silloin nähdä olevan mielikuvat, joihin vaikuttaa omien lukukokemusten lisäksi myös kulttuuriset tekijät ja ennakkokäsitykset, journalistisen alan koulutus ja tuntemus yleisesti sekä kollegoiden tai tuttujen kanssa käydyt keskustelut. Kaikki edellä mainitut asiat ovat omiaan toimimaan rakennuspalikkoina mielikuvien ja käsitysten muodostumisessa. Journalistinen kenttä kuitenkin koostuu monista erilaisista medioista ja toimittajista, ja uskon, että yleiselläkin tasolla liikkuvilla mielikuvilla ja käsityksillä voi olla hyvinkin paljon kulttuurista ja sosiaalista merkitystä ja vaikutusta journalismin sisäisiin hierarkioihin.

Kuten kahdessa edellisessä luvussa asiaa jo sivusin, naistenlehtijournalismin status ilmeni haastattelujen kokonaisuutta tarkastellen varsin alhaisena haastateltavien puheessa. Tämä näkyi sekä haastateltavien muodostamissa henkilökohtaisissa arvostuksissa että heidän arvioimassaan alan sisäisessä hierarkiassa. On tärkeää huomauttaa, että osalla haastateltavista oli myös positiivisia

käsityksiä naistenlehdistä ja naistenlehtitoimittajan töistä. Esimerkiksi taitavasti kirjoitetuiksi tai kiinnostavaksi mielletyt henkilö- ja feature-jutut, tyylitelty ulkoasu, rentouttavan ajanvietteen tarjoamat lukukokemukset ja palvelujournalismiksi mielletyt hyötyjutut saivat positiivisia mainintoja. Osa haastateltavista nuorista toimittajista kritisoi naistenlehtijournalismia suoraan ja tiukkasanaisesti, mutta suurin osa ei ilmaissut henkilökohtaisesti vahvaa arvostuksen puutetta. Arvostuksen puute oli ennemminkin paikoin havaittavissa rivien välistä ja se tuli ilmi ennen kaikkea muihin lajityyppeihin vertailtaessa. Kuitenkin naistenlehtijournalismi ja naistenlehtitoimittajan työ jäivät lähes kaikkien haastateltavien puheissa hierarkia-asteikon häntäpäähän erityisesti puhuttaessa alan yleiseksi mielletyistä käsityksistä ja hierarkioista.

No, mä koen kyllä, että se on aliarvostettua, ehkä sitä mielletään just tollaseksi jotenkin löysästi tehdyksi. (Haastateltava 7)

Mä luulen, että yleisesti arvostetaan vähemmän kuin mitä meikäläinen arvostaa ite. (...) Alan sisällä... siis paljon alemmas kuin se yleisaikakauslehtijournalismi. Mä luulen, että yleisesti ajatellaan, että kun mähän laitoin ihan alimmaks sen viihteen ja vähän ylemmäks tuli se uutiset ja verkko, niin mä luulen, että naistenlehtijournalismi jopa jää sen alle. (Haastateltava 10)

Kyllä siitä aina puhutaan, että hömppää. Naistenlehtihömppää, ja kun just käytetään sitä hömppäsanaa usein. Mutta en mä tiiä, mä luulen kun sitä helposti puhutaan hömppänä, sitä kuitenkin jonkun verran arvostetaan ja niitä seurataan niitä lehtiä ja erityisesti viihdetoimittajat seuraa. Sieltä voi tulla ihan uutisiakin joskus, mutta varmaan ajatellaan, että se on semmoista kevyttä. Sehän ei vaadi semmoista samanlaista perehtyneisyyttä kuin vaikka talouden ja politiikan toimittajuus, niihin pitää jo osatakin jotain. Tää ei vaadi niin syvällistä osaamista sen vuoksi sitä varmaan pidetään vähän hömppänä. Että siihen pystyy ehkä kuka vaan, joka osaa kirjoittaa, ei tarvita semmoista hirveää syvällistä osaamista. (Haastateltava 8)

(...) naistenlehtijournalismia ei arvosteta, vaikka se olisi kuinka hyvää. Mutta se johtuu niistä lehdistä itsestäänkin, ne vähättelee naisten ymmärrystä, mitään Me Naisii pysty lukeen, kun ne pitää naisia idiootteina. (...) Ne kuvittelee, että naiset tykkää aivottomista julkkishaastatteluista. (...) Ehkä se pohjautuu siihen, että ei arvosteta, koska niillä on niin omituinen naiskuva. Ne itse jotenkin vähättelee. (Haastateltava 2)

Osa pohti, että naistenlehtijournalismin sisällöllä ja työnkuvalla on merkitystä arvostuksia pohdittaessa: on eri asia kirjoittaa feature-juttuja ja henkilöhaastatteluja kuin olla muoti- tai kauneustoimittajana.

Varmaan jotkut ajattelee, että se on hömppää ja jotkut... Suurin osa ainakin naisista lukee niitä. Minä luulen, että se riippuu paljon siitä, että naistenlehtijournalismi on aika laaja käsite, siellä on niin paljon erilaisia toimittajia, että tekeekö se niitä juttuja, jossa on kuvia jostakin Hollywood-staroista, miten ne on pukeutunut vai tekeekö se juttuja siitä, minkälaiset hittikynnet tehdään vai tekeekö se pitkää ja syvää haastatteluja joistakin tyypeistä, se riippuu tosi paljon, mitä teet. Minä luulen, että ne jotka kirjoittaa niitä pitkiä juttuja, niin ne on ihan, niitä arvostetaan, mutta ehkä meikkitoimittajia ja tällasia ei arvosteta niin paljon. (Haastateltava 3)

Myös haastateltavien kuvailemissa henkilökohtaisissa arvojärjestyksissä naistenlehtijournalismi jäi usein hierarkia-asteikon hännille erityisesti vertaillessa ja suhteutettaessa näkemyksiä muihin journalismin lajityyppeihin. Toisaalta osa haastateltavista koki, että alalla jopa yleisesti arvostetaan naistenlehtijournalismia enemmän kuin he itse henkilökohtaisesti arvostavat, ja sijoitti naistenlehtijournalismin hyvin alhaalle henkilökohtaisessa hierarkiassaan. Suurimmaksi osaksi naistenlehtijournalismi ei saanut samanlaista merkittävää asemaa nuorten toimittajien puheessa kuin uutisjournalismin pariin lukeutuvat journalismin lajityypit. Naistenlehtijournalismi ei myöskään noussut arvioissa yhtä korkealle kuin lähin luontevin vertailukohde eli yleisaikakauslehtijournalismi, mikä oli mielenkiintoinen havainto. Tähän palaan tarkemmin seuraavassa luvussa käsitellessäni nuorten toimittajien puheen tuottamia journalismin hierarkioita nimenomaan sukupuolittuneisuuden näkökulmasta.

Toimittajien haastatteluissa rakentuva naistenlehtijournalismin ja naistenlehtitoimittajan työn status ilmeni tarkastellessa sitä kokonaisuutta, joka muodostui sekä haastateltavien vapaamuotoisista vastauksista ja kommenteista että strukturoitujen kysymysten vastauksista. Naistenlehtijournalismin alhaisempi asema näissä hierarkioissa ilmeni monin eri tavoin – haastateltavat eivät maininneet yhtäkään naistenlehteä nimetessään suomalaisia huippumedioita eivätkä nostaneet naistenlehtitoimittajan työtä eniten arvostamiensa toimittajien töiden joukkoon. Kuten luvussa 5.1 esittelemäni taulukko 1:n havainnollisti, naistenlehtitoimittajan työ jäi samalle viivalle ilman mainintoja viihdetoimittajan ja urheilutoimittajan työn kanssa. Näitä toimittajan töitä ja kyseisiä journalismin lajityyppejä yhdisti se, ettei niitä nähty journalismin ammatillisen ideologian ytimenä. Kuten aiemmassa tutkimuksessakin on havaittu (esim. Menéndez 2009, 290), alhainen status ilmenikin suurimman osan haastateltavien puheessa tietynlaisena naistenlehtijournalismin toiseutena verrattuna ”todelliseen” ydinjournalismiin, jonka standardi näyttäytyi suurimmaksi osaksi selkeän yhteiskunnallisena uutisjournalismina tai muunlaisena kritiikkinä naistenlehtijournalismia kohtaan.

Se mielikuva mulla on siitä, että se ei ole kriittistä eikä tutkivaa, vaan se on enemmän myötäelävää ja tunteita herättävää journalismia ja sit tullaan siihen, että se on siinä hiljalla, onko se journalismia tai oikeastaan tekisi mieli sanoa, että se ei ole journalismia. (Haastateltava 9)

Haastateltava 4: Jos ajattelee alan sisällä, niin kyllä mä nyt, musta tuntuu, että voisi olla vähän hankala, jos on uutistyössä, jotenkin niin rinnastaa itsensä naistenlehtijournalismia tekevien kanssa, ehkä kun se on niin erityyppistä hommaa (...) No se kun ei ole sitä journalismin kovaa ydintä.

Haastattelija: Se on vähän erilaista?

Haasteltava 4: Niin, se on ihan erilaista, sillä on ihan erilaiset tai tavallaan, jos sitten ruvettaisi laittaa järjestykseen, että miten naistenlehden toimittajat vaikka verrattuna bloggareihin tai se on vähän niin kuin eri genrestä se.

Suurimmassa osassa haastateltavia ajatus naistenlehtitoimittajana työskentelystä tulevaisuudessa ei herättänyt välitöntä kiinnostusta. Kuten taulukosta 2 käy ilmi, enemmistö haastateltavista suhtautui neutraalisti tai varauksella ajatukseen henkilökohtaisesti naistenlehtitoimittajana työskentelystä.

Taulukko 2. Haastateltavien kiinnostus työskennellä tulevaisuudessa naistenlehtitoimittajana

Työkiinnostus	Naiset	Miehet	Yhteensä
5	0	0	0
4	2	0	2
3	1	2	3
2	2	2	4
1	0	1	1

Vastausvaihtoehdot. Haluaisin työskennellä naistenlehtitoimittajana: 5 = erittäin paljon, 4 = melko paljon, 3 = voisin työskennellä tai olla työskentelemättä, neutraali vaihtoehto, 2 = en kovin paljon, 1 = en lainkaan

Kolme haastateltavaa kymmenestä kertoi suhtautuvansa varsin neutraalisti ajatukseen naistenlehtitoimittajana työskentelystä, eli tulevaisuudessa he yhtä hyvin voisivat työskennellä tai olla työskentelemättä naistenlehdessä. Puolet haastateltavista, eli viisi kymmenestä, ei ollut juurikaan tai lainkaan kiinnostunut kyseisestä työstä. Suurimmaksi osaksi perusteluina oli, että heitä kiinnostivat erilaiset aiheet kuin joita naistenlehdissä heidän mielestään käsitellään, he halusivat tehdä selkeämmin uutisjournalismia, yhteiskunnallista journalismia tai kriittistä journalismia. Mielenkiintoista on, että yhteiskunnallisuuden tärkeys korostui jälleen näissäkin vastauksissa.

No ei kovin paljon, en sulje pois, mutta mua kiinnostaa enemmän yhteiskunnalliset aiheet. Kyllä mä voin niistä kirjoittaa ihmisen kautta, mutta olisin töissä naistenlehdessä. On ehkä helpompi kirjoittaa ihmisille, joilla on samanlaiset kiinnostuksen kohteet kuin itsellä, en mä osaisi edes ideoida sellasia aiheita naistenlehden ydinlukijoille. (Haastateltava 1)

Okei, mulla on jossain tossa ykkösen ja kakkosen välissä, annan kakkosen, mä en ole niin ehdoton. Kerron, tavallaan toi on semmosta kuin, tää liittyy siihen, että mä en laske itseäni ammattitoimittajaksi, vaikka tähän ammattiin olen päätenyt ja tehnyt pitkään, niin mun taustani, mä en ole kouluttautunut toimittajaksi, mulla ei ole koskaan ollut sellasta palavaa halua, että mitä mä haluan tehdä, on toimittaminen, vaan enemmänkin se aihepiiri ja se mielenkiinto on ohjannut mua siihen. Voisin tehdä paljon muitakin asioita ja muitakin töitä ja mä tekisin mieluummin muita töitä aihepiirin kanssa, joka mua kiinnostaa, kun olisin töissä naistenlehdessä, toisaalta tämän sanottuani, jälleen kerran on jo haastattelun aikana tullut esille mun huono tuntemukseni, joten niissä voisi olla hyvinkin sellaisia duuneja, jotka vois mua kiinnostaa, mutta niin kuin muttu olisi sellainen, että en mä usko, että viihtyisin siellä. (Haastateltava 6)

Haastattelija: Eli ”en kovin paljon”. Kerrotko, minkä takia.

Haastateltava 4: Niin, mulla ei oikein pinna kestäisi sitä loputonta hieromista. Sit mä olen kyllä niin uutisaiheissa kiinni ja sit semmonen tavallaan palo tehdä tavallaan suoraan yhteiskunnallisiin asioihin kytkeytyvää journalismia, että en mä jaksais tehdä sitä vähän niin kuin rivien välistä jotain, se ei kerta kaikkiaan ole mun juttu.

Vain kaksi kymmenestä ilmaisi, että työ voisi mahdollisesti kiinnostaa itseäkin. He näkivät naistenlehtityön jokseenkin kiinnostavana vaihtoehtona ja esimerkiksi mahdollisuutena laajentaa omaa osaamistaan ja keskittyä pitkien juttujen tekemiseen.

Musta olisi tosi hauskaa kokeilla, tehdä tämmösiä pitkiä haastatteluja, ja minä nään ehkä, että tää on se aikakauslehtijuttu, en ole ollut koskaan naistenlehdessä töissä, se olisi tosi mielenkiintoista, se puuttuu mun repertuaarista vielä ja oon aika kyllästynyt uutistoimittamiseen, koska se on niin lyhyttä, on se sitten lehdessä tai vielä lyhyempää telkkarissa ja radiossa. Musta olisi tosi ihanaa keskittyä pitkiin juttuihin ja kirjoittaa, niin kirjoittaminen on hauskaa, ja sitten tosiaan, jos olisi semmonen naistenlehti, missä vois tehdä ehkä niin kuin myöskin vähän yhteiskunnallisempia aiheita, mutta samalla ns. pehmeällä otteella, niin se olisi tosi kivaa. (Haastateltava 3)

Naistenlehtien asema haastatteluissa rakentuvissa journalismin sisäisissä hierarkioissa näkyi myös puhuttaessa Suomen huippumedioista. Yksikään nuorista toimittajista ei maininnut naistenlehtiä, kun he saivat vapaasti nimetä eri medioita, joissa heidän mukaansa tehdään Suomen laadukkainta journalismia. Kuten taulukko 3 havainnollistaa, ylivoimaisesti eniten mainintoja saivat Helsingin Sanomat ja Yleisradio, Suomen suurimpiin ja tunnetuimpiin kuuluvat mediatalot. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vastaukset eivät olleet yllättäviä ja ne olivat samantyyppisiä kandidaatin tutkielmassani esittelemieni vastausten kanssa. Kandidaatin tutkielmassani (Ukkonen 2011, 15) eniten mainintoja sai Helsingin Sanomat, Yleisradio oli tuolloin muutaman pykälän alempana, mutta naistenlehdet eivät silloinkaan saaneet mainintoja. Nyt yksi gradua varten haastatelluista toimittajista pohti, että Helsingin Sanomien ja Yleisradion journalismin laatuun vaikuttavat pitkälti resurssit:

Suomen laadukkainta journalismia tehdään Hesarissa ja Ylessä. Mutta se johtuu siitä, että näissä kahdessa mediassa tehdään eniten journalismia Suomessa. Eli tarkoitan sitä, että kun siellä tehdään kaikkein eniten, ihan kappalemääräisesti juttuja, niin sitä kautta siellä tehdään eniten hyviä juttuja. Jos yks kymmenestä on hyvä, sit kun tehdään sata, näin poispäin. (Haastateltava 9)

Taulukko 3. Haastateltavien mielestä laadukkainta journalismia tekevät mediat Suomessa

Media	Maininnat (lukumäärä)
Helsingin Sanomat	9
Yleisradio	9
Image	3
Kuukausiliite	3
Suomen Kuvalehti	3
MTV3	2
STT	2
Aamulehti	1
Ilta-Sanomien urheilusivut	1
Pelit-lehti	1
Vauva-lehti	1
Yhteensä	35

Aikakauslehtien perheeseen kuuluvien naistenlehtien kannalta on kuitenkin mielenkiintoista, että perinteisten uutismedioiden lisäksi myös muutamat aikakauslehdet nostettiin suomalaisten huippumedioiden joukkoon. Image, Suomen Kuvalehti sekä aikakauslehtityyppinen Helsingin Sanomien Kuukausiliite saivat muutamia mainintoja. Yllättävin nosto oli Vauva-lehti, sillä lehti ei suinkaan edusta perinteisen journalismin ideologian mukaista tiukan objektiivista, nopeatempoista, yhteiskunnan valtaapitäviä tarkkailevaa uutisjournalismia. Vauva-lehti on siitä mielenkiintoinen vastaus, että se edustaa hyvin vahvasti perheen ja yksityisyyden piiriin liitettyä journalismia ja

mediaa – perinteisesti siis feminiiniseen kategoriaan miellettyä mediaa. Tämä muista listatuista huippumedioista täysin erilainen vastaus selittyy haasteltavan omalla elämäntilanteella ja sillä, että hän on itse seurannut paljon viime aikoina vauva-aiheisia lehtiä. Vauva-lehti on tyypillisesti sellainen media, jota seurataan todennäköisesti vakituisesti vain tietyssä elämäntilanteessa sen sijaan, että se olisi osa omaa mediamaisemaa rutiininomaisesti vuosien ajan.

Haastateltava 8: (...) kun tässä on ollut äitiyslomalla, on itekin lukenut ja perehtynyt näihin kaikkiin Vauva ja KaksPlus, tämmösiin, tosi laadukkaita lehtiä, ihan älyttömän laadukkaita, jotka ei tietenkään tuu millään tavalla muille tietoisuuteen, koska ei niitä varmaan lue kukaan muu kuin sellainen, jota se elämänpiiri koskettaa sillä hetkellä, mutta ihan älyttömän laadukkaita tällaiset erikoislehdet.

Haastattelija: Mikä niistä tekee laadukkaampia?

Haastateltava 8: Mä oon ihan hurahtanut siihen Vauva-lehteen, se on jotenkin niin, just niin siinä tarjoillaan niitä aiheita just, mitkä tavallaan, kun ne on tietekin just vauvaikäisten vanhemmille, ne lehdet, ei niitä varmaan muut jaksa lukea, mutta kun se on juuri niin, mikä sua kiinnostaa ja mitkä kysymykset sulla itellä on mielessä, ja hyviä juttuja, ne ettii hyviä haastateltavia (...)

Varsinaisia naistenlehtiä nuoret toimittajat eivät nostaneet esiin suomalaisia laatumedioita nimetessään. Taulukot 1 ja 3 havainnollistavat konkreettisesti sitä, miten haastateltavat eivät miellä naistenlehtiä huippujournalismin paikaksi. Nämä vastaukset voivat tarkoittaa sitä, että joko haastateltavat eivät itse todella koe naistenlehtien tekävän erityisen ansiokasta journalismia – ainakaan verrattuna kärkeen nostamiinsa medioihin ja journalismin lajityyppeihin – tai että he eivät halua antaa itsestään sellaista kuvaa, että arvostaisivat sellaista journalismin lajityyppiä, jota ei heidän käsityksensä mukaan yleisesti pidetä arvostetuimman, yhteiskunnallisen journalismin ytimenä. On olemassa se mahdollisuus, että haastateltavat haluavat vastauksillaan antaa itsestään erityisen fiksun ammatillisen kuvan journalistina, joka tiedostaa alan yleisesti arvostetut mediat. Toisaalta voi myös olla, että olen muodostanut tämän vaihtoehdon tutkielman tekijänä omassa mielessäni ja pohdin mahdollisia piilomerkitäyksiä vaikka niitä ei edes olisi todellisuudessa olemassa. Enimmäkseen haastateltavat vaikuttivat kyllä puhuvan varsin avoimesti ja rehellisesti mielipiteistään, ja vaikka tätä on mahdoton käytännössä arvioida ja todistaa, suurin osa vastauksista ja perusteluista vaikutti kuitenkin aidoilta ja rehellisiltä. On kuitenkin hyvä tuoda esiin, että vastausten takana voi ainakin teoreettisesti olla hyvinkin erilaisia seikkoja, jotka saattavat vaikuttaa vastauksiin ja siihen, miten ja kuinka totuudenmukaisesti haastateltavat kertovat näkemyksistään.

Strukturoituihin kysymyksiin saatujen vastausten lisäksi naistenlehtien enemmän tai vähemmän alhainen asema haastateltavien puheessa rakentuvissa journalismin hierarkioissa ilmeni myös muutenkin teemahaastattelujen keskusteluissa. Useampi haastateltava nosti esiin naistenlehtijournalismin kaupallisuuden ja kritisoi naistenlehtijournalismin nivoutuvan vahvasti yhteen mainonnan kanssa saaden aikaan negatiivisen sivumaun. Lehden sisällön ja mainonnan välinen yhteys nähtiin huolestuttavana ilmiönä ja sen pohdittiin uhkaavan journalismin kriittisyyttä ja objektiivisuutta. Erityisesti naistenlehtijournalismin yksi osa-alue, kauneusjournalismi, sai runsaasti kritiikkiä osakseen. Virve Rissanen (2014, 81) kirjoittikin pro gradu -tutkielmassaan, että kauneustoimittajuus on parjattua, ja kauneustoimittajat joutuvat perustelemaan työtään enemmän verrattuna muihin toimittajiin. Rissanen ehdottaa yhdeksi jatkotutkimuksen aiheeksi uutistoimittajien asenteita kauneustoimittajia kohtaan, ja uutis-, talous- tai ulkomaantoimittajina työskentelevät omat haastateltavani nostivatkin aihepiirin oma-aloitteisesti esiin naistenlehtijournalismista puhuttaessa. Naistenlehtijournalismiin liittyen juuri kauneusjournalismilla tuntui olevan haastateltavien mukaan kaikkein huonoin maine ja kyseisen osa-alueen nähtiin jopa ryvettävän kokonaan naistenlehtien mainetta.

Ehkä se vaara, joka jollain naistenlehtitoimittajilla voi olla, että niissä saattaa mainonnan ja journalismin rajoilla ollaan niin kuin vähän lähempänä vaaravyöhykettä kuin mitä uutistoimituksissa ollaan, että saadaan joitain tuotteita kotiin ja sitten niitä esitellään. Mainonnan ja journalismin pitäisi olla erillään kaikissa lajityypeissä. Naistenlehdissä se ei aina toteudu. (Haastateltava 1)

Jos journalismi on kunnianhimotonta, jos se keskittyy vain mainostamaan meikkipartnerien tuotteita, niin kyllä se mun mielestä ei ole journalismia, niin kuin journalismi yleensä käsitetään, se on jotain muuta. (...) Puolet ja puolet, puolet on journalismia ja puolet on mainoksia, vaik ne ois juttuja, niin on ne mainoksia. Ne on saaneet ilmaiset kuljetettuna tuotteet toimitukseen ja testaa niitä ja suosittelee jotain. Ja sitten ne hyvät jutut on niin kuin oikeeta journalismia. (Haastateltava 2)

Olen siis kuullut, lukenut jostakin sitä, että jollain tavalla tämä on saattanut joskus jossakin toimituksessa itsessään unohtua, se minkälainen valta mainostajalla on lehden sisältöön ja journalismiin, mikä se saisi olla ja mikä se on ollut. (Haastateltava 5)

(...) siihen liittyy tahmee vähän ällöttävä advertoriaalien ja sisältömainonnan vähän inhottava fiilis. (Haastateltava 6)

Haastateltava 3: Mutta ehkä nää tällä hetkellä nää kauneusjournalismi on aika paljon ryvettynyt. Sehän on tosi paljon ryvettynyt näissä syytöksissä, että ei nyt korruptiosyytöksiä, mutta vähän siihen tyyliin, että ostetaan sitä, että mitä suositellaan. Ja mikä on ihme, että jokin esimerkiksi autotoimittajat, niitä ei syytetä siitä, että pitäisi syyttää myös samasta. Ennen olisin sanonut että keskitasoa, mutta ne on nyt ehkä vähän keskitason alapuolella yleisesti ajateltuna, niin kuin kauneus ja meikki, ihan syystäkin ryvettyneet tällä hetkellä.

Haastattelija: Naistenlehtijournalismi yleensä?

Haastateltava 3: Ei, ei siis mun mielestä naistenlehtijournalismi yleensä ole ryvettynyt, mutta se on yksi osa-alue sieltä.

Muutama haastateltava viittasi myös tarkemmin esimerkkinä taannoiseen tapaukseen, jossa Anna-lehden toimittaja oli tehnyt Julkisen Sanan Neuvostoon valituksen Gloria-lehden Kaunis Gloria -liitteestä ja sen sisältömainonnasta. Toimittaja oli Journalisti-lehden (2013) mukaan valituksen tehtyään joutunut omassa lehdessään tukalaan tilanteeseen ja hänet oli siirretty tehtävistään sivuun, koska valitukseen ei omalla työpaikalla suhtauduttu suopeasti. Tapaus sai varsin runsaasti julkisuutta eri mediakeskusteluissa, mikä huokui haastateltavienkin puheista. Yhteenvedona voidaan siis havaita, että journalismin lajityyppien välisten hierarkioiden lisäksi haastateltavat muodostivat hierarkioita vielä lajityyppien sisälläkin aihepiireittäin. Haastateltavat mielsivät pitkät artikkelit, henkilöhaastattelut ja yksityisestä yleiseen -ilmiöjutut arvostetuimmiksi naistenlehtijournalismin sisällä, kun taas muoti- ja kauneusjournalismi miellettiin auttamatta pohjasakaksi, jonka nähtiin peräti pilaavan naistenlehtien yleistäkin mainetta.

Kun tarkastellaan nuorten toimittajien esittämää kritiikkiä ja pohdintoja, yhteenvedona voidaan sanoa, että haastatteluissa rakentuvaan naistenlehtijournalismin alhaisempaan asemaan journalismin sisäisissä hierarkioissa vaikuttivat ainakin

- puheessa tuotettu naistenlehtijournalismin toiseus journalismin sisällä eli naistenlehtijournalismin mieltäminen ”ydinjournalismin” ulkopuolelle
- naistenlehtijournalismin mieltäminen hömpäksi, pinnalliseksi, epärelevanttien tai epäkiinnostavien aiheiden käsittelijäksi
- käsitys yhteiskunnallisen ulottuvuuden vähäisyydestä, puuttumisesta tai riittämättömyydestä
- kokemus mainonnan ja journalismin yhteenkietoutumisesta ja kauneusjournalismin huonosta maineesta

5.4 Teema 4: Journalismin sukupuolittuneisuus ja sukupuolen hierarkia

Journalismin sukupuolittuneisuus ilmenee monin tavoin journalismin sisäisessä hierarkiassa, mukaan lukien haastateltavien puheessaan tuottamissa arvojärjestyksissä. Tässä tulosluvussa käyn tarkemmin läpi, millaisia näkemyksiä haastateltavilla oli journalismin sukupuolittuneisuudesta, ja tarkastelen journalismin sukupuolittuneisuuden suhteutumista haastateltavien muodostamiin arvojärjestyksiin.

Yhtenä teemahaastattelun kysymyksenä kysyin nuorilta toimittajilta, onko heidän mielestään journalismi jollain tavalla sukupuolittunutta. Kahdeksan kymmenestä vastaajasta oli sitä mieltä, että kyllä, ja kaksi kymmenestä puolestaan ei. Toinen ei-kategoriaan kuuluvista toimittajista silti itsekin antoi puhuessaan esimerkkejä journalismin sukupuolittuneisuudesta, muttei kuitenkaan itse kokenut, että journalismi tai journalistinen ala olisi varsinaisesti sukupuolittunutta:

Se ainut on se että, ehkä naistenlehtijutut tai viihdejutut ne leimataan, että ne on naisten hömppäjuttua, no tulee sitä alan sisältäkin, mutta ulkopuolelta myös, vähän niin kuin aliarvioidaan naisia, vähän pistetään, että ne on semmosia hömppiä. Mutta en ole itse koskaan semmosta ajatellut enkä ole loukkaantunut semmoisesta enkä koe mitenkään. Se on musta ainut ehkä mikä on vähän sukupuolittunutta, mutta alan sisällä se ei näy millään tavalla, etteikö naiset tai miehet voisi päästä samoille, on naispäätoimittajia, enkä koe, että siinä tavallaan tapahtuisi mitään semmoista. (Haastateltava 8)

Moni haastateltava oli sitä mieltä, että journalismi on samalla tavalla sukupuolittunutta kuin yhteiskuntakin ja että journalismin sukupuolittuneisuus heijastelee yhteiskunnan sukupuolittuneisuutta. Tarkemmin ottaen sukupuolittuneisuus ilmeni haastateltavien mukaan esimerkiksi toimitusten rekrytointiasioissa ja uralla etenemisessä esimerkiksi naispäätoimittajien vähäisenä määränä sekä journalismin lajityypeissä ja sisällöissä. Vaikka esimerkiksi edellinen haastattelusitaatti haastateltava 8:lta oli eriävä mielipide, rekrytoinneissa ja uralla etenemisessä moni haastateltava näki sukupuolittuneisuuden pulmallisena erityisesti naisten kannalta. Muutama eriävä mielipide tuli esiin, mutta useampi haastateltava kuitenkin koki, että naisten on vaikea päästä toimitusten korkeimpaan johtoon. Osa haastateltavista puhui myös siitä, että miehiä palkataan muutenkin toimittajan töihin suhteellisesti helpommin, koska alan naisvaltaisuuden takia vähäisistä miestoimittajista tulee samalla entistä kysytympiä. Haastateltavat antoivat paikoin varsin suorasukaisiakin esimerkkejä miesten suosimisesta toimituksissa ja rekrytoinneissa naisten kustannuksella:

Haastateltava 5: Naisia on ainakin enemmän toimituksissa, eli miehet on häviävä luonnonvara. Minä voin ihan hyvin suolata tässä Turun Sanomia, en mä enää kyllä muistakaan sen nimeä, mutta joku niistä, joka ottaa Turun Sanomiin töihin aikanaan väkee, mä soitin että voisiko päästä kesätöihin. Se sanoi, että hyvä kun sä olet mies, me yritetään saada tänne miehiäkin töihin, kun täällä on vain naisia nykyään kaikki hakijat. (...)

Haastattelija: Miltä sinusta tuntui silloin puhelimesta?

Haastateltava 5: Se ei sinänsä yllättänyt, että naisia on niin paljon hakijoissa, koska koulussa meidän luokalla oli paljon enemmän naisia ja kaikilla muillakin vuosikursseilla oli naisia hakijoina. Joka kerta kun mä hain tiedotusoppiin, niin joka kerta 70 % oli naisia hakijoina pelkästään pääsykokeissa. Ja sitä kautta se oli yllätys, että media on, niin kuin kuluttajana en ole samanlaista jakaumaa huomannut sitten niissä lopputuotteissa eli lehdissä ja sähköisissä viestimissä. Se ei ole sieltä kautta tullut esille, vaan lähinnä opintojen kautta. Se ei yllättänyt mua, että hakijana on enemmän naisia, mutta se yllätti, miten se pomo sanoi sen.

Semmoisia niin kuin ylimpiä pomoja, eli päätoimittajia, niitä on aika vähän naisia. Se on yks juttu. Keskijohdossa on naisia pilvin pimein. (Haastateltava 9)

Yksi haastateltavista kuvaili miesten suosimista rekrytoinneissa siten, että hänen mukaansa miestoimittajia esimerkiksi palkataan kesätyöjakson jälkeen taloon helpommin kuin naisia. Haastateltavan mukaan miestoimittaja voi olla aivan keskitasoa ja tulla silti palkatuksi, mutta naistoimittajan pitää olla poikkeuksellisen hyvä. Haastateltava puhui siitä, kuinka miehiä nostetaan naisia helpommin sankaritoimittajiksi – ilmiö, jonka myös Ruoho ja Torkkola (2009, 52) havaitsivat kuvaillessaan toimittajien erilaisia uratyyppejä.

Haastateltava 4: Näkisin, että tilanne tällä hetkellä näyttää ehkä siltä, että ala on aika nopeasti naisistunut. Mä näkisin, että ainakin omasta toimituksesta, kun naisista on käytännössä ylitarjontaa ja miehiä on liian vähän, niin miehet saa paljon helpommin erikoisduuneja ja tavallaan näkyvämpiä aiheita ja heitä ehkä vakinaistetaan nopeammin, ja näen tavallaan, että naiset, kun meitä vaan on enemmän, nähdään sitten enemmän massana. Jos siellä on sitten joku osaava mies, niin musta tuntuu, että sen ei tarvi välttämättä olla niin taitava kuin naisen, jotta hän saa vähän niin kuin erityiskohtelua, että onhan toki suoraankin sanottu, että halutaan palkata miehiä ja halutaan miehiä kesätoimittajiksi ja pyritään siihen. Mä ymmärrän sen sen takia, että on ihan olennaista, että radiossa kuullaan miehenkin ääntä, ei se vaan niin voi mennä, että siellä on pelkkiä naisia, mutta että kyllä mä näkisin, että se on aika jollain tavalla läpinäkyvää, miten näitä miehiä nostetaan sankaritoimittajiksi, vaikka niillä ei ehkä olisi siihen mitään muita kannuksia kuin miehuus.

Haastattelija: Miten se erottuu, onko naiset tavallaan massaa, erottuuko se jotenkin joukosta?

Haastateltava 4: Joo, kyllä mä näkisin näin, jos vaikka ajattelee vaikka kesätoimittajia, että kuka saa jäädä taloon syksyllä, niin jos sä oot mies ja hoitanut hommasi hyvin niin kyllä se on todennäköisempää kuin jos sä oot nainen ja hoitanut hommasi hyvin, niin kyllä naisena melkein pitää hoitaa älyttömän hyvin, jos meinaa jäädä taloon.

Haastattelija: Onko journalismi ja journalismin käytäntö jollain muulla tavoin sukupuolittunutta, teema, aiheet, media, työ?

Haastateltava 4: No yhä enemmän naisia on toki menossa politiikan toimituksiin ja taloustoimituksiin ja näin, nää on kuitenkin ollut semmoisia aika miesvaltaisia aloja, mutta kyllä mä siis sanon, että näissäkin naisen täytyy olla ihan über-hyvä, että sen täytyy olla ihan älyttömän hyvä, miehen ei niinkään, että mies voi siten olla ihan keskitasoakin periaatteessa. Ja mä mietin, että kun se on ihan väistämätöntä, kun se on niin, että kun naisia on tässä uudessa sukupolvessa niin paljon enemmän, ehkä ei ole niin sillä tavalla perinteisesti, että ei ole enää semmosta, että miehet hoitaa politiikan ja naiset hoitaa sitä ja tätä, että musta se on sillä tavalla tasa-arvoiseksi muuttunut, ainut ongelma on, että naisen pitää olla niin hirvittävän paljon parempi kuin miehen, jos haluaa niin kuin edetä.

Haastattelija: Mistä se johtuu?

Haastateltava 4: Siitä kun naisia on liikaa tavallaan tai miehiä on liian vähän, näin.

Sukupuolittumisen ilmenemistä journalismin lajityypeissä ja sisällöissä haastateltavat katsoivat hyvinkin erilaisista näkökulmista: osa haastateltavista koki, että esimerkiksi talous, politiikka ja urheilu on perinteisesti mielletty maskuliiniseksi aihepiireiksi ja samalla kovaksi journalismiksi. Osan haastateltavista mukaan alan naisistuessaa näihin aihepiireihin erikoistuvissa toimituksissa työskentelee kuitenkin entistä enemmän naisia, jolloin sukupuolittuneisuus on täten toimitustyössä murtumassa tai jo murtunut. Samalla osa haastateltavissa näki, että tästä johtuen myös perinteisen kova-pehmeä-jaon sukupuolittuneisuus käytännön työssä on vähentynyt tai jo peräti poistunut.

Joo, onhan sekin nyt pakosta, kaikki tässä maailmassa on jollain tavalla sukupuolittunutta varmasti, jo se, että meillä on naistenlehtiä ja miestenlehtiä niin kertoo siitä, että on sukupuolittunutta ja varmasti niin kuin on olemassa jotain semmosia näkemyksiä, että just tietynlaiset niin kuin kovat uutiset, asiajutut, talous, politiikka on jotenkin miehisiä ja nää pehmeät jutut, kaikki perhe ja tämmöset henkilöjutut on jotenkin naisellisia. Mutta en mä alan sisältä katsoen, niihin tekijöihin se ei ylety ainakaan millään tavalla, niin kuin naistoimittajat tekee yhtä lailla niitä kovia juttuja kuin miestoimittajat tekee pehmeitä juttuja [naurahdus], ei mun mielestä sillai. (...) Esimerkiksi meidän toimituksessa on varmaan nyt, vaikka ulkomaita pidetään sillei kovana alana ja niin kuin väkivaltaa ja kovaa maailmapolitiikkaa, niin meillä olisiko peräti naisvaltainen toimitus tällä hetkellä. Ja sitten taas mä en usko yhtään, mä en ole havainnut minkäänlaista merkkiä siitä, että tässä talossa mitenkään kumpakaan sukupuolta vähäteltäisiin tai korostettaisiin takia, että sattuu olemaan mies tai nainen. (Haastateltava 6)

Minun mielestä ei, sanotaan aina, että talous ja politiikka on enemmän niin kuin miehistä alaa, mutta en minä koe ollenkaan niin, jos mietitään, niin Suomessa talouden ja politiikan toimittajia varmaan niissä on naisia melkein yhtä paljon kuin miehiä, ja ihan samalla tavalla sekä naiset että miehet seuraa niitä molempia, että en minä kyllä koe. (Haastateltava 8)

Yksi haastateltavista kuvaili, että vaikka kovan ja pehmeän välisen journalismin jaottelun sukupuolittuneisuus on hänen mielestään pitkälti murtunut, aihepiirien sukupuolittuneisuus saattaa

kuitenkin näkyä yhä miesten vastahankaisuutena työskennellä pehmeiden aiheiden parissa. Haastateltavan mukaan vaikka naiset valloittaisivatkin perinteisiä miehiseksi miellettyjä journalismin lajityyppien alueita, miehet eivät välttämättä ”kyräilemättä” syvenny perinteisesti feminiinisiksi miellettyihin sosiaali- ja terveysaiheisiin.

(...) kun naisia on niin paljon, se on murtunut se, kun ennen vanhaan talous ja politiikka oli miesten hallussa. Mutta nyt tilanne on se, että kun naisia tulee lisää, niin naiset niissä tehtävissä mun mielestä ovat aika näkyviä persoonia, jos vaikka ajattelee Ylen politiikan toimittajia, niin ketä sieltä nyt tulee mieleen, niin vaikka se ei ole politiikan toimittaja niin käsittelee poliittisia asioita, niin Sanna Ukkola tulee mieleen, nuori nainen. Sitten taas maikkarin politiikan toimittaja Mari Haaviston kolumni kiersi tossa vastikään tosi laajasti, hänkin on aika näkyvä persoona, sit siellä on Eeva Lehtimäki ja jos ajattelee Hesarin politiikan toimittajia, osaan nimetä Piia Elosen, en mä niin kuin, okei joitain miespuolisia myöskin, mutta musta se on murtunut. Sanotaan näin, että mieluummin helpommin se menee niin päin, että naiset tunkeutuu näihin niin sanottuihin miehisiin teemoihin, mut sitten taas ehkä se ei toimi toisin päin, että miehet erityisesti taas pureutuisi näihin sosiaali- ja terveysaiheisiin, ainakaan sillai niin kyräilemättä (...). (Haastateltava 4)

Sitaatit havainnollistavat hyvin sen, kuinka haastateltavat tiedostavat perinteisen kovan ja pehmeän journalismin välisen jaon, mutta kokevat tilanteen muuttuneen. Mielenkiintoista on, kuinka kova–pehmeä-jako elää ja muovautuu haastateltavien mukaan: perinteisesti pehmeistä aihepiireistä nähtiin joidenkin mukaan jo tehtävän etusivun kovia uutisia. Haastateltavan puheessa täten perinteisesti naistapaiseksi ja feminiiniseksi miellettyyn journalismiin liitetyt aiheet ja journalismi liukuvat ”todellisena” ja kovana pidetyn journalismin ytimeen:

No niin, siis tehtaot ja talous, teollisuustekniikka mielletään maskuliiniseksi, päivähoito, terveys-sosiaalitoimi mielletään feminiiniseksi. Mutta sitten kun tullaan koviin ja pehmeisiin uutisiin nykyään tehdään ihan älyttömästi kovia uutisia sosiaalialalta. Vanhainkodeista, lääkäri- ja terveyskeskuksista, päiväkodeista, että voisin kyllä sanoa, että jos semmoinen jako on ollut joskus, niin kyllä se on aika kivasti murentunut. Että uutisaiheeksi kelpaa kyllä... Sanotaan niin kuin, että tehtaalle ostetaan uusi paperikone, niin ei se ole automaattisesti kova uutinen, vaikka siinä liikkuisikin tietty määrä rahaa, vaan siis kyllähän tällaiset ihmistä lähelle nousseet uutiset on nousseet koviksi uutisiksi niin kuin jo monia, monia vuosia sitten. Se miten vanhainkodeissa kohdellaan vanhuksia, ne on ihan semmoista etusivun kamaa. Että jos on ollut tällainen sukupuolijako, niin se on mun mielestäni mennyt iloisesti sekaisin. (Haastateltava 9)

Osa haastateltavista puolestaan koki, että sukupuolittunut työnjako ja erikoistuminen näkyvät paikoin yhä tänäkin päivänä toimituksissa. Myös aihepiireittäin tai lajityypeittäin kova–pehmeä-jaon sukupuolittuneisuuskytkökset olivat osan haastateltavista mukaan yhä voimassa.

Haastattelija: Onko journalismi sukupuolittunutta?

Haastateltava 3: On se. Taloustoimituksessa on miehiä, politiikantoimituksessa on miehiä. Naiset tekee sosiaali- ja terveysasioista ja no ehkä myös tällasia, no naistenlehdissä ei ihan hirveästi miehiä ole. Jos pitää tehdä juttu vauvoista, niin sinne lähetetään nainen ja jos täytyy tehdä juttu henkilökuva tai jokin tällainen, niin eihän sinne tietenkään aina nainen, mutta yleensä.

Haastattelija: Mitä sä ajattelet, kun sanoit, että ehdottomasti journalismissa on sukupuolittuneisuutta, mitä sä ajattelet siitä?

Haastateltava 3: Se on typerää ja väärin, mutta näin se vain on.

Haastattelija: Minkä takia se on typerää ja väärin?

Haastateltava 3: Sen, että taloustoimituksessa, toisaalta varmaan muissa taloustoimituksissa ei ole niin sukupuolittunutta kuin tuolla meillä [toimituksessa X], mutta kyllähän se on hyvin yksisilmäistä, että mitä heterogeenisempi toimittajakunta, sitä parempia juttuja, koska sitä laajemmin käsitellään aiheita totta kai, kun juttuaiheita keksitään, totta kai, vaikka kuinka yritetään olla objektiivisia, niin tehdään juttuja aiheista, joita itse kiinnostaa ja jotka on oman elämänpiirin ympärillä ja se, että oot kolmekymppinen nainen tai viisikymppinen mies, niin se on pikkasen eri asia. (...) Minä uskon, että enemmän arvostetaan maskuliinisia aiheita, mutta must se riippuu tosi paljon, että se riippuu niin paljon siitä ihmisestä, mutta kun se on kuitenkin tämmönen, että päälliköistä suurin osa on miehiä. Journalismissa myöskin, että he arvostaa, ei kaikki, mutta suurin osa arvostaa enemmän kuitenkin miehisiä aiheita.

Puhtaasti juttujen sisältöjä koskien osa haastateltavista koki, että sukupuolittuneisuus ilmenee esimerkiksi kielen käytössä ja eri toimijoiden esittämisessä ja jutuissa esiintyvien toimijoiden sukupuolijakaumassa.

(...) että jos haastatellaan jotain naista, niin mainitaan, että hän on äiti, kuin jos miestä, että hän on isä. Samoin, jos haastatellaan jotain yritysjohtajaa, jos se on mies, niin se on juttu vaan yritysjohtajasta, mutta jos se on nainen niin se on juttu naisyritysjohtajasta ja sitten kysytään, miten työn ja perheen yhteensovittaminen onnistuu. Että kyllä sellaiset yhteiskunnan mielipiteet ovat jollain tavalla myös rakentuneet journalismiin. (Haastateltava 7)

Taloussivuilla on enimmäkseen miesten kuvia. Toimijat siellä ovat miehiä. Mutta sekin on, johtuu aika pitkälle siitä, että ne toimijat on miehiä. Meillä on yhteiskunnassa on tasa-arvo-ongelma, mikä sitten peilautuu journalismiin. (Haastateltava 9)

Yllättävää oli, että kymmenestä haastateltavasta yksi haastateltava silminnähden turhautui kysyttäessä journalismin mahdollisesta sukupuolittuneisuudesta. Kysyin kysymyksen häneltä samalla tavalla kuin muilta, mutta tämä haastateltava kertoi, ettei ymmärrä kysymystä, eikä hän selvästi vaikuttanut edes asiaa tarkemmin selittäessäni ymmärtävän asiaa. Oli yllättävää, että haastateltava vaikutti olevan jopa ärtynyt ja puolustuskannalla, vaikka itse nimenomaan tarkoituksella halusin kysyä tästä teemasta mahdollisimman neutraalisti jättäen tilaa

mahdollisimman paljon haastateltavien tulkinnoille ja lähestymistavoille. Kun kyseinen yksittäinen haastateltava ei vaikuttanut aluksi ymmärtävän kysymystä, jouduin kuitenkin avaamaan asiaa tarkemmin ja esittämään erilaisia tarkemmin johdattelevia kysymyksiä. Mainitsin, että joidenkin teorioiden mukaan pehmeää journalismia ja teemoja saatetaan pitää naistapaisena journalismina ja kovaa journalismia ja teemoja miestapaisena, ja samalla kysyin, että kokeeko haastateltava, että tällaista olisi olemassa vai pitääkö hän tällaista vieraana ajatuksena.

Haastateltava 1: Millä tavalla se ilmenisi? [ääni hieman kiihtynyt ja turhautunut] Eihän meillä ole lehtijutun päällä mitään, että tämä on suunnattu naisille.

Haastattelija: Tämä olikin minun kysymykseni, että koetko, että tällaista on journalismissa.

Haastateltava 1: Mutta mä en oikein tajua, että miten se voisi ilmetä [turhautunut, naurahdus], siis että jos ajatellaan vaikka [mediaa jossa haastateltava työskentelee], niin kuka tahansa voi lukea sieltä minkä tahansa jutun, ei siellä minkään mun jutun päällä lue, että se on miehille, koska tässä on kovaa aihetta. Jos jotain naista kiinnostaa, se voi lukea sen. Sitä en osaa yhtään sanoa, voihan todellisuudessa olla, että miehet todellisuudessa lukee niitä kovempia aiheita ja naiset lukee pehmeämpiä aiheita, mutta se ei ole taas millään tavalla sit mun vika.

Epäselväksi jäi, miksi haastateltava oli tästä aiheesta niin turhautunut – siksikö, ettei hän määrittelyjen ja jopa ohjailevien tarkentavien kysymysten jälkeenkään ymmärtänyt kysymystä journalismin sukupuolittuneisuudesta? Vai kokiko hän aihepiirin vain kenties epämiellyttäväksi tai epärelevantiksi? Vai kokiko hän, että haastattelijana väitän, että journalismi on ehdottomasti sukupuolittunutta ja ärsyntyä siksi vai johtuiko haastateltavan reaktio jostain kokonaan muusta asiasta? Tähän en voi tietää vastausta, mutta reaktio oli selkeästi poikkeava muihin haastateltaviin verrattuna.

Suorien journalismin mahdollista sukupuolittuneisuutta koskevien vastausten ohella journalismin sukupuolittuneisuus ilmeni myös haastateltavien puheessa rakentuvissa henkilökohtaisissa arvojärjestyksissä ja heidän arvioissaan alan sisäisistä yleisistä hierarkioista. Näissä henkilökohtaisissa ja oletetuissa alan yleisissä hierarkioissa nimenomaan perinteisesti maskuliinisiksi tai miehisisiksi mielletyt journalismin lajityypit nousivat korkeimmalle ja feminiinisiksi mielletyt lajityypit sijoituivat alhaalle. Kuten luvussa 2.3 kirjoitin, perinteisesti kovan uutisjournalismin genreen mielletyt journalismin lajityypit kuten talousjournalismi, politiikan journalismi, ulkomaanjournalismi ja yleisesti uutisjournalismi ovat journalismin sukupuolinäkökulmasta tarkasteltuna nimenomaan kytketty maskuliinisuuteen ja mieheyteen – eli

juuri ne lajityypit, jotka haastateltavat arvioivat arvojärjestyksiensä huipulle. Vastaavasti haastateltavat mielsivät alhaalle arvoasteikoissaan naistenlehtijournalismin ja viihdejournalismin, jotka ovat – kuten luvussa 2.3 toin esille – perinteisesti feminiinisyyteen tai naiseuteen liitettyjä journalismin lajityyppejä. Kuten aiemmin olen tuonut esille, hierarkian näkökulmasta juuri kovalla ja vakavalla journalismilla on ollut perinteisesti korkeampi status kuin pehmeällä ja viihteellisellä (Ruoho & Torkkola 2010, 142; Melin 2008, 36–37; Carter ym. 1998, 13). Haastateltavien puheessa rakentuvat eri lajityyppien väliset arvojärjestykset ja myös naistenlehtien jääminen suomalaisten huippumedioiden listan ulkopuolelle näyttivät pääsääntöisesti tukevan tätä teoriaa.

Yleisaikakauslehtijournalismin ja naistenlehtijournalismin toisistaan poikkeava status nuorten toimittajien puheessa oli varsin mielenkiintoinen tulos sukupuolisilmälasiensa läpi tarkasteltuna. Peräti puolet haastateltavista nosti yleisaikakauslehtitoimittajan työn henkilökohtaiseen eniten arvostamiensa töiden kärkiviisikkoon ja monen haastateltavan mielikuvien mukaan alalla myös yleisesti arvostetaan yleisaikakauslehtijournalismia. Aikakauslehdet Image, Suomen Kuvalehti ja aikakauslehtityyppinen liite eli Helsingin Sanomien Kuukausiliite nostettiin kolmasti suomalaisten huippumedioiden joukkoon sijoittuen täten keskivaiheille myös tässä kategoriassa. Haastateltavat perustelivat aikakauslehtijournalismin arvostusta paljon sillä, että aikakauslehdessä on heidän käsitystensä mukaan aikaa yleensä enemmän perehtyä ja syventyä juttuihin ja saada siten laadukasta journalismia aikaiseksi.

(...) yleisaikakauslehden toimittajan työ, että niillä on aikaa ja niillä on tilaa käytettävissä ja ne pystyy tekemään sellasia reppareita, tosi hienoja ja todella koskettavia, todella yhteiskunnallisesti tärkeitä, ehkä myös analysoivia juttuja, joissa tavallaan parhaimmillaan pystyis näkemään laajemmin, yhden ihmisen kautta pystysi näkemään laajempia asiayhteyksiä ja kaikkea tällaista, must se on tosi hienoa. (Haastateltava 3)

(...) aikakauslehtijournalismi on sellanen, jota vähän kadehditaan siis sanomalehdissä. Meidän mielestähän meidän kakkoskerroksen teematoimitus saa tehdä hirveen huolella ja pitkään juttuja ja siis heidän tahtinsahan on varmaan ihan tosi kiireistä verrattuna johonkin aikakauslehtiin mutta siis... Kyllä aikakauslehtitoimittajia arvostetaan alan sisällä varmasti siksi, että onhan se ihan selvää, että jos sä teet viikon tai vaikka pidemmänkin aikaa jotain juttua niin onhan sulla ihan eri tavalla aikaa paneutua siihen aiheeseen. Ja toisaalta onhan sulla myös velvollisuus tehdä se, että ethän sä saa jättää pinnalliseksi sitä käsittelyä ja kyllähän se pinnallisemmaksi jää, jos sä käytät johonkin juttuun neljä tuntia kuin jos sä käytät johonkin juttuun neljäkymmentä tuntia, se on ihan päivänselvä asia. Mut sitten ehkä siihen liittyy vähäsen tämmönen myös että... ”no helppohan se teidän on” (nauradus), siis puhun tälleen mututuntumalla, mutta musta tuntuu, että siinä on vähän sellane asetelma, että no helppohan se on tehdä pitkä puhutteleva juttu Suomen Kuvalehteen tai Hesarin kuukausiliitteeseen tai Annaan, olkoon mikä on, kun siihen saa käyttää sitä aikaa, niin vähän sellanen että voikun te tietäsitte [naurua]. (Haastateltava 10)

Vaikka haasteltava 10 viittaa aikakauslehdissä myös Anna-lehteen, toisessa yhteydessä hän kuitenkin viittaa siihen, että nimenomaan naistenlehtijournalismi ja naistenlehtitoimittajan työ eivät hänen mielestään ole alalla juurikaan arvostettuja. Käytännössä siten näen, että tässä lainauksessa haastateltava viittaa ennen kaikkea ajankäytön mahdollisuuksiin myös naistenlehdissä. On kuitenkin huomionarvoista, että kun haastateltavien yksi selkeimmistä ja useimmin toistuvista perusteluista aikakauslehtitoimittajan työn ja aikakauslehtijournalismin arvostuksen suhteen oli ajankäytön mahdollistama perehtyneisyys ja laatu, samat perustelut eivät nostaneet naistenlehtijournalismin asemaa yhtä korkealle hierarkiassa. Vaikuttaakin siltä, että siinä missä yleisaikakauslehtiä arvostettiin median ja journalismina ajankäytön ja perehtyneisyyden näkökulmasta, naistenlehtiä arvotettiin pääasiassa sisältönsä puolesta. Yksi suurimmista eroista yleisaikakauslehtien ja naistenlehtien sisällöissä lienee naistenlehtien profiloituminen nimenomaan naisten elämänpiiriin liitettyihin asioihin ja aiheisiin. Koska naistenlehtien yhteiskunnallistakaan sisältöä ei tunnuta mielleltävän lähtökohtaisesti yhteiskunnalliseksi eikä aikakauslehdille ominaisen joustavamman ajankäytön nähty tekevän naistenlehdistä samalla tavalla syvällisen ja laadukkaan journalismin medioita, väitän, että yksi – ei kuitenkaan välttämättä ainoa – arvoa laskevista seikoista on kytkös naiseuteen ja populaariin. Naistapaiseen journalismiin sisäänrakennetusti linkitetyllä alhaisemmalla statuksella journalismin sisäisessä hierarkiassa voi tulkita olevan kytkös myös haastateltavien puheen tuottamaan arvostuseroon aikakauslehtijournalismin ja naistenlehtijournalismin välillä. Toisaalta myös luvussa 5.3 käsitellyn kauneusjournalismin ja kaupallisuuden kytkös naistenlehtijournalismin maineeseen nivoutuvana osa-alueena saattaa vaikuttaa siihen, miksi haastateltavat arvottivat muun aikakauslehtigenren korkeammalle. Silti – tässäkin tapauksessa sukupuoli-aspekti nivoutuu myös journalismin kaupallisuuteen, sillä se on aiemmassa teoriassa linkitetty naistapaisuuteen, kuten luvussa 2.2.1 kirjoitin.

Erityisen noteerauksen sukupuolittuneiden hierarkioiden näkökulmasta ansaitsee myös urheilujournalismin ja verkkojournalismin alhainen asema haastateltavien vastauksissa. Kuten esimerkiksi Monika Djerf-Pierre (2007, 97–98) ja Lucie Schoch (2013) tuovat esiin, urheilujournalismi on linkitetty varsin vahvasti mieheyteen ja maskuliinisuuteen, ja toimittajakunta sekä lajityypin yleinen imago ovat perinteisesti olleet miesvaltaista ja maskuliinista. Miestapaisuudesta huolimatta urheilujournalismilla on kuitenkin yleisesti ollut journalismin sisällä uutisjournalismia alhaisempi status, kuten David Rowe (2007) jo artikkelinsa provokatiivisessa otsikossa tuo esille rinnastaen urheilujournalismin uutismedioiden leluosastoksi. Samoin suurimmassa osassa graduni teemahaastatteluissa rakentuvissa hierarkioissa urheilujournalismi sijoittui varsin alhaalle, joten kyseiseen journalismin lajityyppiin linkitetty miehisuus ei

urheilujournalismin kohdalla nostanut statusta. Djerf-Pierre (2007, 97–98) onkin todennut, että journalismin lajityypin oletettu maskuliinisuus tai miestapaisuus ei kuitenkaan automaattisesti ja jokaisen lajityypin kohdalla takaa korkeaa statusta – esimerkkeinä juuri urheilujournalismi ja rikosjournalismi, joiden laatua ja arvoa on Djerf-Pierren mukaan vahvasti kyseenalaistettu. Gradussani moni haastateltava kritisoikin urheilujournalismia samantyyppisin argumentein kuin viihdejournalismia ja naistenlehtijournalismia: näitä lajityyppejä ei mielletty yhteiskunnallisen ja kriittisen journalismin ytimeen, ja myös urheilujournalismia leimasi puheissa tuotettu toiseus verrattuna kovan uutisjournalismin standardiin. Poikkeuksena oli kaksi haastateltavaa, jotka näkivät, että urheiluun liittyy yhteiskunnallinen ulottuvuus. Toinen haastateltavista mielsi urheilujournalismin tästä syystä varsin korkealle olettamassaan alan sisäisessä hierarkiassa, mutta hän ei kuitenkaan nostanut urheilujournalismia omaan kärkiviisikkoonsa.

Väitän, että urheilujournalismi on myös journalismin miehiseksi miellettyistä lajityypeistä viihteellisin, ja siltä uupuukin Rowen (2007) mukaan tietty vakava yhteiskunnallinen olemus, joten jo tämä voi olla yksi syy alempaan statukseen haastateltavien vastauksissa. Kuten aiemmin olen tuonut esille, viihteellisyys on alan tutkimuksessa mielletty arvostettuna pidetyn yhteiskunnallisen journalismin vastakohdaksi ja jopa uhaksi. Journalismin viihteellisyys ja viihteellistyminen ovat puolestaan linkitetty naiseuteen, joten näiden kytkösten kautta voidaan päätellä, että vaikka urheilujournalismin imago on miehinen, sen kevyet, viihteelliset ja epäyhteiskunnalliset piirteet – sukupuolisilmälasiensa läpi katsottuna piirteet, jotka on linkitetty naiseuteen tai feminiinisyyteen – laskevat kyseisen lajityypin statusta. Kuitenkin mielenkiintoiseksi kysymykseksi nousee – kumpi on lopulta journalismin lajityypin tai median arvostukseen enemmän vaikuttava ominaisuus: yhteiskunnallisuus vai sukupuolittuneisuus? Tämä on tärkeä kysymys journalismin sukupuolittuneiden hierarkioiden kannalta, mutta on muistettava, että kuten tässä pro gradu -työssä olen aiemmin nostanut esiin, yhteiskunnalliseksi miellettyyn journalismiin on linkitetty lähes itsestäänselvästi ja sisäänrakennettuna journalismin miehisuus. Kiinnostavaa olisi silti selvittää, voidaanko nämä purkaa toisistaan täysin erillisiksi ominaisuuksiksi. Kumpi vaikuttaisi tällöin eniten esimerkiksi juuri imagoltaan maskuliiniseen, mutta ei yhteiskunnan valtarakenteita ja päättäjiä aktiivisesti vahtikoiran lailla tarkkailevaan vaan viihteellisiin urheilukilpailuihin ja -tuloksiin keskittyvään urheilujournalismiin?

Mikä sitten on haastateltavien puheen tuottamissa hierarkioissa varsin alhaalle jääneen verkkojournalismin sukupuoliaspekti? Haastateltavista suuri osa oli sitä mieltä, että verkkojournalismi on aliarvostettua alalla ja että verkkotoimitus on paikka, jonne joudutaan

ennemmin kuin hakeudutaan. Verkkojournalismin nopeuden nähtiin myös saavan aikaan virheitä, joiden miellettiin laskevan verkkojournalismin statusta samoin kuin viihteellisyys, klikkien houkuttelu ja ylilyönteihin sortuvat otsikot. Sukupuolinäkökulmasta tarkastellessa kyseessä on suhteellisen uusi journalismin lajityyppi ja media – ainakin jos verrataan printtimediaan, radioon ja televisioon – joten voiko olla, että lajityypille ei ole muodostunut selkeää sukupuolittuneisuutta? Väitän, että verkkojournalismissa yhdistyy sekä miestapaisuus että naistapaisuus: miestapaisuus ilmenee pyrkimyksenä perinteistä uutisjournalismiakin nopeampaan raportointiin ja uutisointiin, ja verkko median ja teknologian on imagoltaan yleisellä tasolla todennäköisemmin varsin maskuliininen kuin feminiininen. Verkkoon kuitenkin mielletään viihteellisyys, klikkijournalismi ja sensaatiohakuiset otsikot, jotka voidaan puolestaan kytkeä jälleen journalismin viihteellisyyteen – ja sitä kautta naistapaisuuteen. Väitän, että verkkojournalismin sukupuolittuneisuus voidaan määrittää sitä kautta, kumpaan osa-alueeseen keskitytään – teknologiaan ja nopeaan uutisraportointiin vai viihteellisiin sisältöihin ja kohuotsikoihin. Osittain samankaltaista ja hyvin mielenkiintoista pohdintaa verkkojournalismin sukupuolikysymyksistä esitti haastateltava 10:

Verkko on mun mielestä aika sukupuolineutraali, mutta sen mä oon huomannut, että jos ei ajatella ainoastaan journalismin lajina vaan myös että ketkä sitä tekee niin se on mun mielestä melkein niinku vastenmielisen miehistä. Niinku esimerkiksi ketkä kehittää verkkotoimintoja niin se on hyvin tämmöstä insinööriveretosta, ei siinä oo semmosella niin kauheesti sellasella luovuudella tilaa ja... Mutta sitten verkkotekemisessä mun mielestä mielenkiintoisesti kohtaa tämmönen niinku... sellanen iltapäivälehtimäisyys, sitä pidetään ehkä mukavalla tavalla sukupuolineutraalina, se on semmosta kovaa tai silleen niinku et nyt tunteet sikseen, tehään tällanen otsikko, kyllä me uskalletaan, et siinä on jotain tämmöstä miehisellä tavalla pokkaa, jos ajatellaan, että jollain tavalla mieheys tai naiseus määrittäis sitä niin se ois ehkä silleen, että on pokkaa tehdä tollanen otsikko eikä mietitä sitä, että miltä siitä tuntuu josta tää otsikko kertoo ja tällasta... se on siinä jonkinlainen ehkä maskuliininen vire. Mut sitten toisaalta sellainen juoruileminen ja tällanen niin se taas ois tässä jos ois nää kaks saraketta niin moni laittais sen sinne feminiinisten piirteiden puolelle, että siinä aika mielenkiintoisella tavalla kohtaa. Mutta kyllä mun mielestä on tällasta sukupuolittuneisuutta, mutta ehkä vähenevässä määrin ja ehkä nää raja-aidat on sortumassa. Ja sitten toisaalta kun on mun mielestä hyvä esimerkki on tää verkkolehti Lily, joka tekee hirveen puhuttelevia juttuja. Sen nimikin on hirveen tämmönen naistenlehtimäinen ja sitten tekee hirveen puhuttelevia, sekä miesten että naisten kautta puhuttelevia juttuja silloin tällöin, niin mä luulen että tollaset raja-aidat on kaatumassa. (Haastateltava 10)

Yhteenvetona journalismin sukupuolittuneisuuden suhteutumisesta journalismin sisäiseen hierarkiaan havaitsin, että haastatteluissa rakentuvien hierarkioiden häntäpäässä olivat selkeästi feminiinisiksi mielletyt naistenlehtijournalismi ja viihdejournalismi, ja hierarkian huipulla selkeästi miestapaiseen journalismiin lokeroidut politiikan, talouden ja yhteiskunnan rakenteita luotaavan journalismin lajityypit. Mielenkiintoista oli, että arvostusasteikon hännillä oli myös urheilujournalismi, jossa voitaisiin sanoa yhdistyvän toisaalta maskuliininen imago ja toisaalta

naistapaisuuteen kytketty viihteellinen sisältö, sekä sukupuolikytkösten välimaastossa seikkaileva verkkojournalismi, jota ei välttämättä yhtä suoraan voida lokeroida pelkästään tiettyyn sukupuoleen linkittyväksi. Huomionarvoista on myös, että monen haastateltavan mukaan journalismin sisäinen perinteinen maskuliininen ja kova journalismi – feminiininen ja pehmeä journalismi – jaottelu on käytännön toimitustyössä murtumassa alan naisistumisen myötä, vaikka poikkeaviakin näkemyksiä oli. Monen haastateltavan mukaan journalismi on kuitenkin yhä monella tapaa sukupuolittunutta kuten yhteiskuntakin, mikä haastateltavien mielestä ilmenee erityisesti esimerkiksi rekrytointipäätöksissä ja korkeimpiin johtotehtäviin etenemisessä, joissa miestoimittajia koettiin osan mielestä suosittavan. Haastateltavien käsityksiä, kokemuksia ja oletuksia voi tulkita varsin perustellusti niin, että ne tukevat aiempaa teoriaa journalismin monitasoisista vertikaalisesti ja horisontaalisesti sukupuolittuneista hierarkioista, joissa naistapaisuus näyttää monin paikoin olevan alisteista miestapaisuudelle. Sama alisteinen asema ilmenee naistenlehtijournalismin alhaisena statuksena haastatteluissa rakentuvissa journalismin sisäisissä hierarkioissa. Naistenlehdet eivät haastateltavien puheessa näytä yltävän samanlaiseen arvostettuun asemaan perinteisen uutisjournalismin kanssa.

Seuraavaksi kerron tutkimuksen rajoitteista ja esittelen loppupäätelmät.

6. Päätelmät ja pohdinta

6.1 Kritiikki

Tässä tutkimuksen arviointi- ja kritiikkiluvussa haluan heti korostaa, että tieteenfilosofiani perustuu ajatukseen ”mahdollisesta” ”todellisen” sijaan (Eskola & Suoranta 1998, 140). Tutkimukseni on suuntaa-antava lähestymistapa siihen, miten journalismin lajityyppien välistä hierarkiaa, naistenlehtijournalismin arvostusta ja sukupuolittuneisuuden merkitystä hierarkioissa voi tutkia ja millaisia johtopäätöksiä aineistosta ja tuloksista voi tehdä. Tämä ei ole ainoa eikä automaattisesti paras tapa, vaan se on yksi mahdollinen, mutta samalla perusteltu tutkimustapa. Tutkimuksen tulokset voisivat näyttää hyvin erilaisilta riippuen tutkijasta, tutkimuskysymyksen ja aineiston rajauksesta, haastateltavista ja tutkimusmetodista. Tämä ei kuitenkaan tee tutkimuksesta ja sen tuloksista epärelevantteja tai epäluotettavia, vaan lähinnä muistuttaa siitä, ettei ajatus täysin objektiivisesta ja absoluuttisesta totuudesta sekä todellisuuden puhtaasta ja täydellisestä kuvauksesta tutkimuksessa ole realistinen.

(Laadullista) tutkimusta tehdessä tutkija ja tutkijan tekemät rajaukset ja tulkinnat ovat keskeisessä asemassa (emt., 210). Onkin paikallaan kysyä, ovatko esittämäni teemahaastattelun kysymykset parhaita mahdollisia tai relevantteja kysymyksiä etsiessä vastauksia tutkimuskysymyksiin? Olenko osannut esittää kysymykset ja teemat niin, että puhumme haastateltavien kanssa samaa kieltä ja ymmärrämme toisiamme? Ovatko omat mahdolliset ennakkokäsitykseni tai ennakkoluuloni ohjanneet aineiston analyysia jollain merkittävällä tavalla? Näihin kysymyksiin ei ole olemassa täysin selkeitä vastauksia, mutta uskon, että tutkimusprosessi kysymyksineen, rajauksineen ja metodivalintoineen on väistämättä ketju subjektiivisia valintoja. Jos kyseiset valinnat on kuitenkin tehty mahdollisimman perustellusti, kuten olen pyrkinyt tekemään, ja jos tutkimuksen tuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä tarkastelee mahdollisuutena tai yhtenä lähestymistapana absoluuttisen totuuden sijaan, ollaan lupaavassa tilanteessa. Tätä taustaa vasten tutkimusta on hedelmällisempää tarkastella.

Kuten kirjoitin tutkimusmenetelmäni esittelevässä luvussa 4.2, tämän tutkimuksen olisi voinut toteuttaa muillakin tavoilla, esimerkiksi kyselytutkimuksena. Kyselytutkimus olisi mahdollistanut suuremman otoksen haastateltavia, jolloin tulosten yleistäminen olisi mahdollisesti saattanut olla helpompaa ja se olisi voinut tarjota selvästi laajemman läpileikkauksen nuoren toimittajapolven

muodostamista arvojärjestyksistä ja lajityyppien välisistä hierarkioista. Teemahaastattelun rajoituksena on, että kymmenen ihmisen haastatteluvastaukset eivät tarjoa mahdollisuutta yleistää tutkimuksen tuloksia koskemaan laajalti nuorta, alle 35-vuotiasta toimittajasukupolvea. Kvalitatiivisen tutkimuksen teorian yhteydessä on toisaalta nostettu esiin, että *yleistettävyy*s ei välttämättä ole paras käsite, koska se soveltuu tyypillisesti erityisesti lomatutkimukseen (Alasuutari 2011, 250). Sen sijaan on ehdotettu *suhteuttamisesta* puhumista, eli kuinka hyvin voidaan ajatella analyysin kertovan muusta kuin vain omasta aineistosta (emt.). Puhuttiin asiasta millä käsitteellä tahansa, tulosten yleistäminen tai suhteuttaminen koskemaan laajemmin nuoren toimittajasukupolven asenteita ja arvojärjestyksiä on selkeästi tämän tutkimuksen puitteissa mahdotonta, koska kymmenen haastateltavan otos on liian pieni yleistettävyyden tai suhteuttamisen kannalta. Kuitenkin haastattelukysymys haastateltavien käsityksistä alalla yleisesti mahdollisesti vallitsevasta journalismin lajityyppien hierarkiasta ja arvostuksista laajentaa ainakin teoriassa ilmiötä myös laajemmalle, kun vastaukset eivät keskity ainoastaan kymmenen haastateltavan henkilökohtaisiin arvostuksiin. Haastateltavat ottavat kantaa, arvioivat ja kertovat havaintojaan laajemmin alan ilmapiiristä ja arvoista, vaikkakin toki subjektiivisesta näkökulmasta. Lisäksi vaikka haastateltavien määrä on suppea, tutkimuksen tulokset yhdistettynä aiempaan tutkimukseen näyttävät vahvistavan toisiaan, jolloin tuloksia voidaan pitää ainakin suuntaa-antavina.

Jokaisessa tutkimusmenetelmässä on etunsa ja rajoituksensa, ja teemahaastattelun etuja olen esitellyt luvussa 4.2. Ennen kaikkea se tarjoaa mahdollisuuden pitkiin, tarkempiin vastauksiin, lisäkysymysten esittämiseen ja vähentää mahdollisuutta kysymysten väärinymmärrykseen. Se mahdollistaa myös nonverbaalikaan ja hienoisten sävyerojen tulkitsemisen, mikä arvostuskysymyksissä voi olla hyvin tärkeää. On eri asia rastittaa ruutuun arvostavansa naistenlehti-journalismia asteikolla 1–5 kolmosen verran, kuin sanoa sama naurahten tietyllä tavalla, nostaen kulmiaan, epäröiden ja mahdollisine lisäkommentteineen. Erityisen arvokasta oli myös voida laittaa haastateltavien vastaukset koko haastattelukontekstiin, kun on nähnyt, miten ja millä äänensävyllä ja sanavalinnoilla haastateltava puhuu muista journalismin lajityypeistä tai haastattelun teemoista.

Näistä eduista huolimatta teemahaastattelussa on myös lukuisia rajoitteita: on vaarana, että haastattelija johdattelee haastateltavaa liikaa johonkin suuntaan tai että haastateltava vastaa kuten olettaa, että ”pitäisi” vastata. Sosiaalinen haastattelutilanne saattaa tuoda omat mutkansa matkaan ja saattaa vaikuttaa eri tavoin kuhunkin haastateltavaan. On vaikea tietää, olisivatko vastaukset olleet kuinka erilaisia, jos haastattelut olisi tehnyt samoin kysymyksin ja teemoin eri haastattelija.

Pyrkimyksenäni oli kuitenkin antaa haastateltaville mahdollisimman paljon tilaa ja olla johdattelematta heitä johonkin suuntaan, elleivät he selkeästi ilmaisseet haluavansa tarkempia kysymyksiä tai määrittelyjä. Tällöin – väistämättä – tekemäni kysymykset tai tarkemmat määrittelyt varmasti jollain tavalla suuntasivat ajatuksia ja keskustelua johonkin suuntaan. Yritin kuitenkin tiedostaa kyseisen seikan ja huomioida sen haastattelutilanteissa, kysymyksissä ja tarvittaessa tarkemmissa määrittelyissä kiinnittämällä huomiota ilmaisuuni ja sanavalintoihini. Samalla on hyvä huomauttaa, että tutkimuksen tulokset eivät pohjaudu vain yksittäisiin vastauksiin vaan sekä yksittäisten haastateltavien kokonaiseen teemahaastatteluun että kaikkiin haastatteluihin kokonaisuutena. Suurin osa haastateltavista vaikutti myös ymmärtävän teemat ja kysymykset varsin hyvin, vaikka totesivatkin välillä teemojen olevan kovin laajoja ja kaipaavansa tarkentavia kysymyksiä, mikä lienee toimittajille ja heidän omille työtavoilleen tyypillistä. Ideana laajoissa teemoissa oli toteuttaa ajatusta teemahaastattelujen luonteesta, jossa myös tutkittava toimii tarkentajana, eikä vain tutkija: voi olla hyödyllistä ja paljastavaa tarkkailla, kuinka eri teemat ja ilmiöt konkretisoituvat haastateltavan mielessä ja puheessa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 66–67). Tämän hyödyt näin myös käytännössä, kun haastateltavat itse kertoivat, miten he käsittävät naistenlehtijournalismin tai journalismin sukupuolittuneisuuden ja pystyin havainnoimaan, miten se heidän puheissaan ja esimerkeissään ilmeni.

Tutkimuksen käytännön kritiikkiin sukeltaessa on paikallaan tuoda muutamia havaintoja esiin. Pääasiassa haastattelurunko ja esitietolomakkeet toimivat hyvin, koska olin muokannut niitä kandidaatin tutkielmani (Ukkonen 2011) kritiikkiluvun ja havaintojen pohjalta gradua varten. Kandidaatin tutkielma toimi siis hyvänä esitutkimuksena, jonka pohjalta osasin jättää tiettyjä mielestäni turhia kysymyksiä haastattelusta pois, lisätä tarpeellisia kysymyksiä ja tehdä analyysin entistä toimivammin. Hiottavaa löytyi toki silti. Teemahaastatteluja tehdessä olisi voinut olla toimivampi ratkaisu kysyä naistenlehtijournalismista samassa yhteydessä haastattelun alkupuolella muiden journalismin lajityyppien kanssa, mikä olisi mahdollistanut helpommin suoran vertailun vastausten ja lajityyppien välillä. Nyt naistenlehtijournalismiin syvennyttiin vasta haastattelujen loppupuolella, jolloin haastateltavien saattoi olla hieman vaikeampi vertailla naistenlehtijournalismia suoraan suhteessa muihin journalismin lajityyppeihin hierarkioita pohtiessa. Vaikkei teemojen käsittelyjärjestys olisikaan vaikuttanut merkittävästi haastateltavien vastauksiin, vähintään toisenlainen järjestys olisi nopeuttanut ja sujuvoittanut varsinaista analyysivaihetta. Jos naistenlehtijournalismia koskevia yleisiä mielikuvia olisi kysytty heti muiden lajityyppien arvioinnin jälkeen, vastausten vertailu ja analyysi olisi käytännössä nopeutunut, koska nyt vastaukset piti erikseen etsiä haastatteluaineiston myöhemmästä osiosta, vertailla haastattelun

alkupään vastauksiin ja pohtia, vaikuttaako järjestys jotenkin olennaisesti vastauksiin. Käytännössä naistenlehtijournalismin yleisten mielikuvien käsittelyn olisi voinut ottaa samaan yhteyteen muiden lajityyppien vertailun kanssa, ja tämän lisäksi haastattelun lopussa olisi voinut vielä syventyä omana osionaan tarkemmin naistenlehtijournalismiin.

Paikallaan on myös kritisoida tiettyä omaa järjestelmällisyyden ja huolellisuuden puutetta haastattelutilanteisiin valmistautuessani. Kaikissa haastattelutilanteissa ei ollut täysin samat lähtökohdat, kun jollekin haastateltavalle en huomannut lähettää haastattelun teemarunkoa etukäteen ja johonkin haastatteluun en epähuomiossa huomannut ottaa naistenlehtiä mukaan keskustelunavaajiksi ja -aktivoijiksi. Ensimmäisen haastattelun esimerkkilehdet myös erosivat osittain muiden haastattelukertojen lehdistä, koska ensimmäisen haastattelukerran ja muiden haastattelujen välillä oli ehtinyt vierähtää kolmisen kuukautta. Lopulta kysymys on pienistä asioista, koska nämä seikat tuskin merkittävästi vaikuttivat vastauksiin ja tuloksiin, mutta tämänkin olisi voinut hoitaa vielä tarkemmin ja järjestelmällisemmin. Ydinasiat, eli isot yhteiset haastatteluteemat, olivat kuitenkin kaikille haastateltaville samat.

Luonnollisesti myös itse analyysivaihetta on hyvä kritisoida. Aineistoa oli runsaasti, joten on vaikea sanoa, osasinko kiinnittää juuri kaikista olennaisimpiin ja tärkeimpiin asioihin huomiota. On myös vaikea arvioida, mikä todella on olennaista ja tärkeää – vastaus tähän riippuu varmasti henkilöstä. Jäikö kenties jokin syy-seuraussuhde havaitsematta? Jäikö jokin osa-alue vähemmälle huomiolle kuin olisi pitänyt tai korostuiko jokin osa-alue liikaa? Kuinka paljon omat käsitykseni eri journalismin lajityypeistä, journalismin sukupuolittuneisuudesta ja naistenlehtitoimittajan työn arvostuksesta vaikuttivat analyysivaiheessa? Vaikka tutkija kuinka pystyisi analyttisesti ymmärtämään aineistoaan ja kuuntelemaan sitä, niin silti tutkijaan ainakin piiloisesti vaikuttavat esimerkiksi oma lukeneisuus, aikaisemmat teoriat ja tutkimuksen tarkoitukset (Eskola & Suoranta 2003, 156). Itselleni mikä tahansa tulos olisi ollut kiinnostava ja arvokas, joten ainakaan tietoisesti en mitään tiettyä tulosta halunnut tai odottanut tutkimukselta. Alitajuisia toivomuksia tai odotuksia on tietenkin mahdoton arvioida. Samalla on paikallaan noteerata aikaisempien teorioiden, oman lukeneisuuden ja muihin tutkimuksiin viittaamisen rooli. Tutkielman alkupuolella rakentamani tutkimuksellinen viitekehys ja viittaukset muihin tutkimuksiin väistämättä rajaavat ja muokkaavat tutkielman kokonaisuutta sekä sitä näkökulmaa, josta tarkastelen aineistoa ja tutkimuksen tuloksia. Tiedostan, että tämänkin tutkielman tutkimuksellisessa viitekehyksessä olisi varmasti voinut käsitellä muitakin mielenkiintoisia ja relevantteja aiempia teorioita ja tutkimuksia, mutta raja on

vedettävä johonkin – muuten edessä olisi loputon lisääntyvien viitteiden ja uusien editointiprosessien kierre. Kuten olen aiemmin kirjoittanut, haluan myös korostaa tutkimuksen tekemisen inhimillisyyttä ja rajallisuutta, mikä pätee koko tutkimusprosessiin aina aiemman tutkimuksen esittelystä ja analysoinnista, tutkielman näkökulman ja aineiston rajaamiseen, tutkimusmenetelmiin ja tulosten tulkintaan.

6.2 Päätelmät

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tutkinut nuorten toimittajien käsityksiä naistenlehtijournalismista ja journalismin eri lajityyppien välisistä hierarkioista. Erityisesti olen tarkastellut näitä puheessa tuotettuja hierarkioita journalismin sukupuolittuneisuuden näkökulmasta. Tutkielman teemahaastatteluaineiston ja tulosten perusteella voidaan summata, että suurimmaksi osaksi haastateltavat sijoittivat ja mielsivät naistenlehtijournalismin muodostamisessaan arvojärjestyksissä varsin alhaalle. Alhaalle näissä hierarkioissa haastateltavat sijoittivat myös etenkin viihdejournalismin ja urheilujournalismin, aavistuksen ylemmäksi verkkojournalismin, keskivaiheille kulttuuri- ja aikakauslehtijournalismin sekä ylimmäksi uutis- ja ajankohtaisjournalismin, ulkomaanjournalismin ja etenkin politiikan journalismin ja talousjournalismin. Journalismin sukupuolittuneisuuden voi nähdä suhteutuvan näihin puheessa tuotettuihin hierarkioihin siten, että aiemmassa tutkimuksessa perinteisesti maskuliiniseksi ja miestapaiseksi journalismiksi mielletty talous, politiikka, ulkomaat ja uutiset nauttivat haastateltavien puheessa eniten arvostusta kun taas perinteisesti feminiinisyyteen ja naistapaisuuteen kytketyt naistenlehtijournalismi ja viihdejournalismi nauttivat merkittävästi vähemmän arvostusta.

Aiemman tutkimuksen ja tämän tutkielman haastattelujen perusteella sukupuolittuneisuuden voi nähdä olevan yksi arvostukseen ja statukseen linkittyvistä asioista – joskaan ei varmasti ainoa asia. Aiemmassa tutkimuksessa miestapaisuuteen liitetty yhteiskunnallisuus, kova journalismi ja journalismin ammatillisen ideologian elementit tulivat esille myös haastateltavien kuvaillessa ja perustellessa niitä lajityyppejä, jotka he arvottivat korkeimmalle. Aiemmassa tutkimuksessa naistapaisuuteen liitetty pehmeä journalismi, viihteellisyys, toiseus ja kaupallisuus ilmenivät haastateltavien kuvaillessa ja arvioidessa naistenlehtijournalismia ja muita hierarkian häntäpäähän mieltämiään journalismin lajeja. Olisi kuitenkin liian yksioikoista päätellä, että sukupuolittuneisuus olisi ainoa arvostukseen linkittyvä asia, vaikkakin varmasti yksi keskeisimmistä. Maskuliiniseksi

mielletyn urheilujournalismin alhainen status haastateltavien puheessa antaa viitettä siitä, että muitakin lajityyppien statukseen kytkeytyviä osatekijöitä on.

Kymmenen nuoren toimittajan teemahaastattelujen tulokset olivat monilta osin linjassa aiemman tutkimuksen kanssa journalismin horisontaalisesti sukupuolittuneesta hierarkiasta. Haastateltavien vastaukset vahvistivat aiempien tutkimusten tuloksia naistenlehtijournalismin alhaisesta statuksesta. Lisäksi tulokset ovat myös samansuuntaisia esitutkimuksena toimineen kandidaatin tutkielmani tulosten kanssa (Ukkonen 2011), ja nämä kaksi tutkielmaa kertovat, että haastattelemani kyseiset nuoret toimittajat ja toimittajaopiskelijat eivät näytä suhtautuvan erityisen positiivisesti naistenlehtijournalismiin – etenkin uutisjournalismin genreen kuuluviin lajityyppihin verrattuna. Vaikka kaikki haastateltavat eivät välttämättä voimakkaasti väheksyneet tai halveksuneet naistenlehtiä, suurimmalta osin he eivät kuitenkaan näyttäneet arvostavan naistenlehtijournalismia samalla tavalla ja yhtä paljon kuin journalismin ytimenä pitämiänsä uutisgenren lajityypppejä. Huomionarvoista oli myös, että haastateltavat mielsivät naistenlehtijournalismin muuta aikakauslehtigenreä alemmaksi. Naistenlehtijournalismin asemaa haastateltavien puheessa kuvastaakin ”ydinjournalismiksi” mielletyn journalismin ulkopuolelle jääminen, eli toiseus.

Ruohon ja Torkkolan (2010, 22) esittämää väitettä siitä, että nuori toimittajasukupolvi suhtautuisi naistenlehtijournalismiin positiivisesti ja haluaisi naistenlehtiin harjoitteluun tai töihin, eivät graduni ja kandidaatin tutkielmani tulokset tue. Naistenlehtiin positiivisesti suhtautuvia näkemyksiä ja kommentteja toki oli mukana, mutta haastattelujen kokonaisuutta tarkastellen naistenlehtien status jäi lopulta alhaiseksi. Yhtälailla kuin tästä tutkielmasta ei voi vetää yleistävää johtopäätöstä, jonka mukaan kaikki tai suuri osa nuorista alle 35-vuotiaista toimittajista ja toimittajaopiskelijoista sijoittaisi naistenlehtijournalismin arvoasteikkonsa häntäpäähään, ei myöskään voida päätellä satunnaisesta naistenlehtitoimitukseen harjoitteluun hakeneesta miespuolisesta toimittajaopiskelijasta kokonaisen nuoren toimittajapolven aiempaa myönteisempiä asenteita. Aiemmassa tutkimuksessa esitetyt perinteiset journalismin lajityyppien väliset hierarkiat näyttävät graduni tulosten perusteella monin osin pitävän sitkeästi pintansa. Samalla haastateltujen nuorten toimittajien puheen voi nähdä rakentavan omalta osaltaan journalismin sisäistä hierarkiaa.

Kuten esimerkiksi Suzanne Franksin (2013) varsin tuore tutkimus, muu aiempi tässäkin tutkielmassa käsitelty tutkimus ja omat tutkimustulokseni osoittavat, journalismin sukupuolittuneisuus ja sukupuolittuneet hierarkiat ovat yhä relevantteja ja ajankohtaisia sekä monin

paikoin ongelmallisiakin aihepiirejä. Journalismissa on pulmallista sukupuolittuneisuutta, joka ilmenee erilaisin tavoin, ja aiemman tutkimuksen ja omien tulosteni perusteella voidaan perustellusti väittää, että sukupuolittuneisuuden olemassaolo näkyy alalla paikoin suorastaan tasa-arvo-ongelmana. Alan naisistumisesta huolimatta naiseus on monin paikoin alisteista mieheydelle, mikä näkyy uralla etenemisessä, journalistisissa sisällöissä, lähteissä, käytetyssä kielessä ja arvostuksissa. Poikkeuksiakin toki on, mutta yleisellä tasolla tarkasteltuna naisten ja naiseuden alisteista asemaa ei voida ohittaa olankohautuksella. Ongelma pitää voida sanoa ääneen ja ottaa esille, jotta tasa-arvo-ongelmasta ja asenteista voitaisiin avoimesti keskustella ja syrjiviä tai epäarvostavia asenteita ja käytäntöjä muuttaa. Voidaan kysyä, muuttuuko tilanne alan naisistuessa ja naisten noustessa korkeimpiin johtoasemiin, vai käykö niin, kuten osa haastateltavista kertoi, että naistoimittajien suuren määrän vuoksi juuret miehet ovat kysyttyjä ja haluttuja työntekijöitä ja johtajia. Ei voida tuudittautua siihen, että alan naisistuminen ratkaisi automaattisesti naisten tai naistapaisuuden alisteisen aseman, vaan on hyvä pohtia tehokkaampia keinoja vaikuttaa muutokseen positiivisesti. Useamman haastateltavan näkemykset siitä, että sukupuolijaottelu kovaan ja pehmeään journalismiin on muuttumassa ainakin käytännön työssä ja juttuaiheiden jakamisessa antaa toivoa tasa-arvoisemmasta journalismin ja journalistisen työn tulevaisuudesta. Toisaalta on paikallaan muistuttaa, että haastateltavien määrä on pieni, eivätkä tulokset ja näkemykset silloin automaattisesti yleistettävissä. Ilmiötä olisi kiinnostava tutkia vielä laajemmin ja suuremmalla otoksella ja selvittää, miten toimitusten sisäiset rekrytoinnit ja juttuaiheiden jaot menevät – kuinka paljon juttuaiheet tai toimittajan työt mukailevat perinteisesti sukupuolitettua kovan ja pehmeän journalismin jaottelua tänä päivänä? Onko tilanne tosiaan jo muuttunut tasa-arvoisempaan suuntaan?

Haluan myös tuoda esiin, että on tärkeää, että naistoimittajia ja naistapaiseksi miellettyä journalismia, lajityyppejä ja sisältöjä arvostettaisiin aiempaa – tai nykyistä – enemmän. Kuten osa haastateltavista ilmaisi, journalismin sukupuolittuneisuus heijastelee yhteiskuntaa. Kun sekä moni haastateltava että journalismin yleinen ammatillinen ideologia on korostanut journalismia yhteiskunnan ja vallan vahtikoirana, vahtikoirametaforan korostajien olisi samalla tärkeää muistaa myös tarkkailla sukupuolten välistä epätasa-arvoa sekä asenteissa, arvostuksissa että käytännön töissä journalistisen alan sisällä. Tasa-arvoasiat kietoutuvat vahvasti yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja valtaan. Tilanne, jossa ala on jo vahvasti tietyissä maissa naisistunut, mutta samanaikaisesti naiseus näyttäytyy journalismin parissa yhä käytännössä monesti alisteisena mieheydelle niin horisontaalisesti kuin vertikaalisesti, on erikoista. Tämä, jos mikä, on yksi konkreettinen yhteiskunnallinen ja ammatillinen ongelma. Naistapaisen journalismin ja naistenlehtien

tuotantoprosessia, sisältöjä ja ansioita olisi hyvä vihdoinkin oppia katsomaan muustakin kuin epäyhteiskunnallisen hömpän näkökulmasta. Pysin tässä tutkielmassa myös määrittelemään naistenlehtijournalismin *piiloyhteiskunnallisuuden*, eli naistenlehtijournalismin yhteiskunnallisen sisällön ja ulottuvuuden, jota ei tunnusteta ja mielletä yhteiskunnallisuudeksi, vaikka se sitä onkin. Ihmisläheisyys, muoti ja trendit sekä ”pehmeä” journalismi ovat varmasti yksiä esimerkkejä naistapaisesta journalismista ja naistenlehtijournalismista, ja vaikka erityisesti mainonnan ja journalismin yhteen kietoutumisessa riittää varmasti myös paljon kritisoitavaa, näiden yksittäisten asioiden ei pitäisi vähentää koko naistenlehtijournalismin arvoa ja merkityksellisyyttä eikä estää näkemästä sen yhteiskunnallista ulottuvuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.

Lähteet

Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Carter, Cynthia, Branston, Gill & Allan, Stuart (1998) News, Gender and Power. London & New York: Routledge.

Creedon, Pamela J. & Cramer, Judith (2007) Women in Mass Communication. Thousand Oaks: Sage Publications.

Deuze, Mark (2005) What is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered. Journalism 6 (4): 442-464.

Djerf-Pierre, Monika (2007) The Gender of Journalism: The Structure and Logic of the Field in the Twentieth Century. Nordicom Review 28: 81-104.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Ferguson, Marjorie (1983) Forever Feminine. Women's Magazine and the Cult of Femininity. London: Heinemann.

Fineman, Martha A. & McCluskey, Martha T. (toim.) (1997) Feminism, Media & the Law. New York: Oxford University Press.

Franks, Suzanne (2013) Women and Journalism. London: I.B. Tauris.

Fröhlich, Romy (2007) Three Steps Forward and Two Back? Women Journalists in the Western World Between Progress, Standstill, and Retreat. Teoksessa Pamela J. Creedon & Judith Cramer (toim.) Women in Mass Communication. Thousand Oaks: Sage Publications, 161-176.

Fröhlich, Romy & Lafky, Sue A. (2008) Women Journalists in the Western World: What Surveys Tell Us. Cresskill: Hampton Press.

Gough-Yates, Anna (2003) Understanding Women's Magazines. Publishing, Markets and Readerships. London: Routledge.

Gruppe Feministische Öffentlichkeit (1992) Femina Publica. Frauen – Öffentlichkeit – Feminismus. Köln: Papyrossa Verlag.

Halonen, Irma Kaarina (1999) Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hanigsberg, Julia E. (1997) Glamour Law: Feminism through the Looking Glass of Popular Women's Magazines. Teoksessa Martha Fineman & Martha T. McCluskey (toim.) Feminism, Media & the Law. New York: Oxford University Press, 72-83.

Helle, Merja (2009) Journalistisen työn muutos. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus, 91-111.

Herkman, Juha (2010) Re-evaluating the relationship between politics and popular media. *Media, Culture & Society* 32 (4): 701-710.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1995) *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2011) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hujanen, Jaana (2009) Kiinnostavaa vai tärkeää? Ihmisläheisen journalismin kaksi polkua. Teoksessa Esa Väliaverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 112-128.

Jyrkiäinen, Jyrki (2008) *Journalistit muuttuvassa mediassa*. Tampere: Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö.

Kivimäki, Sanna (toim.) (2011) *Journalismikritiikin vuosikirja*. Media & viestintä 1/2011. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65346/journalismikritiikin_vuosikirja_2011.pdf?sequence=1 [Viitattu 22.10.2014].

Lehtimäki, Riitta (2006) *Nainen mediassa. Naistoimittajat ry. 60 vuotta*. Helsinki: Edita.

Lehtonen, Pauliina (2013) *Itsensä markkinoijat: nuorten journalistien urapolut ja yksilöllistytvä työelämä*. Tampere: Tampere University Press.

Liljeström, Marianne (2004) Feministinen metodologia – mitä se on? Teoksessa Marianne Liljeström (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 9-21.

Liljeström, Marianne (toim.) (2004) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino

McRobbie, Angela (1997) *Back to reality? Social experience and cultural studies*. Manchester: Manchester University Press.

Melin, Margareta (2008) *Gendered Journalism Cultures. Strategies and Tactics in the Fields of Journalism in Britain and Sweden*. Malmö: JMG, Department of Journalism and Mass Communication.

Menéndez Menéndez, María Isabel (2009) Aproximación teórica al concepto de prensa femenina. *Comunicación y sociedad* 22 (2): 277-297.

Neveu, Erik (2008) *Women Journalists, Gendered Genres and the Renewal of the French Press*. Teoksessa Romy Fröhlich & Sue A. Lafky (toim.) *Women Journalists in the Western World*. Cresskill: Hampton Press, 157-178.

Puustinen, Liina, Mäkelä, Anna & Ruoho, Iris (toim.) (2006) *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus.

Railo, Erkki (2011) *Henkilökohtainen on poliittista. Neuvottelu politiikan sukupuolituneesta työnjaosta Annan julkaisemissa poliitikkojen henkilökuvissa vuosina 1975–2005*. Turku: Turun yliopisto.

Reinemann, Carsten, Stanyer, James, Scherr, Sebastian & Legnante, Guido (2012) Hard and soft news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism* 13 (2): 221-239.

Rowe, David (2007) Sports journalism: Still the 'toy department' of the news media? *Journalism* 8 (4): 385-405.

Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka (2009) Tilauksessa naispäätoimittaja? Nais- ja miespäälliköiden näkemykset ja kokemukset sukupuolen vaikutuksesta uraan. Tampere: Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö.

Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka (2010) Journalismin sukupuoli. Tampere: Vastapaino.

Ruoho, Iris & Saarenmaa, Laura (2011) Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan. Naistenlehdet journalismina ja julkisuutena. Tampere: Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö.

Ruoho, Iris & Saarenmaa, Laura (2014) Women's magazines in the Nordic style: Politics, politicians and the welfare state. *European Journal of Communication* 29 (3): 289-303.

Röser, Jutta (1992a) Frauenzeitschriften und weiblicher Lebenszusammenhang. Themen, Konzepte und Leitbilder im sozialen Wandel. Opladen: Westdeutscher Verlag.

Röser, Jutta (1992b) "Sie ist allein, weil sie allein sein will..." Frauenzeitschriften – Zeitschriften für Frauen. Entwicklung seit 1970. Teoksessa Gruppe Feministische Öffentlichkeit (toim.) *Femina Publica. Frauen – Öffentlichkeit – Feminismus*. Köln: Papyrossa Verlag, 122-140.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> [Viitattu 22.10.2014].

Saarenmaa, Laura (2010) Intiimin äänet. Julkisuuskulttuurin muutos suomalaisissa ajanvieteledhissä 1961–1975. Tampere: Tampere University Press.

Saarenmaa, Laura (2011) Keskustan pääministerivaali ja naistenlehtien politiikan julkisuus. Teoksessa Sanna Kivimäki (toim.) *Journalismikritiikin vuosikirja*. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, 145-153.
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65346/journalismikritiikin_vuosikirja_2011.pdf?sequence=1 [Viitattu 22.10.2014].

Salminen, Esko (1998) Oivaltava toimittaja. Toimitustyön uudet mallit ja vaatimukset. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Ajatus.

Savolainen, Tarja (2010) Journalistien koulutus ja sukupuoli. Teoksessa Iris Ruoho & Sinikka Torkkola (toim.) *Journalismien sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, 146-174.

Schoch, Lucie (2013) 'Feminine' writing: the effect of gender on the work of women sports journalists in the Swiss daily press. *Media Culture Society* 35 (6): 708-723.

Siivonen, Jonita (2006) Lohduttava ja piinaava naistenlehti. Teoksessa Liina Puustinen, Anna Mäkelä & Iris Ruoho (toim.) *Sukupuolishow*. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 226-243.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Töyry, Maija (2005) Varhaiset naistenlehdet ja naisten elämän ristiriidat. Neuvotteluja sukupuolisopimuksesta. Helsinki: Helsingin yliopiston viestinnän laitos.

Töyry, Maija (2006a) Käytösoppaasta naistenlehteen. Teoksessa Liina Puustinen, Anna Mäkelä & Iris Ruoho (toim.) Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 207-225.

Töyry, Maija (2006b) Nainen mediassa – kuinka sukupuolta rakennetaan ja luetaan. Teoksessa Riitta Lehtimäki (toim.) Nainen mediassa. Naistoimittajat ry. 60 vuotta. Helsinki: Edita, 92-105.

Töyry, Maija (2009). Lukijälähtöisyys aikakauslehtijournalismissa. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus, 129-149.

van Zoonen, Liesbet (1998) One of the girls? The changing gender of journalism. Teoksessa Cynthia Carter, Gill Branston & Stuart Allan (toim.) News, Gender and Power. London & New York: Routledge, 33-46.

van Zoonen, Liesbet (2005) Entertaining the Citizen. When Politics and Popular Culture Converge. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Vehkoo, Johanna (2011) Painokoneet seis! Kertomuksia uuden journalismin ajasta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.

Väliverronen, Esa (toim.) (2009) Journalismi murroksessa. Helsinki: Gaudeamus.

Ytre-Arne, Brita (2011) Women's magazines and the public sphere. European Journal of Communication 26 (3): 247-261.

Zilliacus-Tikkanen, Henrika (1997) Journalistikens essens i ett könsperspektiv. Helsinki: Rundradions Jämställdhetskommitté.

Opinnäytteet

Rissanen, Virve (2014) Ystävyyttä, yhteistyötä vai avunantoa? Haastattelututkimus naistenlehtien ja kosmetiikkayritysten suhteista ammattietiikan näkökulmasta. Tampereen yliopisto.

Ukkonen, Mirka (2011) Naistenlehtitoimittajan työn arvostus. Tiedotusopin opiskelijoiden haastattelututkimus maaliskuussa 2011. Julkaisematon kandidaatin tutkielma. Tampereen yliopisto.

Verkkolähteet

Aikakausmedia. Jäsenluettelo: <http://www.aikakauslehdet.fi/jasenet/> [Viitattu 22.10.2014]

A-lehdet. Mediaopas – Trendi: <http://www.a-lehdet.fi/mediaopas/trendi> [Viitattu 12.11.2014]

Aller. Mediaopas – Elle: <http://www.aller.fi/mediaopas/elle/> [Viitattu 12.11.2014]

Cosmopolitan 2014a. #CosmoVotes: <http://www.cosmopolitan.com/elections/> [Viitattu 20.11.2014]

Cosmopolitan 2014b. The #CosmoVotes Party Bus Is Coming to NC State University: http://www.cosmopolitan.com/politics/news/a32384/cosmovotes-party-bus-contest-winners-nc-state-university/?click=_lpTrnsprtr_44 [Viitattu 22.11.2014]

Cosmopolitan 2014c. Is Politics Beyond Cosmopolitan's Purview? http://www.cosmopolitan.com/politics/news/a31014/politics-beyond-cosmopolitan-purview-cosmovotes/?click=_lpTrnsprtr_63 [Viitattu 22.11.2014]

Journalisti 2013:7 Häpeätahra <http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2013/07/artikkelit/hapeatahra/> [Viitattu 22.10.2014]

Sanoma Magazines. Mediaopas – Kodin Kuvalehti: <http://www.sanomamagazines.fi/mediaopas/brandit/kodin-kuvalehti.html> [Viitattu 12.11.2014]

Sanoma Magazines. Mediaopas – Me Naiset: <http://www.sanomamagazines.fi/mediaopas/brandit/menaiset.html> [Viitattu 12.11.2014]

Suuri Journalistipalkinto 2014: <http://www.suurijournalistipalkinto.fi> [Viitattu 21.10.2014]

Liite 1

Teemahaastattelujen teemarunko

1. Journalismin eri lajityyppeihin ja toimittajien töihin liitetyt mielikuvat alalla ja henkilökohtaisesti

- Eroavatko mielikuvat ja käsitykset lajityypistä riippuen? Millaisia käsityksiä eri lajityyppeihin liitetään?
- Millainen on lajityyppien välinen arvojärjestys alalla? Arvostetaanko toisia lajityyppejä ja toimittajan töitä alalla toisia enemmän?
- Mistä mielikuvat ja käsitykset kumpuavat?
- Missä medioissa tehdään mielestäsi tällä hetkellä Suomen laadukkainta journalismia? Voit nimetä yhden tai useamman.
- Muodosta seuraavista toimittajan töistä eniten arvostamiesi töiden viiden kärki, jos koet voivasi sellaisen muodostaa luonnollisesti:

- Kulttuuritoimittajan työ
- Naistenlehtitoimittajan työ
- Poliitiikan toimittajan työ
- Taloustoimittajan työ
- Ulkomaantoimittajan työ
- Urheilutoimittajan työ
- Uutis- ja ajankohtaistoimittajan työ
- Verkkotoimittajan työ
- Viihdetoimittajan työ
- Yleisaikakauslehtitoimittajan työ
- Muun toimittajan työ, jonka haastateltava voi itse määritellä.

2. Journalismin sukupuolittuneisuus

- Onko journalismi jollain tavalla sukupuolittunutta?
- Miten mahdollinen sukupuolittuneisuus ilmenee?
- Sukupuoli ja hierarkia, pehmeä journalismi – kova journalismi –jako? Sukupuolineutraalius?

3. Naistenlehtijournalismi

- Miten määrittelet naistenlehden?
- Millaisia sisältöjä, millaista journalismia?
- Mikä on oma suhteesi naistenlehtiin?
- Mikä on naistenlehtijournalismin paikka suomalaisen journalismin kentällä?
- Millaisia käsityksiä ja mielikuvia naistenlehtitoimittajan työstä? Eroaako muiden toimittajien työstä?
- Tehdäänkö naistenlehdissä yhteiskunnallista journalismia?
- Miten alalla yleisesti suhtaudutaan naistenlehtijournalismiin ja naistenlehtitoimittajiin? Arvostus?
- Missä naistenlehtijournalismia tehdään? Myös muualla kuin naistenlehdissä?
- Naistenlehtitoimittajuus uramahdollisuutena: Asteikolla 1-5 kuinka paljon haluaisit tulevaisuudessa työskennellä naistenlehtitoimittajana?

Vastausvaihtoehdot. Haluaisin työskennellä naistenlehtitoimittajana: 5 = erittäin paljon, 4 = melko paljon, 3 = voisin työskennellä tai olla työskentelemättä, neutraali vaihtoehto, 2 = en kovin paljon, 1 = en lainkaan